This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07584103 5

Per Hallström

RESEBOKEN

STOCKHOLM

Pris 1 & 50

Per Hallström

RESEBOKEN

OCKHOLM

1 & 50

Exhibit (illegible)

PER HALLSTRÖM

RESEBOKEN

NOVELLER

ANDRA UPPLAGAN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG
'46

TO NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
168758A
ASTOR, LENOX
TILDEN FOUNDATIONS
R 1924

STOCKHOLM 1908,
A.-B. FAHLCRANTZ' BOKTRYCKERI

INNEHÅLL:

Humor ..... sid. 5
Beppinos syn ..... » 55
Vinden från land ..... » 74
Delphicus ..... » 108
Mörker ..... » 128
En uppgörelse ..... » 142
Florentinsk aftondröm ..... » 166
Ett barockhelgon ..... » 183
Don Juans rubiner ..... » 207

Humor.

I.

Hofmästaren Michele, slät som ett ägg i hufvudet och med lika orörlig min, hade redan öfvervakat kringbjudandet af soppan, fisken och köttet och kände sitt ansvar lättas i samma mån som faten. Nu var det bara steken, han sväfvade i ovisshet om, ty resten af middagen var sig lik dag efter dag och kunde icke gärna ge upphof till någon sinnesrörelse hos alla dessa turister, hvilka kommit hit från världens fyra hörn endast för att pröfva hans ministeriella korrekthet. Han lät sin oföränderliga blick glida kring bordet, som den gjort tusen gånger förr, öfver knifslammer, prat, koketteri, sällskaplighet och försiktig tystnad, och började att tänka, som han också gjort många gånger förr: om ett par veckor sitter på nästan hvar stol en annan människa, men ändå kommer det hela att te sig precis likadant. Hvarför stanna då inte lika gärna de här kvar? Hvarför allt detta bråk? Men han bröt af med en inre suck, att

så var väl lifvet, och ingenting fanns att göra åt den saken. Han visste bara, att den nye unge herrn som nu satt nederst vid table d'hôten skulle så småningom rycka uppåt och, om hans tid medgaf det, till sist sitta, där nu den ryska damen kände sig upphöjd och besvärad af tronens glans.

Den nya herrn lät också blicken vandra kring för att se, hvart han hade kommit, och mot hvilka individer han närmast skulle kallas att utöfva en nästas plikter.

Den lilla grågula gamla ryskan beslöt han genast att hålla sig fjärran från. Hon var en sådan där orolig, fågellik varelse, hvars hela lif gått upp i att hoppa från en pinne till en annan, och hvars själ splittrats af olika språk, tills den nu föreföll att höra till familjen Ollendorf. Hon slängde pilsnabbt öfver bordet frågor på fem eller sex tungomål, dem få brydde sig om eller fingo tid att besvara; hon ville ha hela konversationen samlad hos sig och sköta den som nystanen på en knyppeldyna och blef hvart ögonblick stött och ledsen, att icke mönstret ville falla ut. Man spårade omåttlig cigarettrökning, sulfonal och opium i hennes rynkiga ansikte och misstänkte henne att vara i stånd till teosofi till och med. Bredvid sig hade hon en egendomlig orientalisk ask, den man antog innehålla något hemlighetsfullt, och hennes jagade blick hann under all annan rastlöshet att bekymradt öfvervaka den lilla råtthunden Booby i andra

rummet som troligen njöt af de enda rester af mänskliga känslor, hon kunde ha kvar.

Bredvid henne satt en tyska som envisades i att tala engelska för att vara distinguerad och åt endast grönsaker — under högmod mot alla som icke gjorde så.

Sedan kom en liffländsk baronfamilj med sjungande dialekt, en ung parisisk estetiker med mer än engelsk kyla, en ungrare som skröt öfver Buda-Pesth, en piemontesare som talte franska, en sicilianskdoktor som talte italienska och tvänne skandinaver som icke talte alls. Emellan dem och ständigt utgörande majoriteten, alla slags tyskar, engelsmän och amerikanare, turisternas stapelvara i alla nyanser, från britten som hvar morgon umgicks med sin okränkbara personlighet i en rakspegel, men misstrodde alla andra, till den skäggige tysken som var färdig att öppenhjärtligt diskutera dagens utgifter med hvem som helst.

Den nya herrn fick ingen lust att utsträcka sina bekantskaper utöfver de par, han redan flyktigt inledt öfver lånet af en tändsticka eller en tidning. Icke heller damerna intresserade honom, alla stöpta i samma form för en främmande blick, de medelålders fruarna blott halft upptinade efter de oförrätter från mannens sida och den brist på komfort, de lidit af, de unga flickorna i kulörta stärkkragar med kulörta kinder och styfstärkt blyghet. Hvarför resa de kring, tänkte han, som Michele, hvarför allt detta bråk? Det är människor som

lefva endast för andras tankar om dem, och under reslifvets brådska och försiktighet får ingen reda på den andra, eller värderar honom alltid lägre än skäligt. Endast hotellens betjäning torde man få tillfälle att imponera på, men där, om någonsin, är den människoklass, för hvilken ingen storhet finns till.

Själf reste han för att förströ en sorg efter en ung hustrus död, och hade nu efter några månader tämligen lyckats, i det att på allt hvad han hörde och såg, låg liksom sordin; allt var på afstånd från honom. Han insåg, att detta måste vara ett genomgångsstadium, att han måste komma ut på andra sidan, och ibland förstod han också, hur det skulle ske. Det måste ske genom ett steg framåt och uppåt, genom ett införlifvande i sitt väsen af den stora humorns resignation, förmågan att med ett leende skapa om disharmonien till välljud. Det var adelsmärket, som pröfningen gaf en människa, det var gåfvan, som sorgens svarta fé kunde lämna kvar på sina älsklingars hufvudgärd efter sömnlösa nätters gråt. Han hade alltid, från det han var barn, haft ett skarpt sinne för komik, men skrattat med en binjutning af sin egen fyndighet i att ge den uttryck; ibland blef skrattet hårdt, nu ville det ofta bli det, men hågkomsten af ett par läppar, som delat det och nu voro stela för alltid, hejdade honom därvid.

Så också denna kväll. Hvad vet jag egentligen om dessa människor, tänkte han. Låt oss

se, om jag ens kan gissa mig till något om någon af dem.

Då upptäckte han snedt emot sig i en liten grupp, som redan kände hvarann sedan några dagar och lifligt samtalade, en dam, som han icke förr gett akt på.

Hon var icke längre ung och hade aldrig varit vacker, men ett par blåa ögon som trots de mognare årens matthet i glansen hade något barnsligt kvar ännu, intresserade honom och föreföllo honom välbekanta. Hon såg öppet på den hon talade med och gaf sig förtroendefullt och litet hjälplöst i hvarje yttrande med ett slags urskuldande icke blott för de bockar, hon antog sig begå i de främmande språken, utan också för att hon vågade ha ett ord med i laget, på samma gång hon ansåg det vara en samvetssak att framföra det — det gällde för resten blott ytterst triviella ting. Skulle jag misstaga mig, tänkte han, denna skygga och ändå litet barska rättframhet, denna naivitet som yppar sig så onödigt, tyda de icke på en landsmaninna? En själ som vuxit upp utan många eller starka intryck hemma på en svensk herrgård eller i en småstad, beroende länge, antingen ekonomiskt eller bara genom äldres tryck, sent fri och litet tafatt i sin frihet, barn när hon var ung och nu flickaktig, när tiden är öfver för det — jo visst, där genom s-ljuden i hennes tyska konstaterar jag nationaliteten. Hon är svenska och ser hjärtans snäll ut.

Under Micheles ansvar passerade nu kycklingarna kring bordet; vid dess öfre ända höll man redan på att dela sönder dem. Den svenske herrns närmaste granne, en stor engelsman, som alltid stirrade så rätt fram ur löskragen, att man inför honom förlorade sig i funderingar, hur mycket och och hvad, som på en resa kunde antagas komma inom hans synfält, och hur han skulle bära sig åt i Sixtinska kapellet, gaf till ett upprördt stönande.

»Ursäkta mig, kom jag åt er? Hvad var det, om jag får be?» Den orörlige mannen svarade med den liflighet, ett plötsligt känslointryck ger. »Det var hon där, denna ryska dam. Hon stoppar kycklingben i sin ask. Jag har icke varit i stånd att gissa, hvad hon använde den till förut.»

»Inte jag heller. Jag trodde, att det var något teosofiskt. Nu är det uppenbarligen för Booby därinne som aldrig vill stanna på sin kudde.»

Engelsmannen svarade icke. Hans stora vänstra kind antydde, att det icke föll honom in att forska i privatsaker eller att samtala med en obekant. Och den svenske herrn fortsatte att låta sina blickar irra kring och att lyssna.

Hans landsmaninna var i ett lifligt meningsutbyte med en tysk, hvilken såg ut som ett af Oberländers ökenlejon, försedt med glasögon och små bomullstussar i öronen mot drag. Hon var i entusiasm öfver den sicilianska naturen därutanför fönstret.

»Det är paradiset», bekände hon, »för mig är

det paradiset. Om ni visste, hvad jag kommer från, skulle ni förstå det. Man lefver upp på nytt här, man får allt det man drömt om, men ni vet inte, ni kan inte förstå . . .»

Den håriga herrn snäste henne misslynt. »Jag förstår mycket väl», hväste han, »fruntimmer äro sig alltid lika — 'kort förstånd och långt hår' — alltid ha de blicken mot de latas paradis med ormen.»

Man drog på munnen öfverallt, där man förstod honom, antagligen icke för kvickheten i hans yttrande, utan emedan man fann det lustigt att se den naiva och entusiastiska damen nedslagen och nära gråt. Till och med engelsmännen spetsade öronen, och tjänarna med sin italienska gissningsförmåga kväfde ett skratt.

Den svenska herrn som på förmiddagen bytt ett par ord med kvinnohataren i anledning af en tändsticka, fann sig oförhindrad att gripa in.

»Ni misstar er, herr kommerseråd; ett land, där man har fem skördetider om året, passar just icke för lättjan. Man arbetar här, när man kan få, och har ringa lön för det. Dessemellan är man förnöjd att bara lefva och gör det bästa af det, liksom man icke tar på sig den ringaste surmulna viktighet, för att man gör sin plikt.»

Kommerserådet koncentrerade genom sina kupiga glasögon tvänne blickar som tycktes vilja tända eld på tillrättavisaren, men fann intet svar fort nog. Denne inlät sig obesväradt i samtal med

fruntimret i det berörda ämnet, och sedan han fått bekräftelse på sin gissning om hennes nationalitet, öfvergick han till svenskt språk. När den lilla ryskan hörde ett för henne obekant tungomål tvärs öfver bordet klippa af hennes repliker, kände hon sig mer förolämpad än någonsin förut, tog sin ask, nickade åt dem, som gjort sig förtjänta af det, och lämnade rummet, för att trösta sig öfver de öfvergifna sötsakerna med Booby och en cigarrett inne hos sig.

I och med detsamma blef stämningen något otvungnare och hjärtligare, och för de två som funnit hvarandra gick slutet af måltiden så hemtrefligt och fort, som sällan under dessa table-d'hôter.

Ute i salongen presenterade sig herrn.

Hon blef öfverlycklig att höra hans namn, »Ahlfält, Erik Ahlfält, författaren?»

»Mycket riktigt.»

»Åh ni kan inte tro, hur förtjust jag är . . . Jag har läst alla edra verk.» — Hon lade in ett tonfall i detta »verk», som kom honom att bli skamsen, det var som om det gällt »samlade skrifter» på en hel hylla. — »Jag vet också, hvarför ni reser, herr doktor», tillade hon med tårade ögon, och handen famlade i hans i ovisshet om hur mycket den kunde få visa hennes deltagande. »Mitt namn», afbröt hon sig, »är Wallencreutz, fröken.» Och hon lämnade honom litet tafatt, skrämd af att hon kanske helt ogrannlaga rört vid hans sår.

II.

Doktor Ahlfält gick upp till sig och satte sig att se på Etna och hafvet, den lilla stund dagern ännu varade. Det var skönt ännu, ehuru vattnets siden djupt därnere började bli mörkt och kallt. Månen var redan framme, blekgul och liten; i luften kämpade och släcktes lågorna af dess sken. Det var icke längre söderns klarhet som ger hvar färg så stark och tydlig och i stora skilda plan; det var rymd för fantasteri och nyckfulla stämningar, som alltid hemma. Jätteberget i sin snö låg icke längre lysande och litet tröttande som ett stort panorama; i dess bälte af skyar, i röken öfver dess topp skiftade ljuset och veknade och dog — allt var obestämdare än annars. Sagotonen från forntid och Odyssé vek undan, kvarlämnande blott något af det evigt försvunnas vemod, i hvilket allt personligt upplefvadt kunde klinga in, stort och smått om hvartannat och lika berättigadt i tankarnas lek.

En sky af cigarrettrök ur den lilla gamla ryskans rum ett par fönster från hans ledde honom in på middagen och hvad som därunder passerat.

»Min kära landsmaninna tycktes taga mig något för högtidligt», tänkte han. »Gud vet, hvad hon får mitt ingripande till, hur litet det än betydde; och hennes motståndare, hvem vet hur tragiskt hetsigt han hatar mig nu. Se, där går hon öfver terrassen till sitt rum med så lustiga steg,

kjolarna lätt lyfta, fast asfalten är alldeles torr, något småflickaktigt i hela rörelsen, som hon lärde det för väl mer än trettio år sedan, när hon släpptes ut mellan regnskurarna på herrgårdens sandgångar, för att söka plommon i trädgården. Hon ger en barnaålderns hem igen med all dess naiva komik — jag måste sysselsätta mig med henne. Se, nu blickar hon direkt hit upp, hon har tagit reda på, hvilket mitt fönster var, har frågat någon af betjäningen, troligen den lilla fachinon som kan tyska. Och hon rodnar af förlägenhet att upptäckas därvid, alldeles som en liten flicka. Jag kommer riktigt att fästa mig vid henne.»

Fröken Wallencreutz rodnade ännu, när hon stängt dörren efter sig, på samma gång hon var glad att ha fått se, icke bara fönstret, utan honom själf. Hans försvar af henne mot en hel fientlig eller kall table-d'hôte hade i hennes fantasi blifvit till ett riddardåd ur Ivanhoe eller Ingemann, och när hon så fick höra, att riddaren äfven var en diktare, som hon förut höll af, och därtill en man med en sorg, bemäktigade sig tanken på honom hela hennes väsen genom både tacksamhet, beundran och medlidande. Hon kunde icke förstå, hvarför den andre mannen hade anfallit henne så hätskt, och ännu mindre hvarför så många gifvit honom sitt bifall. Hon ville ju ingen något ondt, hon höll till och med af dem alla, som man bör göra, hur underligt än många kunde bete sig — den där ryskan till exempel hade hon helt ärligt försökt

att svara på tre språk, hvad hon tänkte om lifvet, i stort taget, mellan fisken och köttet en lunch, men hvar gång afbrutits af samma fråga, till sist på italienska, där hon icke kunde följa med. Desto gladare var hon nu att ha träffat på sympati från en man, som hon knappast kunnat hoppas att ens få se, och hon beslöt att söka få det bästa möjliga andliga utbyte af samvaron med honom. Därför hade hon också mod att icke lägga dagens obehaglighet på sinnet och stanna på sitt rum, utan att, som hon förut aftalat, följa med några andra till en liten nyupptäckt spelsalong och få en glimt af söderns och den stora världens äfventyr.

Det befanns vara en liten nyrappad butik med tvänne bord, det ena upptaget af ett slags leksaks-karusell med en cirkel af siffror rundt omkring, det andra med liksom en lång sluten skruf af trä och, utbyggd från dess nedre öppning, ett slags arena, målad i strimmor och fläckar af röd, svart och hvit emaljfärg med lysande tal på. En liten man med svart hår, som var rufsigt af sinnesrörelse, lade in en facetterad kula, fullmålad med siffror, i skrufvens öfra ända; svängande kring sig själf, gled den sedan på ett hissnande sätt nedåt, dansade fram med den fullkomligaste omedvetenhet och lade sig i ro, framvisande på sitt öfversta fält den färg och det tal, som skänkte lyckan. Man kunde sätta in, hur litet man ville, och ingen tycktes gå öfver kopparslantar; hela staplar af dylika till belopp

af en och två soldi lågo framme för att styrka bankens soliditet.

Fröken Wallencreutz hade tänkt sig det mera sagolikt och föreställde sig, att Monte Carlo var i större stil, men kunde ändå icke undgå att gripas af den med rädsla skärpta berusning, som ett nöje endast då ger, då däri ingår en smula syndkänsla. Hon grep litet skälfvande om sin väska med pengarna i och sökte fåfängt att få spelets regler klara i hufvudet — regula de tri och Euclides hade en gång varit hennes mara, förglömd sedan många år, men nu obehagligt lefvande och förebrående igen. Den lilla mannen med det rufsiga håret tog också med nästan demonisk makt hennes själsgåfvor i anspråk.

Han ringde med en klocka för att uppelda ifvern, han hoppade på ett ben i sänder som en kyckling och skrek Kirrikii! Han följde med hela sin personlighet den framdansande tärningen, strök med handen i luften och liksom smekte på afstånd dess rygg för att bringa den till hvila, under det han bevekande bad den stanna på en viss färg och siffra efter insatserna för tillfället. Allt under detta sträfvade han att med hvar muskel och hvart ben i sin kropp uttrycka, hur fullkomligt ärligt spel han dref, och hur han, i likhet med allt som föds och dör, öfverlät sig åt den blinda slumpen. När banken förlorade, betalade han lyckönskande och viktigt ut slantarna, som om de varit af det bästa guld, fritt för hvar och en att pröfva, men när

den vann, kände hans glädje inga gränser, och han ropade: bello, bono, bravo rosso — eller hvad det var för färg. Ibland skrek han i full extas: Monaco! Och säkert inbillade han sig då, att han var fursten i detta land.

Hans ifver smittade, trots sin öfverdrift, och lysande af svett och skratt såg han allt flera af dessa främlingar dragas in under spelets trollmakt. Tyskar, som metodiskt studerat chancerna, satte in i serier på bestämd färg. Damer plockade planlöst med en slant i sänder och sågo länge efter den, när den sopades in, som om den sjunkit i hafvet. Den stora engelsmannen, som alltid bara såg rätt framför sig, satte ut på en enda siffra, hvilken aldrig gaf vinst, fast besluten att spränga banken, innan morgonsolen grydde, eller dö. En gammal försiktig dam spelade hvar gång med samma summa på motsatta chancer och försökte fåfängt fatta, hvarför hon aldrig fick kassera in något, äfven om hon vann på den ena, misstänkte bedrägeri, men kunde ändå inte slita sig lös. Ansiktsfärgen började stiga, många blefvo brutala och knuffades; fröken Wallencreutz var nästan gråtfärdig att inte få komma fram och försöka, och bakom sig såg hon med fruktan den lilla stadens pojkar församla sig med stora lysande blickar af beundran och afund mot dessa rika, som plockade kopparslantar ur fickan så lätt som kiselstenar och kanske därtill tyngde sig med skatter vid detta sagobord.

Hon blef utom sig af glädje att höra sitt språk och se doktorn bredvid sig.

»Ni här», sade han. »Det väntade jag inte. Jag fick se skyltlyktan och steg in, för att se hvad det var.»

Hon gaf sig icke tid att skämmas. »Det skulle vara så förtjusande roligt att få försöka», sade hon, »men jag trängde mig icke fram genast, och nu är engelsmannen där formligen rotad i golfvet. Jag vet att det är orätt, men jag har två lire i koppar och skulle naturligtvis inte gå öfver den summan. Jag har aldrig spelat hasard, och jag tycker det är någonting så lockande bara i namnet.»

Han hjälpte henne fram och lärde henne göra insats. Hon vann två soldi redan första taget och blef alldeles mörkögd af spänning. Hon förlorade dem gången därpå, men höll sig tapper och satte genast ut nya. Hon var road som ett barn och glömde till och med sitt sällskap som spelade litet för egen räkning.

Den lilla mannen med det rufsiga håret satte nu sin förtröstan endast till noll eller till och med dubbla noll; han hade under ödets kamp och kastningar blifvit en fullständig skeptiker och ropade sällan: kirriki! Han nästan lade sig i krum framför tärningen under sitt bedjande: bono, bravo, bello zero; svetten pärlade ur pannan på honom — fröken Wallencreutz tyckte, att han började se hemsk och olycksbådande ut, men kunde icke slita sig lös.

Hon väcktes återigen af sitt modersmål.

»Nu har ni förlorat en tre lire minst, skulle jag tro. Nu kanske ni tillåter mig att följa er hem?»

Tre lire! Hon blef förskräckt, men fann, att så ungefär var förhållandet. »Det var förfärligt orätt», sade hon, »hvad skall ni tro om mig?» Men hon tröstade sig omedelbart. »Så roligt har jag aldrig haft. En sådan här spänning, aldrig har jag pröfvat på den, som ni kan förstå, och aldrig hade jag tänkt att få vara med om något sådant.»

»Men hvad skall ni tänka om mig?» utbrast hon i förskräckelse, när nattluften slog om ansiktet.

»Jag har ju spelat själf. Jag förlorade till och med ett par soldi mer.» Hon kände sig tacksam igen, mer än hon kunde uttrycka. Dels hade han skaffat henne nöjet, dels räddat henne från hvem vet hvilka excesser, dels kände hon sig nu förtroligt förbunden med honom genom känslan af gemensam skuld mot samvetets bud. Och de blefvo helt bekanta, där de gingo i månskenet förbi alla små vackra och sönderslagna palats, där nu skoflickare och lappskräddare bodde bakom murarnas refvor och lappar, med hafvet öppnande sig i tvärgränderna, fjärran och djupt nere, vaggande och silfvergrått, med Etna bakom dem i glänsande snö, som en saga om vinter och nord. Hon frågade om allting och berättade allting om sig själf, förtjust att få begagna sitt språk och bli vänligt hörd och få svar. När de skildes, tyckte de sig ha

varit tillsammans länge, och äfven han var nöjd med sitt sällskap som gaf honom något af hemmets värme, och hvars naivitet han kunde få le godt åt, utan att det gjorde henne någonting.

III.

Doktor Ahlfält och hans skyddsling voro mycket tillsammans de närmaste dagarna, så mycket, att husets fruntimmer och det vakna tjänstfolket började lägga märke till det. Deras obegripliga språk öfver bordet irriterade den lilla ryskan så, att hon nu sällan njöt mer än halfva mål och mer och mer förföll till cigaretter och sulfonal. För öfrigt växlade ansiktena ständigt från dag till dag med kommande och gående tåg, men det blef till en tradition som hölls vid makt att mer och mindre elakt leende betrakta den icke längre unga damen som var så absorberad af den unga herrn, och att dra sina slutsatser. Det var ingen som rönt någon ovänlighet af henne; tvärt om, hon var idel tilltro och sympati mot alla, men hennes naiva öppenhet och enkelhet hade något i sig som retade denna turistpublik, mer och mindre estetiskt skolad till skepsis, öfverlägsen självbehärskning och misstro.

Ingen af de båda märkte just någonting däraf;

hon var öfverhufvud taget icke lagd för att tänka på hvad intryck hon gjorde, eller om det var något alls; han hade för mycken likgiltighet för obekanta för att bry sig om det.

Den lilla damen roade honom, och han tyckte bra om henne för de minnen hon väckte. Han berättade för henne om landets historia, om konst och allting — det blef en hel kurs i klassiska studier på den grekiska teaterns blommiga gräs eller strandens taggiga och fantastiska klippor, där det blåa hafvet ständigt bar nytt och klingande stoff i land. Hennes föreställningar på detta fält hade förut varit hufvudsakligen bildade af Schiller, Ibycus' tranor, »Die Bürgschaft», Laokoon-gruppen och namnen Parthenon och Plato med en obestämd, ideell, marmorhvit och litet stel och mycket oförstådd tjusning öfver sig. Han gjorde allt en smula verkligt och lefvande för henne, återställde färgen på marmortemplen och gaf litet af blodets värme åt de abstrakta orden. Hon var förtjust och tacksam och fattade icke illa, ty så snart något bragtes henne mänskligt nära, var alltid hennes varma och mänskliga sympati till mötes. Hon hade mycket stor respekt för allting intellektuellt och bildande.

En dag bad hon honom om ett ynnestbevis.

»Det är så, att jag nämnt för den där damen som äter grönsaker, Miss Meyer, en utomordentligt skarp och bildad kvinna, hvem ni är, och hon läser Cosmopolis och kände till ert namn, och hon har talt om er för en litterär krets här som

bor här året om, och där kände man mycket väl till er och vore förtjust att få göra er bekantskap. Och om ni ville följa med i kväll, så skulle ni göra oss alla glada. Jag skulle också bli öfverlycklig att få se en sådan krets, allmän-europeisk rent af, men utan er har jag ju inte där att göra.»

Han lofvade sig icke mycket af sitt sicilianska rykte, men gick i alla fall in på hennes begäran, underkastade sig till och med presentationen för Miss Meyer och samtalade i två minuter med henne om så godt som allting i samtidens andliga lif. Det var en mycket bestämd och karaktärsfast dam som ansåg, att kronärtskockor i sin form af stiliserad flamma (man jämföre piniekottarna på bachanternas stafvar och de orfeiska mysterierna!) dolde en djup, uråldrig och magisk vishet. Hon var litet stolt öfver sin diet och sitt adopterade engelska fosterland, litet ömtålig på grund af sin härkomst från Rhenprovinsen och sväfvade, frigjord från allt banalt och fördomsfullt, med en något för röd hy, liknande en droskkusks.

Hon sväfvade ned med dem båda två på kvällen till en vacker, nybyggd villa, halfvägs mot hafvet, midt på klipplatåns höga, branta vägg med den härligaste utsikt mot månblått vatten och mot Etna, nästan fri i sin omätliga höjd, kall af snö och silfver under stjärnklar himmel.

Värdinnan tog i sin förtjusning nästan bara notis om honom och ville själf draga af hans rock. Det var en liten otillfredsställd varelse med veck

i pannan och under ögonen. Med sin spensliga figur, sin pince-nez och det hungriga och bekymrade ansiktsuttrycket påminde hon på något sätt om en mygga — det hände honom allt sedan barndomen ofta, att han fick dylika för fantasilösa människor ofattliga idéförbindelser. Hon talte först tyska.

»Jag känner er så väl och beundrar er», sade hon. »Jag beundrar allting skandinaviskt. Nansen till exempel och Peter Nansen — hvilka figurer, hur storartadt! La lumière vient du nord, n'est ce pas? Jag har längtat att få se er efter edra verk, och aldrig trodde jag, att här i denna håla... Här är just ingen kommen ännu, jag får rå om er ensam en stund. Senare väntar jag en fru von Bjeloffsky, signaturen fru von Hipoff, ni känner henne väl? Icke det; hon är symbolist. Hon har haft mycken polemik, är mycket modig och håller okufligt på sitt, söker bara det djupast väsentliga, ja ni får själf se.»

Efter att i största hast ha kysst Miss Meyers hy på båda kinderna och låtit fröken Wallencreutz föreställas för sig drog hon honom in i ett sidorum med en mycket dålig tafla för att få rå om honom. Hon fick det, han gjorde icke det ringaste motstånd, men ändå var hon icke lycklig — det låg nu en gång i hennes natur, tänkte han och betraktade medlidsamt alla fallande veck i hennes ansikte. Hon talade oupphörligt om den njutning, hans dikter gett henne, men i litet besväradt obe-

stämda och vida ordalag, som om hon ännu icke visste, ifall det var lyrik eller social-ekonomi, och visade, hänfördt, som om det gällt hennes dagliga tröst, på en bok på bordet, ett tyskt samlingsverk, där en liten novell af honom stod öfversatt. Det är allt, hvad hon har af mig, tänkte han genast, och hon har tydligen icke ens hunnit läsa den, troligen fått boken alldeles nyss till låns efter att i dag för första gången ha hört mitt namn. Men lika säkert tror hon ibland, att hon läst hvar rad jag skrifvit och känner min själ och håller af den som en syster dito. Oupphörligt kom hon tillbaka till fru von Hippoff, talade osäkert beundrande om hennes symbolism, men tycktes icke ha läst henne heller, ehuru hon hvar gång förvånade sig öfver att han icke gjort det.

Hon föreföll att vara en sådan där själ som för idel entusiasm icke får reda på någonting af det hon är entusiastisk för, fylld af ifver för utveckling och nytt och hvirflande kring liksom en väderkvarn desto fortare, emedan endast vingarna löpa rundt, medan stenarna äro afkopplade. Han tyckte mycket bra och mycket synd om henne, komplimenterade henne för den vackra villan och den underbara utsikten, hvilken hon tycktes vara mycket led på, och fick henne så småningom ut till de andra. Hennes man, herr Graaff, en godmodig och litet dämpad herre, hälsade honom vänligt med mycken respekt och trodde sig, äfven han, tvungen att känna till honom ytterligt väl,

ehuru det föreföll, att han uppfattat honom som en symbolistisk skulptör.

Snart ljöd genom luften ett litet frasande, en fläkt böjde ljuslågorna, och fru von Bjeloffsky stod midt i rummet som genom ett trolleri, kyssande värdinnan och talande till henne slutet på en lång fransysk ramsa med mycken liflighet och många små skratt. Ingenting hos henne hade början, ingen såg, när hon kom, ingen visste, hvad hon talade om, förrän det redan var mest förbi. Värdinnan lockades af hennes sätt att också kvittra och skratta i samma takt och höll på att alldeles bli borta i det, tills hon samlade sin själsnärvaro, kom ihåg lejonet för kvällen och förde de båda diktarna tillsammans, med en lysande förväntan i sitt betryckta ansikte, hvad som väl skulle bli följden af detta historiska ögonblick.

Fru von Bjeloffsky var en mycket vacker, flicklik ung dam med stort lockigt hår, hvars effektfulla uppläggning var alldeles utan början och äfven utan slut, skär fin hy, lång sfinxlik mun och blå ögon, hvilkas pupiller hon gjorde små under ett kast med hufvudet bakåt, när hennes snilles ingifvelse bragte henne att se en person eller sak, alltid tvärs igenom. Hon kunde icke sägas gå, ty hon rörde icke fötterna som andra, utan gled fram mycket smidigt, som om hon likt Salammbo haft en kort guldkedja mellan fotlederna, och under detta rätade hon upp sin smärta figur med något af upprest orm i rörelsen — alltihop måste ha tagit

en oerhörd öfning och kraft i anspråk, tänkte doktorn. Hon såg kisande på honom och log öfverlägset och gåtfullt under den ömsesidigt smickrande presentationen; hon tycktes göra ett öfverslag, hur långt avancerad han kunde vara, blond, icke man af värld, troligen naiv, icke ens emanciperad från Shakespeare eller Göthe. Äfven han log, men icke gåtfullt. Han hade en tämligen klar föreställning om hvad hon kunde ge sina läsare.

»Un temps affreux», suckade hon och lät hufvudet sjunka bakåt, som om det trycktes af tusen kilo, håret oberäknadt, »un temps de plomb. Det är scirocco i luften, och nervernas vitala kraft potensierar ut sig som i un bain de crapaud. Man blir dum.»

Det var ett alldeles förträffligt väder med vind från den calabresiska kusten, och han sade henne så. Hon fick icke mera aktning för hans nerver därigenom och beslöt att välja ett samtalsämne, som han kunde antagas förstå.

»Hvar bor ni här, jag menar hvilket hotell?»

Han gaf henne namnet. Hon lystes upp af en tanke som på samma gång kom henne att byta språk.

»That's funny, isn't it? Är där inte — hur skall jag säga — a little dirty?»

Han upplyste henne, att han icke funnit det smutsigt där och eljest troligen icke skulle ha bott kvar. Hon log misstroget, väntade på en kompli-

ment, fick den icke och lämnade honom på samma gåtfulla sätt, som hon kommit.

Värdinnan begagnade sig andlöst af tillfället. »Nå, hvad tyckte ni, hur finner ni henne? Ett geni, icke sannt?»

»Säkerligen. Säg mig, har hon en kedja mellan fötterna? Hur bär hon sig åt, när hon går uppför trappor?»

Fru Graaff visste det icke, ansåg mycket möjligt, att hon hade en kedja och nästan väntade sig det af hennes begåfning, ehuru hon icke tänkt på det förr. Hon var förtjust att ha varit medlet att föra dem samman. »Nu skall ni också hälsa på hennes man, en mycket märklig människa.»

Hon drog honom in i samma kabinett vid ingångsdörren som först. Vid ett bord där, inbegripna i ett förtroligt samspråk, på ryska antagligen, sutto tvänne herrar, satta till växten med små grofva händer, kantiga skallar och kortklippt hår och skägg som fyllde hufvudena så tätt, att de sågo ut att vara frambragta genom något flossaarbete. Deras öfverplagg lågo på en stol vid dörren; de hade genast slagit sig ned, utan att hälsa på någon, direkt som de kommo. Fru Graaff log tveksamt mot båda två som voro förvillande lika. »Herr von Bjeloffsky», sade hon, »får jag lof att föreställa D:r Altstädt, en ryktbar svensk symbolist?»

Båda männen höjde halft blicken ur flossamattan, brummade något och fortsatte sitt samtal,

som om ingenting händt, eller någonsin skulle skulle kunna afbryta dem.

»Hur finner ni honom?» skyndade värdinnan att fråga i tamburen. — »Utmärkt, men hvilken af dem var det egentligen?»

Fru Graaff tvekade inför en ny af dessa kvistigheter, som mötte henne på alla håll. »Det har jag aldrig fått klart för mig», sade hon, »ser ni, de äro alltid tillsammans och sitta så här. Han, den andre, hvilken det nu är, bor hos Bjeloffskys. De äro europeiskt ryktbara i sitt fack», tillade hon, »revolutionära, nyskapande.»

»Och facket, är det social statistik?»

»Ni är underbar att gissa. Jo, jag tror, att det är någonting med sannolikhetskalkyl eller kooperation eller något sådant där.»

Under tiden hade det kommit flera gäster. Den estetiska parisaren från pensionen stod och talade med värden om en tafla af Tiepolo, på den mest fulländade engelska med långa mjuka »drawls». Herr Graff som icke förstod engelska och aldrig sett taflan svarade med interjektioner på franska. Fru von Bjeloffsky genomskådade en lång herre med pince-nez och tvänne hvitklädda damer; Miss Meyer, litet stött öfver att icke uppmärksammas, framförde sig själf i frihet inför fröken Wallencreutz och en blek herre stod i ett hörn ensam och sökte se road ut. Fru Graaff måste taga igen sina försummade plikter och lämnade doktorn, efter att ha presenterat honom för ett par af de nya.

Han dref planlöst omkring, konverserade här och där och sökte fåfängt göra klart för sig, om han var road eller ledsen. Alla dessa människor hade något ängsligt öfver sig; de voro antingen en smula ryktbara själfva eller systrar eller bröder till små ryktbarheter och tycktes därför ha en känsla af ansvar som hindrade dem att sitta bekvämt på en stol eller säga någonting, som föll sig naturligt för dem. De hade alla ett begär att vara fullt initierade i »det nyaste» och redan finna det gammalt, medan ett visst obestämdt något som just skulle komma, en konst grundad på violett färg eller något dylikt, lockade fram hos dem en färdiggjord entusiasm. De hade alla något af fru Graaffs betryckta veck i sina ansikten och tänkte på två eller flera språk med samma resultat, som om de försökt sitta på flera stolar på en gång. Rotlöshetens martyrium var öfver dem, de gjorde intryck af något slags »flygande holländare» per järnvägståg.

Doktor Ahlfälts enda tröst var att se sin landsmaninna. Hon var strålande förtjust och häpen. Detta sorl af idéer omkring henne, känslan af allt som ännu fanns att upptäcka och förstå, af den stora världens och lifvets ofantliga rikedom, kom hennes ögon att vidgas och lysa, och när hon då och då såg ut genom fönstret, för att förvissa sig om att Etna och hafvet voro kvar därute, och att ingenting var dröm, vände hon dem nästan tårade tillbaka. Han gick fram till henne.

»Ni njuter, fröken Candide», sade han.

Hon såg tacksamt på honom, men förstod icke. Hon lyssnade till fru von Bjeloffsky, som i abstrakta satser lade sitt lifs erfarenhet för den långa herrns ögon och suckade: »quelle misère, quelle misère, que la vie», medan han sökte öfvertyga henne om att hon ingen talan hade i den saken, eftersom hon icke i likhet med honom förlorat sin förmögenhet. Hon kände för båda två och fann båda ha rätt, liksom fru Graaff, som — återigen för doktorn — anförtrodde sin förtviflan att ingenting kunna ge af alla de krafter, hon kände inom sig, emedan hon icke fått lära i hemmet, utan uppfostrats hårdt, i gammaldags stil, i Berlin, utan en enda tidskrift. Nu ville hon så brinnande ifrigt skrifva, men kunde icke finna på något att göra det om och var utom sig däröfver. Hon tröstade sig med att återigen föra samman kvällens båda stjärnor. »Hur skönt för mig», sade hon med en bugning mot fru von Bjeloffsky och doktorn, »att här se ett par af seklets främsta andar vid min härd. Det är ersättning för allt.»

Ryskan blef icke smickrad öfver sammanförandet, hon var nästan säker på att den andra var efter sin tid. »Quel siècle», frågade hon, »dix-neuf ou vingt?» Och hennes kavaljer gaf henne ett spefullt hugg. »Vingt un», föreslog han, »trente et quarante.»

Han lät strax presentera sig för doktorn som

fann honom vara en pommersk baron och en förståndig man och drog honom med sig.

De båda ryssarna hade nu kommit in till de andra och upptagit tvänne stolar i ett hörn, fortfarande i lifligt och förtroligt samtal.

»Hvad heta de», frågade doktorn med en nick åt dem.

»Hvilka? Les deux chevres de madame — les chefs d'oeuvre, menar jag. Jag kallar dem så, därför att det förefaller mig, att hon har skapat dem, och jag vet icke af, om hon gjort något annat. Den ena heter Bjeloffsky.»

»Det visste jag, men jag ville veta hvilken. Och den andra, är hans namn kanske Hippoff?»

Baronen skrattade. »Mycket möjligt. Hvilken vet jag icke; de äro ju att ta fel på, och man säger», fortsatte han hviskande, »att madame själf har gjort d e t.»

Han fortsatte att samtala i en angenäm, liflig ton med mycket sundt förnuft, vidrörde med medlidsam röst, men i skarp form allas svagheter och var helt roande. Men värmd af trefnaden, började han slutligen tala om sig själf. Det var mycket sorgligt, en förlorad förmögenhet, en af ärfd sjuklighet fördärfvad bana, anlag åt flera håll, som därför aldrig fått utbildas annat än till dilettantism. Nu satt han bunden på Sicilien i fall han ville lefva — och hvilket lif! Han var trött på landet, folk och natur, kände dem till leda.

Doktorn var mycket ledsen däråt, men när han

skiljts från honom, kom värden att yttra några ord i ämnet.

»Jag ser att ni talade med baronen. Det är en mycket angenäm man. Men hvad led han af för sjukdom i dag?»

»Bröstet. Det är ju mycket sorgligt. En så begåfvad människa!»

»Ja det varierar nog. Jag skall säga er, att han troligen mest är inbillningssjuk och tycker om att vara det, för att lugna sitt samvete. Det är en dilettant ser ni, till hela sin natur, och han ville vara något annat.»

Alltså äfven han ängslig och missnöjd! Doktorn gick snart efter, sedan han tackat för en utomordentligt behaglig afton. Fröken Wallencreutz sade detsamma och menade det af hjärtat. Miss Meyer hade sällskap med den engelska fransmannen.

Natten var underbart vacker. Stjärnorna brunno klara, månskenet bredde sitt solfjäderformade glitterfält allt vidare in mot land och famnade sedan hela ön; terrassernas kaktushäckar lyste som [illegible] aktigt, daggigt silfver, mandelträdens fina vårgrö[illegible] stod ljus äfven nu. Från stranden, djupt [illegible] ljöd dyningens sakta andning och ett lätt [illegible] af glidande stenar och [illegible] rottornas [illegible] Det var sagolandet, c[illegible] m, ekand[illegible] efter Homeri röst, m[illegible] ligt fj[illegible] förnimmelsen, fast fo[illegible] ss g[illegible] jord. Rikt bara i d[illegible] an[illegible]

men färdigt att lysa af det närvarandes skönhet och lif, när solen skulle stiga öfver Calabriens glittrande berg. Leende friskt ännu med Theokritos ängar och lunder på de branta bergens sluttningar, gräset skiftande som siden af stora anemoner och svärdsliljor mellan asfodelens fina plymer, höljdt af dagg nu allt, drickande i hvila och sömn.

Det var en så stor och sällsam motsats mot allt det ängsliga, själfpinade och sjuka därinne, att det stämde sinnet till vemodig mildhet och saknad efter allt som fått gå bort och förlora sig utan att ha skänkt alla sina möjligheter.

Fröken Wallencreutz var fylld af kvällens intryck och gjorde tusen frågor. Alla dessa begåfvade människor, hvad var det som felades dem, hvarför var det förstucken klagan och missnöje i allt, hvad de talade om? Skulle icke de med sina förutsättningar njuta mångfaldigt rikare och djupare än hon af all denna härlighet? Hon upprepade, hvad de talat om och sagt henne, och för hans fantasi gledo i ett helt komiskt galleri alla ansikten, han sett. Men han skrattade icke elakt åt dem, han log mot alltsammans vänligt, som mot henne själf. Deras betryckthet är ändå verklig, hur de nu kommit till den, tänkte han, och han rubbade ingen af hennes illusioner om deras betydelse. Han var tacksam, för att hon lärde honom le på detta sätt med den verkliga stora humorn och kände sig i harmoni med nästan allting. Och hon var öfverlycklig öfver det goda hjärta som värmde

henne i allt, hvad han sade; hon hade varit litet rädd för hans skärpa förut, men märkte, att hon misstagit sig.

IV.

Det dröjde icke länge, innan fröken Wallencreutz berättade sitt lif för sin nya vän.

Det var nästan, som han gissat det, och tedde sig för hans fantasi, sedan han fått det samladt och bisakerna undanskjutna till sina rätta platser, ungefär så här:

Hon var född på en herrgård med en lång snörrät poppelallé fram till landsvägen som ingaf henne en obestämd rysning i skymningen och ett slags föreställning om, att världen vore belägen långt borta, och att man för att nå den måste passera i gatlopp mellan styfva, ömtåliga och frusna väsen. Hennes mor hade dött ung, och i huset hade sedan uppenbarat sig en fröken, som vistats mycket utrikes, men aldrig annat än då och då, i obetänksamma, egendomligt skarpa och kvicka anekdoter från Baden-Baden och Homburg yppade något af sitt förflutna. Hon hade haft absolut välde öfver fadern, en retirerad officer, men af obekant orsak, troligen af trots och för att bibehålla sin ställning, som det roade henne bäst, aldrig gift sig med honom. Dottern hade hon

äfven haft fullkomligt under sig och uppfostrat till sin lektris, knähund och kammarjungfru som lydde hvar vink och åt upp det hon lämnade på tallriken. Hon hade aldrig ens låtit en tanke uppstå på att få henne bortgift, utan reserverat henne för sig själf till att passa upp på sin ålderdom, ifall de två enligt naturens ordning skulle bli lämnade ensamma, och redan tidigt inöfvat henne att förträffligt spela schack, tills detta skulle behöfvas. När så blef förhållandet, var flickan redan nära trettiotalet och fann tröst öfver förlusten af sin far i sin kära tant och de ökade plikterna mot henne. I femton år var så detta hennes enda och litet betryckta glädje, och när den gamla gick bort, som af hennes lif gjort en fotvärmare, sörjde hon henne innerligt och tyckte sig ingenting mera ha kvar i världen, helt ensam som hon var. Hon hämtade sig långsamt, fann, emedan hon hade förmögenhet, lätt väninnor, ehuru ingen som den, hon mist, och lät slutligen en af dem locka sig ut på resa. Då var det, som det märkvärdiga hände, hon blef ung, och allt det i hennes natur som tryckts tillbaka och kufvats, bröt fram; hon fann allting daggigt friskt och förvånade sig öfver, huru gladt det var, och hur goda alla människor voro, och förebrådde sig ibland att nästan i bitterhet tänka på dem, som förr stängt henne ute ifrån det, ehuru de menat så väl. Väninnan kallades hem genom ett dödsfall i familjen, och hur svår denna stöt var, hade hon burit den och till sin

häpnad funnit sig ha mod att fortsätta resan, köpa biljetter, ombestyra bagage, välja på matsedlar och bestämma drickspengar, alltihop visserligen med någon ängslan men med en hel del förnöjelse. Och aldrig hade hon njutit så mycket som just nu, hvad det nu berodde på, om det var klimatet, eller att sorgen efter den döda lagt sig, eller förtjusningen att genom hans vänlighet bota så många brister i sin okunnighet.

Hon hade ständigt ett smycke på sig, som hon fått af sin mor, och hon kunde icke hjälpa, att hon vidskepligt tillskref det en del af sin lycka. Det var en rätt stor medaljong med pärlor kring och en snäck-kamé i midten, ett hufvud som efter traditionen antogs vara Arethusas, nymfen som flydde för Alpheus och grät, tills hon upplöstes i en källa af salt vatten. På baksidan hade den under ett glas en liten ring af ljust hår, hennes eget, när hon var barn, och det var lockigt, och modern smekte det med alla välsignelser och goda önskningar och drömmar. Hon visade den under tillbakahållen rörelse, och när han påpekade, att bygeln som höll den vid kedjan var ytterligt nött, svarade hon, att hon, äfven af vidskepelse, afhölls från att låta röra vid den, för att få den bättre säkrad.

Deras förtrolighet blef icke mindre genom dessa bekännelser, och medan främlingsströmmen omkring dem nästan helt och hållet förändrades, kände de sig mer och mer höra tillsammans som barndoms-

vänner. Fortfarande hölls genom tradition ett öga på dem från bordssällskapets sida, och man fann damen lustig, hvilket ingen af dem gaf akt på. När Michele med en glimt af mänsklig skämtsamhet i sina statsmannaögon i anledning af en tillfällig trängsel föreslog doktorn att flytta hans kuvert bredvid hennes, togo de det som en naturlig och lämplig anordning och märkte icke ens då det friska nöje detta beredde alla. Den lilla fachinon, Giovanni, var en tysk pojke som, gud vet hur, kommit att försörja sig själf därnere som tolk och allmän syndabock, hyllade sig till dem alldeles särskildt och gjorde dem tjänster med en min af invigd, men de fäste sig ej heller vid detta.

V.

Efter som tiden för doktorns afresa närmade sig, beslöt man att icke längre uppskjuta ett besök i några af strandens grottor, hvilket diverse omständigheter, för stark böljegång eller regnskurar, hittills hindrat. Som äfven ett annat sällskap, en tysk familj med döttrar och en amerikanare med kamera, skulle göra turen, slog man sig samman med dem om en båt.

Vädret var härligt, solen så brinnande klar, att vallmon på terassernas gräs blef blek, och euphorbierna lyste som grön eld. Hafvet var en enda dröm

af blått, så långt blicken kunde nå, och tusen fot från stranden eller mer, där de evigt rastlösa dyningarna spolat ut slam från lerskiffern, gnistrade det af pärlhvitt som spelade in i vågornas färg. Ett par engelskor gingo barbenta i vattenbrynet med kjolarna uppdragna till knäet.

Ägaren af båten, Pietro, satt barhufvad och tog respektfullt och vänligt mot främlingarna, dem han antog äga tre millioner hvar, sökte räkna ut, hur mycket det gjorde på dem alla, och huru mycket väl sådant folk kunde tänkas äta, rodde med små snabba årtag och pratade hela tiden på halft siciliansk dialekt, den ingen förstod. Det var så sagolikt att fara i denna glans, att fröken Wallencreutz måste hålla handen i vattnet och se på den tid efter annan, för att veta, att hon icke drömde.

Pietro valde slugt att först fara till den vanligaste grottan, så till en större och till sist den vackraste, i syfte att få drickspengarna färska på förtjusningens högsta höjd, ehuru det kostade honom mera besvär. Han instämde diplomatiskt i den första lofsången, lät amerikanaren offra en plåt och antydde blott med ögonens glimtar, att han hade bättre i beredskap.

Den andra grottan öppnade sig till ett hvalf så högt och djupt, att båten kunde styras in under det och genom snabba manövrar hållas balanserande på våghvirfvelns topp. Redan på afstånd lyste portens sockel af korallrödt och väggen bakom af påfågelsblått och hvitgrönt — det röda var en

beklädnad af små blomlika djur som lefde där orörliga i vågornas eviga skvalp, det andra var himlens reflex från vattnet mot marmorväggen. Från en öppning på sidan bröt vattnets pulsslag in, fyllde den som med sakta klang och brusade ned i en kaskad af hvita pärlor som icke hunno sluta brista, förr än den nästa kom. Det var som vindarnas hem, där de sutto osynliga, som fåglar med hufvud under vingen, lyssnande genom sömnen till hafvets brus och väntande att få bäras fram på sina hvitmaniga springare, jublande och unga, som de i långt förflutna tider kappades med Odysseus skepp.

Hänryckningen var allmän. Tyskarna funno sig påminta om de magiska effekterna af den diaphani, som förskönade deras hem, amerikanaren lossade af en hel revolversalfva ur sin kamera, Pietro fann tid att under all sin ansträngda uppmärksamhet på båten göra gester af förtjusning som förstorades af årorna, och att ge utlopp åt hela sin förslagna själs svada. Fröken Wallencreutz satt tyst liksom doktorn och kände sig sväfva i diktens värld, där ingenting var omöjligt.

Men mot den sista grottan var allt det föregående ingenting. Den hade en portöppning, så låg, att hvar bölja nästan stängde den, och man måste luta ned hufvudena, när båten skickligt styrdes in mellan tvänne kammar. Därinne var det bara en sakta vaggning kvar af hafvets oro, luften var tät; det var som om man kommit långt bort från

världen, djupt ner, där vattnets gudomligheter hvila i ostörd ro. Ett högt hvalf med kristaller, droppande ned från taket och i sina spetsbågshvälfningar förstorande alla dimensioner, en rand af röd korall, där vattnet höll upp, och luften tog vid, men annars ingen skillnad mellan dessa båda, en enda rymd af förtrollning allt. Den dager, som kom från den slingrande ingången och kyldes till violett under vägen, förlorade sig och blef borta i en underbar blå glans, som sprang fram från alla håll och gnistrade för en åras slag. Det var en öppning i klippväggen djupt nere, och där, genom det turkosfärgade vattnet, bröt sig Siciliens solljus, famnade allting utan skuggor, glimmade blått på väggarnas pärlemorbeklädnad, liknande insidan af snäckor, och brann och förtärdes i hvalfvens speglande hjässor.

Man dröjde länge därinne, glömde bort tiden; allt var som en saga.

Doktorn satt och talade med sin kamrat, stirrade ned i vattnet och målade för henne hela den submarina värld, som de tyckte sig vara midt i, ehuru deras ovana ögon ännu ej lärt sig genomtränga den. Jättesköldpaddorna med breda fenor, i långsam flykt liksom tunga fåglar, tonfiskarnas glittrande stim, hafsliljornas själflysande blomsterbäddar, korallernas snår och kammusslornas sällsamma rörelser, där de gapande lyfte sig och drefvo sig fram. Äfven dikternas sagor rörde han vid,

Glaucus, Scylla och Thetis, och de blefvo verkliga här, liksom verkligheten blef sagolik.

Hon var öfverlycklig, lyssnade och drömde på samma gång och tackade honom med en värme, som han icke lade märke till, liksom han ej reflekterade öfver den blick, hvarmed hon då och då mötte hans. De tyska damerna åter, som voro invigda i pensionens hemlighet, iakttogo dem med nästan harmsen nyfikenhet, så att de knappast fingo tid att uppfatta något annat. Pietro fann slutligen, att han ej kunde dröja längre för den gamla signorinans skull, hur millionär hon än kunde vara, och gjorde sig påmint, att man måste fara därifrån.

Under hela hemvägen satt fröken Wallencreutz och såg ned i det glimmande vattnet för att i det sista hålla kvar minnet af alla härligheterna, lutade sig ut och badade händerna och gaf icke akt på någonting. Nära stranden gjorde hon en plötslig rörelse, kedjan om hennes hals tog fatt i en knapp, något föll i vattnet, och hon gaf till ett utrop, ett ömkligt, förtvifladt skrik: »Min medaljong, åh min medaljong!»

Pietro förstod genast och höll in båten, doktorn begrep också, hvad det var, såg smycket, tack vare sin glaskapsel, helt långsamt sjunka, sträckte sig ut efter det med ett kast, trodde sig ha det, gled och förlorade fästet och föll under ansträngningen att bli kvar i båten med tinningen mot relingen. Därmed var allting borta för honom.

Den scen som nu följde, blef för de mindre

berörda åskådarna en sällsam blandning af förskräckelse, öfverraskning och komik.

Den lustiga fröken kastade sig, innan någon fått klart för sig, hvad som inträffat, så häftigt öfver den fallna, att båten var i fara att stjälpa; med ett par årtag voro de dock i land och i fasan hastigt uppe. Pietro fick den afsvimmade herrn upp på tångvallen och hans väninna bredvid honom och ryckte med sydlänningens snabbhet en näsduk ur amerikanarens ficka, den han blötte i vattnet och placerade på den sjukes tinning; ägaren kämpade mot som för lifvet, men förstod ändtligen; de barbenta engelskorna stodo stilla som förvuxna vadarefåglar och drogo, för att skydda sig, kjolarna ännu högre upp. Men intresset koncentrerades genast på den främmande fröken.

Hon grät och vred händerna och kved på sitt obekanta språk, och med en åtbörd som icke var att misstaga sig på kastade hon sig ned bredvid doktorn och tog honom i famn, glömsk af allting annat och stirrade mot hans slutna ögon, som om hon trott honom vara död och velat vagga sig in i samma öde som han. Den tyska herrn, som nu erinrade sig, att han var läkare och samlade sig till ett förstående af hvad som passerat, kväfde ett leende och började böja den liggandes handleder. »Det är ingenting farligt», sade han i yrkesmässigt butter ton, »ingenting alls.»

Hon trodde honom icke. »Ni säger så», grät hon, »ni säger så, men ni vet icke hvad han var

för mig — inte jag heller, förr än nu — och det är mitt fel, och jag kan icke bära det, ååhh!»

Fruntimmerna skrattade redan ohöljdt och mellan dem riktade amerikanaren in sin kamera mot hela tablån, med de barbenta engelskorna bakom.

Hon såg och förstod allt, men brydde sig icke om grinet, hann icke ens tänka på, hur hårdt det var, glömde det genast i sin förtviflan och vaggade som förut, under det hon nervöst smekte hans hår.

Då började den afsvimmade vakna. Det första han såg var blå himmel, så ansikten som logo, amerikanaren som tryckte på sin knapp — så hennes tårdränkta blick med allt hvad den yppade under öfvergång från förtviflan till hopp. Han drog läpparna till ett leende, för att visa sin fattning, vände på hufvudet, såg de barbenta engelskorna, fortfarande förstelnade, idel öra och vador, och fick det hela för sig i ett så obetvingligt komiskt ljus, att han brast i skratt, under det han långsamt reste sig. Väl uppkommen, öga mot öga med henne, skrattade han ännu. Han förstod henne och kände för hennes förskräckelse, tänkte på henne varmt och vänligt som förr, men kunde icke afhålla sig från det löje af blandadt medlidande och munterhet som antages aldrig kunna såra.

Han förvånade sig att se hennes ansikte rycka till och stelna och handen lyftas upp mot bröstet som för ett sår. Han blef allvarsam, erinrade sig, att han ännu höll högra handen sluten och hvarför, öppnade den och fann den tom.

»Medaljongen», sade han, »jag tycks icke ha fått fatt i den. Den är borta. Jag är mycket ledsen.» Hon lyssnade ej. »Kom, vill ni icke låta mig få er arm upp till hotellet», föreslog han med vänlig slughet. »Kom, låt oss gå!»

Men hon stod som förut, stel, grubblande. Gråten torkade i hennes barnaögon, och de trädde fram, mörknande och spända, som om de stannat inför en alltför svår läxa. Hon ryckte på axlarna. »Nej», sade hon, »nej. Farväl ni också, farväl!» Lydande gammal vana räckte hon honom handen vid ordet, han kände den kall och skälfvande, sökte fåfängt möta hennes blick och måste låta henne gå. Hon letade fram en sedel ur portmonnän och gaf den åt Pietro som högt uttryckte sin förtjusning, gick så bort utmed stranden utan att se sig om, med hufvudet lågt.

Doktorn var uppriktigt ledsen, utan att ännu ha allt klart för sig. Jag får göra upp med henne sedan, tänkte han, i kväll eller i morgon. Och sedan han tackat de andra för deras besvär och funnit deras leenden litet tillbakahållna, gaf han äfven Pietro en oväntadt stor förtjänst och gick.

VI.

Vid middagsbordet fann doktorn stolen vid sin sida tom och märkte, att detta på alla gästerna hade samma absorberande verkan, som Banquos uteblifvande vid Macbeths fest. Man ringde två

gånger extra, medan soppan serverades, men ingen kom, hvilket beröfvade denna en hel del af dess smak.

Nyheten hade redan spridt sig till alla; man talade lågt och försiktigt i antydningar, och rundt om hela bordsändan lyste leenden i alla gradationer från grinet af endast tänder och kinder till varm och solig humor ur tankspridda ögon. Och bakom, svagt och diskret som en skugga, fladdrade samma leenden på de uppassandes vakna ansikten, och förfrös under Micheles diplomatblick. Några nyankomna, som ännu icke sett personen i fråga, stirrade med dubbelt intresse på doktorn; miss Meyer som ansåg, att han försummat henne, satt stolt öfver sina grönsaker och vände sig ej åt hans håll — den lilla gamla ryskan var lyckligare än hon varit på länge, och jonglerade med Ollendorf i fem band så lätt som med fjäderbollar.

Doktorn fann föga behag i sina medmänniskor och tänkte hela tiden på scenen vid stranden.

Han kunde icke hjälpa, att den ännu stod för honom i en svag komisk glans, men han tänkte på sin väninna med uppriktig ledsnad, framför allt hennes sätt att gå bort ensam utmed stranden med något af ur leken utstött barn i hållningen. Jag måste finna henne snarast möjligt, afgjorde han; på den grekiska teatern är hon väl troligen nu och ser solen gå ned och känner sig helt öfvergifven, och är kvar där tills skymningen faller på, då jag kommer. Eller också är hon där i morgon bit-

tida, och har glömt det mesta och är lätt att få munter igen. Om hon nu också är en smula kär i mig, eller trott sig vara det, så ligger det i sakens natur, att det icke kan vara så allvarsamt vid hennes år; det måste helt bekvämt kunna förvandlas igen till sin upprinneliga form, en sympati, som jag sätter värde på. Och han log igen vid tanken därpå.

Men han fann henne icke vid den grekiska teatern. Hon hade aldrig varit där.

Hon hade gått sig trött i sten och sand, med ögonen svidande af sol och grellt blått vatten och pannan värkande, hade släpat sig uppför zick-zackvägarna till hotellet och smugit sig in, när hon hört de tre klockringningarna och slöt till att alla sutto vid bordet, och slutligen stängt sig in i sitt rum och börjat packa. Hon måste bort så fort som möjligt, hvart visste hon icke, men så långt bort, att intet af dessa kalla ansikten skulle möta henne, helst inga ansikten alls, om sådant kunnat tänkas möjligt. Hon måste fara med nattåget, åt söder eller norr, hvart det gick, så långt det gick — det fick hon höra vid biljettluckan. Hon vågade sig icke fram till fönstret utan sysslade i skymningen, tills ögonen svedo, ringde på tjänarna, gjorde upp sina affärer och gaf drickspengar, skamset, som om det varit mutor, utan att ens i mörkret våga möta deras blickar. Den enda hon tordes se på var den lille Giovanni. Han visste nog ingenting, eller förstod det inte, han var fader- och moderlös och sorgligt främmande och ensam; hon kom

sig till och med för att klappa honom på hufvudet och grät tyst, när hon kände på sin hand den kyss, han icke kunde återhålla, emedan han fick så ofattligt stort belopp. Han gick sedan ned i källarvåningen och talade om det och skrattade som de andra med pojkars vanliga hårdhet, men det visste hon ingenting om. Hon satt vid ljus inom stängda luckor och skref på ett bref som blef allt längre och längre, ehuru hon tänkt göra det kort.

När hon var färdig, återstod icke mera tid, än som behöfdes för att bli i ordning tills vagnen kom. Hon var alltid upprörd och ängslig, när hon skulle lämna en plats, men nu darrade hon så, att hon icke kunde få på sig handskarna. Minnet af alla de lyckliga dagarna, hon tillbragt här, kom för henne, och det tycktes henne, att hon aldrig skulle finna några sådana igen. Ljusen voro hemska som vid en begrafning, och de tomma byrålådorna och hela rummets öfvergifvenhet skrämde henne. Hon tordes icke gå ut i korridoren utan satt som en förföljd gömd bakom dörren på sin koffert, pinad af de långa minuterna, med hela sin stackars gamla kvinnoängslan att komma för sent, att icke kunna sköta det som skulle göras, utan att ändå våga ringa igen. Därtill, bakom allt detta oväsentliga men jäktande, en känsla af att något afgörande händt henne, något hon aldrig skulle bli kvitt, af att den lycka hon inbillat sig ha funnit efter all sorg, den ungdom som kommit så

sent och öfverraskande, var borta lika säkert som smycket från hennes tomma kedja, hvilken hon ändå med en rest af vidskepelse, bara emedan den hört dit, icke vågade ta bort.

Hon spratt upp förskräckt, när borstaren ändtligen kom för att ta bagaget, såg att korridoren var tom och smög tyst ut i den. Hon både hoppades och fruktade, att doktorn skulle vara vid vagnen, men där var ingen, bara ett par tjänare, dem hon glömt, och som därför hållit sig uppe för dricks-pengarnas skull. De fingo sådana, bugade och önskade sitt »felicissimo viaggio» och logo i mjugg medan hon steg upp i åkdonet. Från källarvåningen ljödo höga skrik och böner. Det var Giovanni som fick prygel af kocken, emedan han slagit sönder en karott. Detta bragte henne ifrån den sista fattning, hon hade; som om hon själf varit slagen, sjönk hon samman med händerna för ansiktet i sitt hörn, och så lämnade hon sitt paradis.

VII.

Vid kaffebordet morgonen därpå räckte Michele doktorn ett bref. Från »la sua amica», antydde han förklarande, och en lätt dragning i hans rakade läpp gaf åt ordet »väninna» en något annan nyans än den vanliga. Den lilla gamla ryskan, som ensam hann vara vittne till scenen, spetsade öronen upp-

märksamt och började att snabbt öfverhopa doktorn med frågor på italienska om all världens ting, dem han icke svarade på. Han gick upp på sitt rum och läste brefvet.

Det började med en nätt och präntad, litet stel handskrift, som stämde med den ännu helt konventionella stilen, sedan blef den ojämn, fortfarande litet barnslig — trots sin prägel af nervös ängslan och brådska, och på slutet låg den utefter raderna som flyende ting och var svår att tyda. Det löd så här:

»Högtärade Herr Doktor!

När jag lämnar denna plats, något förr än jag hade ämnat, vill jag icke underlåta att, eftersom jag knappast torde träffa Er, innan jag far, på detta sätt tacka Er för all den älskvärda hjälpsamhet, ni visat mig under dessa dagar, och som jag ber Er vara försäkrad om, att jag alltid skall bevara i angenämt minne. Jag tror mig redan ha uttryckt för Er min glädje öfver att vistas på denna underbara ö, och min sällsynta tur att till älskvärd cicerон finna en person, som jag förut genom hans verk beundrat, har icke spelat en ringa roll i att göra denna glädje så stor och för mig så lärorik, som den var. Det är naturligt, att jag ville se mycket mera af Sicilien och jag far därför — med nattåget — till Girgenti eller kanske åt andra hållet till Neapel eller Rom. —

Men nej, detta duger icke! Att börja på ett

nytt bref och finna andra ord, för att säga det jag icke menar, det har jag icke kraft till, mitt hufvud värker också litet — jag kan icke sluta där jag skall; det tjänar ingenting till att försöka med stolthet och självbehärskning. Man har skrattat så mycket omkring mig, man har haft så muntert, och sådant smittar — nu hör jag mig själf skratta åt, hur jag trasslar in mig. Men så vill jag icke skiljas ifrån Er, icke med löje tisslande bak min rygg; jag vänder mig om och ser på det, jag har tårar i ögonen, men jag blygs icke för det, jag har ingenting att blygas för.

Om jag nu också säger det som så grymt blef klart för mig, det som svider likt sår att röra vid, om jag säger här, att jag älskar Er! Är det icke sant, vet Ni det kanske icke redan, skulle vi så icke kunna tala om det? Skulle det tigas ihjäl under skratt oss emellan, skall det bli till skratt för alla utom för mig? Det är bättre värdt, hur jag än skulle önska, att det icke varit.

Begär jag då någonting, har jag någonsin hoppats någonting, har jag tagit något från Er, har jag gjort någon sämre med det? Det hela är mig så nytt ännu, och jag har icke nått botten af det, ehuru jag sett smärtsamt djupt under dessa timmar.

Kärlek, också ni har skrifvit så granna ord om det, alla göra så; det ordet ligger i guld och rödt på alla slags smutsiga papper, midt i kylan och trötthetеn och ledan, kring det ordet samlar

sig allt som lefver och är ungt ännu. Menar man det, eller är det bara fåfänga, bara lek och tomt buller och prat som det andra, är det bara lögn och konvention för det, som icke tar sig ut att säga på tryck? Jag har tagit det naivt, jag har trott, att det var något högt och rent och vackert. Är det så kanske för några, menar Ni det? I så fall, är den känslan bara vacker under vissa förhållanden, är det årtal som afgör det, är det modet? Är det icke blicken, själen som är det väsentliga alltid, är det hatten och dräkten, som skapar om den till ett gudomligt eller gör den värdelös? Skall komikens klumpiga hand städse vara nära den där känslan och kunna gripa tag i den och dra den ned i smuts under fötterna på en vink af den eller den, en jämförelse och mätning af den tommaste ytlighet? Är den icke absolut, hvarför skriker man då om den i sådana ord, hvarför gör man ett sådant väsen om den.

Förstå mig nu, det måste ni, det gäller något allvarligt. Jag har redan antydt, att jag först, då allt föll samman, i och med den scenen, Ni vet, fick fullt klart för mig, hvad jag hade känt, men tro mig ändå, när jag säger Er, hur jag äfven förut, fast i omedvetenhet, hade känt det. Jag väntade mig ingenting till svar, jag skulle aldrig haft en tanke på det. Jag skulle kanske ändå ha lidit, men i växling med mycken glädje, ty jag skulle ha känt mig rik bara genom glömskan af allt mitt grå och sorgliga för en annan. Jag

skulle kanske aldrig ha träffat Er mera efter ett par korta dagar, men min dröm skulle ha haft ett hem; i allt det bästa, Ni gjort, skulle jag ha varit med, jag vet knappt genom hvilken obestämd aning om evighet och det som når upp till den.

Nu — blef det annorlunda.

Ni känner till litet af mitt lif, om vi så skola kalla det — det står för mig nu som en enda brutal plundring. Genom att jag ingenting fått, genom att jag växt i mörker, kände jag mig ung, när lifvet blef ljust omkring mig; grönskan kom och för mig var det som våren, ehuru den i verkligheten gått mig förbi. Ni vet icke ännu, hur föga åren betyda för en människas ålder, det är själen, icke håret och hyn som anger den. Nu nyss skulle det där aldrig ha händt, om icke jag glömt allting under den sagolika färden i grottan, om jag inte drömt där. Där fanns icke tiden till, där fanns bara själar och dikt och glans, och allting blef möjligt. Men missförstå mig ej! Det visste jag alltid, att åren stängde mig från Er, om också icke allt annat hade gjort det, det skulle jag burit med glad resignation. Jag ville bara säga, att nu, genom er blick — hvad bryr jag mig om de andras — tryckte mig skam öfver mina år, och mitt inre skrek i sorg öfver det man röfvat från mig.

En gång för länge sedan, en vår, då min far var död och låg hvit i den stora hvita salen

med väggspeglarna på nedra botten, gick jag fram emot honom, men jag såg öfver hans hufvud genom fönstren, hur de unga kastanjegrenarnas knoppar lyste som små brinnande ljus i solen. Han hade aldrig brytt sig om mig, bara sett på mig med en sådan där flyktig blick, som man kastar på hästarna framför ekipaget, för att förvissa sig om, att de äro i passabelt skick innan man ger sig af till främmande. Nu kände jag det inför honom, fast jag brast i gråt inför hans hvita lugn, men jag visste, att min gråt var mest därför, att jag icke kunde sörja nog och hade medlidande med mig själf för det, och därför att kastanjerna stodo så strålande unga och vemodigt vackra därute — i en spegel såg jag på samma gång som allt detta mitt stackars jag med min fattiga gråt. Jag kände någon bakom mig och vände mig; det var tant Eleonore, rak och klok och kall. Hennes läppar krusades, därför att jag grät; du har ingenting att göra med dylikt, du hinner icke ens till sorg, tycktes hon tänka, men hon talte mycket vänligt tröstande till mig.

Det leendet, den känslan af glädje, som jag stod stängd ifrån, och sorg, som jag aldrig skulle få rik, detta stod för mig, när vi skildes i går, och jag förstod först då det minnet helt.

Men det leendet hatar jag, äfven när det är litet vackrare. Af brist på tankar, af oförstånd och dumhet kommer det, och det är det grymmaste af allt, det dödar det bästa. Lifvet är ett

allvarligt ting för hvar och en som känner det, det betalas högt och dyrt, det är tungt att bära. Några kunna känna glädje, jag håller af dem och ser gärna deras ljusa skratt, när det kommer inifrån — det går också så lätt bort. Men efter mig vill jag ha en allvarlig blick, hvart jag nu går — den blir det enda, som passar mig.

Jag vet icke hvad jag skrifvit, men det tycks mig, att det är olikt mitt vanliga jag, det har kommit från djupet i en upprörd stund, det ser klarare och skarpare, än jag kanske samlar mig någonsin till. Jag kunde behöfva behålla det för mig själf, för att hålla mig uppe, men tag det Ni, ty det är det bästa jag har. Och nu skiljas för alltid, icke sant? Farväl.

Er

Eugenie Wallencreutz.

Beppinos syn.

En söndagsförmiddag i början af februari stod Beppino vid ett vägskel i Albanerbergen och samtalade med en man som hette Giuseppe. Han hade icke gått ut för den skull; han brydde sig föga om Giuseppe och kände knappast till annat rörande honom, än att detta var hans namn, och att han var en fattig fan, liksom Beppino själf och de flesta andra. Beppino hade gått ut, emedan det var söndag, och någonting borde företagas; han hade gått åt höger, eftersom det i regeln var rättast och lika lätt som att taga af åt vänster; så hade han stött på denne Giuseppe och stannat och blifvit stående där, emedan det föll sig lika bra som något annat.

De hade pratat väl en kvarts timme om en sele, som Beppino hade haft sönder och lagat, och en liten häst som också på något sätt gått sönder invärtes, men som Beppino icke kunde laga, hvilket var stor synd, då det var han som antogs rå om djuret, och sålunda endast han som hade skyldighet att bekosta dess botande, i fall

någon kunde utgrunda, hvar i all världen han skulle ta pengar ifrån till något sådant.

De talade om och om igen om detta, men så långsamt och slött, att de icke ens tycktes finna nöje i att känna munnen röra sig; de stirrade ner i gruset och sågo icke på hvarandras förtydligande åtbörder, och när de på häfdvunnet sätt höjde på axlarna för hvar gång de sade »jag», gaf det icke bara det vanliga intrycket af artigt självförringande, men af nedslagenhet och nästan af förtviflan, så trasiga voro de kläder, som rycktes upp och ned på de magra lemmarna. Beppino ryste också då och då men icke emedan dagen var särskildt kall, utan af malaria, den han fått för några år sedan, då han var ung och gaf sig ner att arbeta på slätten, för att förtjäna litet mera än hemma och kanske bli en oberoende man. Sedan dess frös Beppino jämnt, fast han aldrig hade gjort om försöket. Nu var han gammal och hade tunga ögon och håret i tappar och frusen, fläckig hy och hade öfvertagit arrendet efter sin döda far och gaf hälften åt jordägaren och hälften af resten åt staten och af det som var kvar hälften åt dragarna och hälften åt mellanhänder vid försäljningen och lefde själf med hustru och många barn på återstoden. På ett liknande sätt gestaltade sig troligen Giuseppes lif, men det var ju ingenting anmärkningsvärdt att tala om, och någonting annat än selen och den lilla hästen funno de icke på. Därför kunde de lika gärna ha gått ifrån

hvarandra, ifall de haft något mål, men det hade de icke; det var bara en söndag som skulle drifvas bort. Alltså fortforo de att rådgöra om denna lilla häst som tycktes bli mindre och mindre, ju längre de gestikulerade öfver den, tills de hörde steg uppför backen och långsamt vände sig åt det hållet, för att se, hvem det var.

Det var ett sällskap i fina kläder, säkerligen främlingar, efter de gingo till fots, några af dessa rika människor, som kommo mycket långt ifrån och sågo än på det och än på det och försvunno efter att ha sett på det, ovisst hvart. De brukade ha kopparslantar i fickorna och cigarretter, och när de togo slut, gingo de bara och skaffade sig mera, de brukade äta och dricka det bästa som fanns att få och så mycket de hade lust till. Deras tillvaro öfver hufvud taget var något, som Beppino flera gånger försökt att tänka sig in i på sitt stackars trötta och slappa sätt, men snart nog hade han uppgifvit det och lagt frågan till de många andra hvilka olösta omhägna en förståndig liten mans gång genom lifvet. Just nu tänkte han heller ingenting särskildt, när han såg dem, bara räknade dem — en, två herrar! en, två damer! — och stod där med öppen och bekymrad mun och stirrade ut mellan dem, medan de kommo närmare. Giuseppe åter erinrade sig genast detta om kopparslantarna och satte sig i rörelse med en kvick beslutsamhet som stack af mot hela det väsen, han förut visat, och äfven

mot hans trasiga och jämmerliga figur; han kunde icke veta, om icke Beppino hade samma idé som han, och i fall så var berodde mycket på att komma först. Han tog af hatten — ryggen var redan så böjd, som den behöfde vara — gjorde sig ödmjuk genom att luta hufvudet på sned och rikta blicken uppåt, så att den nästan snuddade vid ögonbrynen, och gnällde suddigt några ord om, hur fattig han var, och hvad han väntade sig af deras storsinthet.

Den närmaste herrn tog upp en liten kopparslant ur rockfickan och lade den i Giuseppes hatt, och som denne antog, att han troligen aldrig mera skulle kunna tigga af samma sällskap, brydde han sig hvarken om tack eller välsignelser utan gick nöjd vidare för att på första bästa ställe omsätta sin soldo i en liten nypa tobak som skulle ge smak åt hans nu icke längre så tröstlösa söndag.

Beppino hade iakttagit detta med växlande känslor, nästan upprörda, ehuru äfven de underkastade den dämpning, som lifvet lagt öfver hela mannen.

Där hinner han före och får en slant, tänkte han först, och jag, om jag försöker efteråt, får nog ingenting eller åtminstone mindre än han; så där är det, jag är omöjlig, alltid låter jag lyckan gå ifrån mig och bara drömmer. Men strax därpå, i och med att han såg Giuseppes trasiga men nöjda figur från ryggen, fick Beppino en idé, en lysande och slug idé.

Det där sällskapet, tänkte han, skall väl gå och se på någonting, och antagligen vilja de se det så långt ifrån som möjligt, det är ju deras vanor; i synnerhet bruka de tycka om att få gå någon riktigt tröttande och lång väg. Nu är det nog Monte Cavo, de tänka sig till, och här är korsväg, och alltså vilja de fråga sig fram. Om jag nu står här helt stolt, så blir det mig och inte den där tiggaren Giuseppe, som de fråga, ty en sådan karl, som han, skulle de inte tro. Och om de fråga mig, så låtsar jag bara om ingenting, utan följer med dem, som om det vore alltför svårt att hitta efter anvisning, följer med dem så långt jag någonsin kan. När jag så skiljs ifrån dem, då kan de icke ge en man som icke tigger, som vänder om och följer dem ett godt stycke, då kan de icke ge en sådan man mindre än tjugo, ja hvem vet hur många centesimi.

Efter denna plan handlade Beppino; han rätade litet på sig och försökte att se ut som en oberoende man som var ute i självfvalda sysslor, och på samma gång som en vänlig och tillgänglig människa. Det första lyckades icke vidare bra för honom, och äfven i fråga om det andra kom hans vana tunga min i vägen och hans feberrysning, och det lyckades honom icke att se munter ut. Men planen gick ändå efter beräkning.

»Icke den», sade den äldsta herrn i sällskapet om Giuseppe som redan var på väg bort med sin kopparslant, »icke den! Låt oss fråga den här lilla

malariabonden i stället! Han ser ut som en liten sjuk åsna och ljuger nog inte för oss på skämt.»

Beppino förstod icke främlingarnas tungomål, men när man pekade på honom förstod han detta, alltså ryckte han ett par steg fram mot vägen och var beredd. Och den främmande herrn frågade honom, nu på hans eget språk, ifall han ville upplysa dem, om vägen till Monte Cavo gick där eller där.

Då lyste det till den allra svagaste lilla glimt af triumf i Beppinos ögon, han mumlade något, hvari endast bergets namn var förnimbart, för att visa, att han uppfattat rätt, och vände sig åt det rätta hållet och började gå.

»Ni behöfver icke följa med, min gode man», sade herrn, men den gode mannen hade icke någon god hörsel, han gick bara vidare med hufvudet sänkt och blicken i marken.

»Han är verkligen lik en liten åsna», sade en af damerna, »han har sådant där tofvigt och oryktadt hår och sådan hållning också. Det är synd, att han icke alls ser så pigg och lustig ut, som de bruka göra.»

»Det kommer sig nog af malarian», sade en annan. »Den låter honom rysa till oupphörligt, alldeles som pisksnärten gör med åsnan. För resten kan han gärna gå med, ty han ser snäll ut.»

Beppino förstod icke deras språk, men han var litet rädd, ty han hörde, att det var honom det gällde, och befarade, att de skulle vara beslut-

samma nog att visa bort honom. Han sänkte hufvudet och trafvade på.

Vägen höjde sig och det blef utsikt öfver det gröna, nakna ginstriset ned öfver sluttningens småskog och slättmarken, som började taga campagnans stora och vida drag. Främlingarna sågo det och glömde sin vägvisare och talade ifrigt om hvar de voro och hvad de senast sett. Beppino stannade hvar gång de gjorde det och tänkte på det som angick honom, liksom de på sitt.

»Nemi», sade den yngsta af damerna med en förälskad smekning i tonen, »Nemi, hvar gång jag tänker på det, som det var i går kväll, är det, som jag stirrade ned i något större än verkligheten.»

»Ja», svarade hennes kavaljer, »där vill blicken förlora sig och se längre, än synsinnet bär. Sjön gör likadant, och det lockar en med. Det är eget med sjöar, hvar och en har liksom sin blick. Hemma hos oss äro de oftast så ljusa och öppna och blåa mellan sina låga vackra stränder, så lätta att utgrunda. Men Nemi-sjön i sitt djup, så långt nere, att de små vågorna bara anas, bara ge liksom en beslöjad, större klarhet, en oändlighet, evighet åt lugnet inunder, och träden på de branta väggarna, rot vid topp, rot vid topp ända upp till krönet, och halfva kitteldalen glimmande i aftonljuset och den andra hälften i den tätaste skugga, och det gamla slottet midt emot en och slätten bakom, stor som ett haf, och bakom den vid vakttornet, nästan bara anadt och ännu större, det verkliga hafvet

— det är inte verkligheten bara, det är allt hvad drömmen kan ge.»

»Det måste ni ha känt, när ni sjöng i går kväll, ty så klang det. Jag kände det så.»

Och de mötte hvarandra med blicken och förstodo, men sågo genast bort igen; de ville icke försänkte sig helt i sin nya lycka, de ville icke röra vid den. Den skulle vara ikring dem som luftens lätta friskhet denna dag och breda sig ut och lysa i fjärran, allt som nejden blef vidare under deras gång — det passade icke heller, att någon främmande kunde se på den som nu.

Det gjorde också det andra paret, men de låtsade icke om det, de sågo på hvarandra och logo stilla och mindes sin egen första lyckotid, och tyckte, att den var nära dem ännu, alldeles lika frisk.

Därför talade de alla ifrigt igen om Nemi, som de tagit farväl af det på morgonen i det lättaste hvitgråa silfverljus, utan ens en drömd rörelse på sjön. Nu voro skyfloren splittrade i lätta hvita band, himlen var ljusblå emellan, och strimmor af sol lyste på piniernas och ginstens gröna och de nakna löfskogarnas fina ton och campagnans bruna, tidiga vårfärg, där man anade gräs och blom. Det var härligt att se mer och mer af det, ju högre man kom.

Beppino gick och stod ständigt ett stycke före och tänkte under skygga förhoppningar på sitt.

De tyckas vara glada, tänkte han, och hvar-

för skulle de icke vara det; det är vackra signorinor, eller kanske att den ena är gift — nå, det angår icke mig. När man är glad, är man frikostig, sägs det; det kan icke gärna bli mindre än trettio centesimi, kanske ett par soldi mer, hvem vet? Månne det blir tvåsoldistycken, tre, fyra, kanske fem? Soldo-stycken voro bättre, sex, kanske ända till tio, en hel rikedom att skramla med. Då är jag ju riktigt lycklig för min söndag — hvad skall jag så använda dem till?

Någon af de främmande hejdade de andra vid en krök af vägen, där det icke var någon skog framför. »Hvad heter det hvita berget?» ropade han åt Beppino. Beppino såg dit och svarade: Soratte, och man tycktes bli så förtjust att se på det, att man måste sjunga. Det var på något underligt främmande sätt, Beppino tyckte, att det lät lustigt, men hörde för resten icke på det. Tio soldo-stycken, tänkte han — så högt hade hans förhoppning redan stigit — hvad skall jag använda det allt till? Han var också litet ängslig, att man skulle märka en skogsstig, som just här gick rätt upp mot toppen af Monte Cavo; då skulle man förstå, att man icke alls behöfde honom längre, och naturligtvis finge han icke då så mycket som tio soldi. Han tänkte i stället föra dem en mycket längre väg, förbi Rocca di Papa, för att göra sig bättre förtjänt af en stor lön. Och han stod och ryste och röck på sig af ängslan, att de skulle vända sig om och märka den vägen.

De gjorde det icke, de satte sig i gång, medan sången ännu varade, och när den slutat, kom en af dem på den idén, att han, Beppino, skulle sjunga.

»En riktigt munter och vacker visa», sade han, »kan ni icke en sådan? Sjung litet för oss, så går det lättare att gå.»

Beppino brydde sig icke ens om att titta på honom, bara fortsatte sitt traf och stirrade i gruset. Sjunga! Nog för att han hade kunnat det, han som alla andra, det ville han tydligt minnas, ja, han hade till och med blåst säckpipa, men det var visst mycket länge sedan. Hvarför han sjungit den tiden, det visste han icke, men i alla händelser föll det honom icke in att göra det nu, som den där dumbommen ville; inte ens möjligheten af, att det kanske kunde inbringa ett par slantar till, förmådde stämma honom för det. Han var förargad, att man med dylika påhitt störde honom just i hans viktigaste tankar, och han såg helt envis och trilsk ut med sin tofviga nacke.

De gingo vidare och tänkte återigen hvar och en på sitt. Främlingarna talade med hvarandra, och Beppino med sig själf.

Om jag nu går hem med pengarna, tänkte han, så blir det ingenting af dem, då vi äro så många. En liten, liten smula på hvar och en bara, hvad tjänar det till! För resten, barnen, de stjäla sig väl en liten godsak då och då, och Rosalia behöfver ingenting. Nej, jag går nog inte hemåt alls, då kan någon se mig och störa, jag går bara till

Rocca di Papa, får mig vin och kanske en hel maträtt, kanske också bara vin och bröd och litet tobak. Tobak var det längese'n jag hade. Öfverhufvud taget har jag inte fått något godt på den dag, jag minns, och det är tråkigt. Det är mycket tungt och tråkigt alltsammans, att aldrig få så mycket mat, man vill ha, och jämnt denna rysning, och inte riktigt nog kraft för arbetet, och hästen sjuk till, som jag inte har råd att få lagad. Hur skall det gå, om den dör? Då stupar jag också af svält, där jag går, en vacker dag.

Beppino tvärstannade med ett ryck, ty han höll på att stöta mot en mörk kropp tvärs öfver vägen. Han blef alldeles stel af förskräckelse, ty i första ögonblicket trodde han, att det var hans häst, därför att han just gick och tänkte på den, ehuru den omöjligen kunde vara på detta ställe. Han fick omsider fattning nog att se, och då var det naturligtvis icke hans djur. Det var förresten icke en häst utan en mula, som hade dött så nyligen, att den icke kändes stel för foten; därmed gick Beppino vidare, efter att med en åtbörd ha varnat sitt sällskap, att de skulle se sig för, hur de trampade.

Men de främmande stannade och betraktade den döda mulan, och då blef äfven Beppino stående, såg ner i marken och fortsatte att grubbla öfver sitt lifs problem, och hur han skulle använda dagens förtjänst.

Djuret låg med benen alldeles rakt utsträckta,

hufvudet riktigt godt lutadt ned mot en sten, låg som om det hölle på att välta sig muntert i frihet, beredt att springa upp fortare än någon kunde ana, lekande för sig själft. Men det var bara för första blicken det tog sig så gladt ut, det var förfärligt magert, och refbenen häfdes icke, munnen gapade stelt, och ögat var som brustet under sin grumliga hinna.

En af damerna skrek till och hoppade därifrån. »Se», ropade hon och pekade, och de sågo, att djurets sida hade ett stort, gapande snitt, ur hvilket blod och orenlighet trängt fram och klibbat marken, och att buken i alla fall begynte att svälla. »Man har gjort illa den», ropade flickan, »man har gjort illa den!»

Hennes kavaljer skyndade sig att förklara det, för att icke det sorgliga och fula intrycket skulle störa deras vackra dag. »Nej, nej», svarade han. »Mulan har störtat, har troligen varit sjuk, och när man såg, att ingenting var att göra åt den, tog man af packningen och gaf den nådestöten. Nu har den det godt; det gick nog fort, ty den har icke slagit sig sår i hufvudet.»

De kunde i alla fall, trots att de gärna velat vara synen kvitt, icke taga blicken ifrån djurets tofviga, illa ryktade hud, tills flickan såg upp och igen ropade: se!

Nu var det Beppino hon pekade på, som stod och trampade i sina tankar. Aldrig hade han synts dem så tofvig, så frusen och hopplös med sina

slöa, rödaktiga ögon mot gruset — hvarför hade de bedt honom sjunga, hvarför hade de skrattat åt honom?

»Låt oss fortsätta min gode vän», ropade en af herrarne, och Beppino satte sig i gång igen, i det han tog fasta på det förtroliga tilltalet och tveksamt värderade det till tvenne soldi. Man var litet tyst och nedstämd öfverlag.

Men vägen bar snabbt uppåt snart, snuddade vid Rocca di Papas gråa bergsnäste, krökte och gick rätt mot toppen. Några hvita berg skymtade långt borta, några kullar framför med små lysande ljusa städer. Man ville knappt riktigt se dit, bara ana det ännu och ha det väntande emot sig, när man stod däruppe, och allt var fritt rundt omkring, och lyckan så nära och säker, att man icke behöfde gripa den just då. Man kom också efter några minuter in i skog och var glad att icke kunna se något åt sidorna; minnet af det störtade djuret var borta, och äfven Beppino sprang nästan spänstigt på stenläggningens stora lavablock, alldeles lugn nu att få följa med hela långa sträckan och göra en betydande tjänst.

»Detta är den urgamla vägen upp till templet som krönt berget», sade herrarna, »här ha triumftåg dragit fram», och de frågade vägvisaren, om han kände till detta.

»Dumheter», tänkte Beppino, »alltid har sådant där folk dumheter i hufvudet — hur skulle jag . . .» Och han mumlade något om, att vägen var gammal

nog, kanske hundra år, kanske mer. Främlingarna gingo par om par nu, arm i arm, emedan stigningen var litet mödosam för damerna; de logo mot hvarann, andades kort och voro alldeles tysta.

Så var man uppe på toppen, några små svarta svin med sin herdepojke tumlade i munter skrämsel sin väg. Beppino höll stilla, sträckte ut handen i en vid rörelse, utan att se själf, och flåsade ut, knappt med en tanke på sina slantar mer, skumögd och dyster, ty han var tröttare, än han väntat. Främlingarna stodo stumma af hänförelse.

Där var deras kära Nemi-sjö igen, ännu mer underbart och fjärran klar, ännu lugnare och outgrundligare i sitt djup, där var Albanersjön under den grönskande sluttningen, där låg nejden och stirrade upp ur dessa två ögon som tycktes bära tankar från jordens och lifvets innersta, där låg campagnan, milsvid och skiftande i vårens första skygga färg, allt som strimmor af sol och lätt molnskugga drogo fram däröfver. Där måste hafvet ligga i det osäkra glittret och silfverdimman längst bort.

Det var nästan alltför skönt att sjunka in i med detsamma, det nästan gaf rysningar genom sin ofattbara storhet; man måste sakta stämma sig i samklang med det och se det flera gånger, man måste vända sig ifrån det och sakta gå fram och betrakta marken med sina tusen tusenskönor i vårgrönt gräs, för att förstå, att man icke sväfvade i rymden, att det var verklighet. De togo af utmed

den gamla muren, där latinernas väldiga grundstenar ännu buro upp klostervåggarna som icke längre hyste munkar, de kommo fram till andra sidan och sågo mellan hundraåriga, svartgröna järnekar åt öster. Där lyste bölja vid bölja af den hvitaste, bländande snö, där brann den renaste köld i ljus. Sabinerbergens toppar och de höga Apenninerna bakom och Volskerbergen åt söder, ett stelnadt och förklaradt haf som i fjärran tog oändlighetens blåa färg igen. Det var en ännu större syn än nyss, ännu ofattbarare, men den kunde icke släppas denna; där stodo de med halföppna läppar och gladdes och längtade i den största och renaste saknad och tryckte hvarandras händer i lycka att känna det så bredvid hvarann.

Beppino hade följt med i allt större och större nedslagenhet. Skulle de glömma, att de voro framme nu, att han skulle gå, och att man nu borde ge honom det där, hvad det så blef? Han sträckte ut sina nötta fingrar och pekade och nämnde namnen på hvita berg och små städer, som lyste gula framför, för att göra sig påmint bara; »där är Monte Viglio», sade han, »och Monte Velino och Gran Sasso och Rocca Priore och Tivoli». Men de hörde icke på honom, de brydde sig icke om nu, hvad andra människor kallat allt detta sköna, de hörde kanske icke ens hans dofva och klanglösa röst. Så fick han stå där och stirra på sina trasiga fötter, längtande mer och mer, som ett barn, efter dessa kopparslantar som voro så hemskt ovissa

till antalet. Omsider gick man vidare, för att fullända sitt första hvarf, och kom fram och såg slätten igen. Så stor och sträng och ädel utsikten var i sina linjer, var det dem dock nu, som om de ur en kyrkas frysande allvar kommit ut till människornas lif igen. Där var en båge af hvita berg i norr, men nedanför kransade städer sluttningen allt tätare, solljuset föll i breda mattade knippen mellan lätta skyar, campagnan bredde sig ut med pinielunder, villor och ruiner, och där, med strålar af gult åt alla håll längs vägarna, som om det varit ett lysande ting, låg Rom, med sin blånande jättekupol.

De sågo på allt, och de betraktade hvarandra och logo förälskadt, och de kommo ihåg den stackars Beppino och ville äfven ha honom glad med sig.

»Roma», sade de, »hur skönt det är! Där har ni väl varit?»

Beppino såg icke dit. Skulle de nu också prata bort hans tid? Visst hade han varit där, men för länge, länge sen. Den tid, då han blåste säckpipa — då var det, han kunde det; han hade varit inne på julen, klädd i skinnbyxor, och blåst för alla små Mariebilder i hörnen, dem ingen just annars brydde sig om. Han hade varit ung då och glad, ville han minnas, hade, också han, fått några slantar af folk, hade icke varit gift då, icke haft en tanke på det; han hade icke svultit eller haft svält ikring sig, icke ryst beständigt. Det kom

långsamt för honom, allt detta, medan han bara mumlade helt mekaniskt: »Roma, ja, mycket skönt mycket skönt!»

Men den unga flickan blef otålig af hans slöhet, hon sträckte ut handen och stötte till honom. »Men så se då», ropade hon, »se, hur skönt det är!»

Beppino såg upp i öfverraskning, snabbare än någonsin förr, och det var, som om han helt och hållet hade blifvit väckt af impulsen. Han såg. Först såg han de främmande signorerna och signorinorna, så unga, så lyckliga och rika, och så kära i hvarann, så märkvärdigt strålande — hur kunde man le så? Åh jo, nu mindes han, nu förstod han, att det kunde vara möjligt.

Han såg också landet, jorden under dessa människors ansikten, så ny, som han aldrig sett den förr, förvandlad, lefvande, lysande af glädje liksom de. Den var vacker, den var så underbart vacker och ljus. Hur kom det sig till, att den var det, när han och alla, han kände, hade det så svårt, hur skulle han reda ut detta? Han, stackare, reda ut någonting! Han kunde visst tänka han, han dög visst någonting till! Men det kändes så underligt i bröstet, i ansiktet, öfverallt; och där stod han stum och stirrade ned öfver jorden, öfver sitt hem — det låg visst där, vackert äfven det, sällsamt nog! — öfver sitt lif i skymtade ovissa aningar och öfver solstrimmorna på feberslätten och det gula Rom och oändlighetens blåa färg bakom.

De främmande sågo på honom, men det märkte

han icke längre, icke ens, när de plötsligt erinrade sig, att han skulle ha slantar och gå sin väg. De sågo på hans tofviga hår och kommo ihåg det döda djuret där nere och förstodo midt i sin lycka litet af Beppino, och när de tryckte betalningen i handen på honom, så var det inte kopparslantar, utan en liten lira-sedel. Beppino stirrade fortfarande ut för sig, men kände papperet mellan fingrarna och fattade, hvad det var, i en öfverraskning, större än han rönt på länge. En glad öfverraskning, men Beppino var sig icke lik längre, bar sig icke åt, som man kunde ha väntat.

Nu med detta till, denna glädje midt i allt det underliga, begrep Beppino, hvad han såg, och begrep sig själf. Hans blod som aldrig väckts, men som hade hänförelsen för skönhet medfödd i sig, drog sig tillsammans till hjärtat, och tårarna brusto fram som regn, emedan han såg på någonting så vackert som detta hans land. Emedan det var så skönt och lysande och stort mellan bergens vida bågar, under molnens vida skuggor, emedan det var så tungt att lefva där, fattig och sjuk, och ändå så tungt att vänta sig dö där rätt snart.

De främmande sågo hans tårar, men nu förstodo de icke riktigt Beppino, ehuru de kände ömkan för honom och gärna velat klappa hans gamla nötta hår, som man muntrar upp en trött dragare. De hade aldrig kommit att tänka sig in i den sällsamma motsatsen mellan det som s y n s för andra, och det som ä r, mellan skönhet, som lyser

och blir större, ju vidare man ser, ju mera man fattar in i blicken, och det lif af kämpande och kufvade drifter, af nödvändig fattigdom genom oändliga krafters strid med hvarandra, som bär upp det ögat fångar som harmoni. De visste mindre just nu, än den stackars Beppino som i dunkel aning förstod allt det där i sig själf och i det han såg mellan tårar med sin oväntade skatt glömd i handen.

Vinden från land.

I.

Walter hade farit till Amerika som en yngling med litet genomskinligt röda kinder och läppar, oroligt glänsande ögon och hufvudet fullt af ännu formlösa planer att bli en stor artist och på samma gång vinna lycka. Där, tänkte han, är lifvet kraftigast och rikast, och alltså måste äfven konsten kunna blomma störst där. Känslan af äfventyr och kamp spänner alla krafter — det måste bära starkt eller brista. I en ung värld måste också vara fältet för det som har ungdom till lifsluft.

Under några år hade han så kastats hit och dit, utan att veta hur det gick till, eller hvad meningen var därmed, hade bara känt sig drifvas som en man i trängsel mellan knuffande armar och högljudda röster och blickar, som icke sågo honom, och stängda portar, så lång gatan var. Af lifvet hade han just ingenting fattat, icke storhet alls,

bara en oroande mångfald och myckenhet, och hans artistsjäl led af dess våldsamma äflan utan förnimbar sammanstämning eller mål. Tidvis hade han haft arbete, ritat annonser eller ornament för jätteindustrier, men liksom utan att veta hvad han gjorde, med förströdd och slocknad blick som icke ändrades, när han blef uppsagd från platserna. Tidvis hade han gett lektioner och lekt mästare för flickdilettanter med en grimas af förtviflan öfver att känna, hur tiden flög, medan han stod bunden. Ibland hade han svultit, och i hungerns egendomligt lätta och skarpa atmosfär hade han sett och tänkt och drömt i feber de klarsynta drömmar, dem den lyckliga icke vet af.

När han hade tillfälle till det, och det var mest i svältperioderna, satt han i de offentliga biblioteken och läste om konst.

Till slut fick han något hjälp och kom till New-York till en skola, för att fortsätta sina studier. Han hade en lång tid blott tillfälligtvis umgåtts med yrkeskamrater, och nu, när han åter var i kretsen, med en smula ro framför sig, fann han i uppflammande, nervös glädje, att tiden icke gått förlorad, att han blifvit en man på dessa hatade år.

De andra voro unga och osäkra; lyckades de, var det som på slump, och dagen därpå famlade de fram i sina egna spår; deras syn påverkades af ett ord, en min eller bara den outtalade stämningen omkring dem. Den modell, de hade fram-

för sig, kunde ses så eller så, var ett rent yttre ting bara, som de aldrig kommo in i.

Hans ögon åter hade skärpts af våldsamma tankar och bitter längtan, hade fått det härdade stålets hvasshet. Allting hade för honom samma verklighet som blodets bultande i hans pulsar, och i återgifvandet däraf kände han sig fram, icke med trefvanden, men med stötar som i tillbakaverkan skakade hela hans jag.

Hvad han gjorde blef för honom till en protest och en revanche mot det lif som hårdhändt gripit honom vid strupen. Se där, tycktes det säga, se där skillnaden mellan mig och er, ni därute! Detta finns, men icke för er, slöa och blinda borgersmän, detta är min rikedom som de snåla fåfängt sökt taga ifrån mig, de mätta som tro sig äga allt!

Den varma kamratbeundran som bara lefver bland unga artister, kom honom fort till mötes. Man såg upp till honom och lyssnade förtjust till hans skarpt afhuggna omdömen och lyssnade till hans tystnad; — han var nästan lycklig.

Det enda som störde honom var, att hans magra hand icke orkade följa honom så länge han ville. Han blef brinnande ifrig att hinna mer och ständigt mer och tröttare af sin ifver; han började också hosta en smula.

Så blef han hemma på sitt lilla rum de alltför långa hvilostunderna med kamraten där, en landsman med ungefär samma lif bakom sig som

han, och talade om konst. De sutto på hvar sin kista, bågryggiga, bleka med skrynklad hy, som lifskampen därute skapar män, sutto och bläddrade i någon lånad bok om renässansen och ritade med handen i luften mot sin brutna vägg de afbildade verkens kraftigaste konturer. De talade i vinkar och nickar, likt människor som äro fullkomligt ense, — intet var dem nog trotsigt starkt, nog stolt och ensligt, och de undrade med en glimt i ögat, om den icke skulle komma igen snart, denna ungdomens skapande tid, blott ännu mer oberoende och stolt än förr.

De sutto där, tills boken fallit i golf eller lagts å sido, och ingen hade lust att tala mera. De stirrade ut från hvar sin kista genom det tomma skjutfönstret mot raden af bakgårdar och tegelhus i färg af smutsigt kött och himmel, grå af rök — hufvudena lutade framåt, och piporna slocknade, och ögonen lyste matta när dagern föll.

Då sågo de icke längre något af det framför dem, det var där bara, det visste de, men deras syn var långt borta i hemmet, där allt var så underligt kärt med det förflutnas sällsamt lugna ljus öfver sig.

När de vaknade upp och tände gasen, hade de ingenting att säga hvarann, tordes icke, ty hvar och en såg på den andras min, hvar han kom ifrån. Ut ville de ej gå — alltså var det bara att lägga sig och söka somna. Men det gick icke så lätt, och där lågo de tysta och stirrade upp

i mörkret, och mörkret vällde i formlöst lif öfver deras syn.

Dagen därpå voro de så i arbete och sträfvade ifrigt vidare. Walter blef emellertid allt mera klen, fick liksom en brännande torrhet i blodet och en ständigt nervösare oro i sitt arbete. Han kunde lyckas så att han öfverraskade sig själf, men gladdes icke längre åt det, såg på sin teckning, som om den egentligen icke angick honom eller vore hans, som om det vore glas emellan honom och den. Han hostade också mer och mer, och ögonen fingo en liflös genomskinlighet. Man rådde honom att gå till en läkare, och till slut gick han.

Där blef icke rum för någon ovisshet.

»Har ni resurser», frågade läkaren, sedan han efter en kort undersökning gått till fönstret och vändt ryggen åt Walter. »Jag menar naturligtvis pengar», tillade han torrt, när svaret tycktes tveka. »Icke det? Ja, då är ingenting att göra. En vistelse i stillhet någonstans söderut kunde kanske ha uträttat något.»

Walter förstod genast, ehuru han förut ej haft en tanke på att det kunde vara så.

»Lungsot alltså», frågade han fast.

Läkaren gick mot dörren för att släppa in nästa man. »Naturligtvis. Hvad trodde ni annars?»

Och Walter ordnade sin halsduk, betalade och gick.

Den lugna ton, som doktorns beteende fram-

tvingat, bibehöll han, som om den hörde dit med nödvändighet, när han genomtänkte sin ställning.

»Lungsot», upprepade han gång på gång med en egendomlig, kylande förnimmelse af själfva ljudet, »lungsot, döden alltså!» Och han kände någonting i sitt inre, en glans, ett oroligt skimmer försvinna med ett fladdrande, liksom när ett ljus släcks. Det var hans sista rest af illusion och hopp som stelnade i visshet om att den var besegrad, hade varit det länge, utan att veta det klart.

Han tänkte sig förströdt och långsamt in i hvad det betydde, det som väntade honom, såg sig själf i sjukdomens olika stadier, ensam, retlig och förbittrad, sökande att hålla uppe skenet af muntert mod, den sista obligata lögnen, såg sig ligga där, tryckt af nätternas heta och torra mörker, med kamratens sunda andetag bredvid sig som likt en klocka mätte den långa tiden. Såg till slut hospitalet, som han gått förbi det en kväll, högt uppe på en kulle, med ljus i hvart fönster, blickande ut öfver mörka tak. Det föreföll honom, att det var dit hans vandring ständigt hade ledt, och att han halft vetat af det; för det hade han gått in i trängseln. Det skulle så vara.

Och nu gatans lif omkring honom, de pinsamt böjda, pinsamt nickande hästarna och mulorna som liksom trängde sig fram med trötta ryck af bogarna och bleka, brådskande män och kvinnor och rasslet och skriket, allt hörde ihop som ett streck till ett annat i en ritning, allt var

oundvikligt, och ingenting annat fanns i själfva verket till. I gränden, när han kom hem, lekte några traspojkar, lekte helt naturligt tjuf och polis, låtsades stjäla och ta till flykten, grepos, öfverhöljdes med skällsord och fördes till kontoret, skreko och skrattade gällt. Äfven detta, ehuru det gaf ett ryck i hans inre, i något sjukt och ömt där, tycktes honom lika oundvikligt som det andra; allt var en lek som visade sitt innehåll, bara man drog läpparna från grin och såg på det.

Och med samma stela lugn berättade han för vännen, hvad han fått veta, men han såg icke på honom, för att icke upptäcka en darrning i hans läppar.

Dagen därpå gick han upp på skolan.

Där stod en modell, en frisk man med hvälfdt och ludet bröst. Walter spände sitt papper och började rita, men höll upp med ett ryck, märkte plötsligt, att han icke längre såg som förut. Där stod en man — hvad angick han honom? — där ritades streck på papper, där pratades och äflades, där stötte dumhet mot dumhet — hvad angick honom allt? Hem bara på kistan att sitta och vänta i tomhet och slöhet och stirra på bakgårdarna och himlen, solig eller grå, allt som det föll sig, alltid med smutsande rök öfver! Han lade ihop sina saker utan ett ord och gick.

Där satt han så mest hela dagarna tyst och stirrade tankfullt utan att bry sig om att fånga någonting till begrepp. Han var rätt nöjd, som

han hade det, det var icke vidare gladt men kunde bäras som allting, när man icke sprang efter lögner. För de besökande hade han ett stillsamt leende, till lindring mot hostans smärtor tog han medicin — det enda han saknade var tobakspipan.

Men om nätterna började han bli orolig. Allt oftare och oftare kom det för honom, hur illa han skulle sofva här i den främmande jorden, hur svårt det skulle bli att dö här. Det blefve icke att tagas i famn, som sådant kunde vara, tagas hårdt i famn med ett visst stort lugn i all smärtan, det blefve att känna en vårdslös hand rycka lifvet från en, veta sig kastad sedan, utan att någon såge hvart.

Och hemlandet, som det försvann för honom under hafvet, matt och blekt i oktoberluften, började locka som skuggornas lugna rike. Allt skulle kunna vara mjukt och tyst där, fotstegen i sanden vid grafven skulle saktas af ängslan för sitt eget ljud. Någon kunde gråta — det fick icke vara för mycket — någon kunde sitta i hemmet, när dagern föll, tala med andra om hvad som helst för vanliga bestyr med en stilla, främmande klang i rösten, men tänka sig honom nära, fast osynlig, och icke utplånad långt borta i ett pinsamt vimmel, i bara ett namn: Amerika. Hemlandet i det förflutnas sällsamt lugna ljus, där var platsen för de döda! Han längtade och längtade krampaktigt och somnade in och såg det, alltid blekt och tyst. Tanken på att träffa de sina igen en gång, som han låtit

falla med allt det andra, kom tillbaka också och blef ett allt starkare behof.

Hans vänner och bekanta gissade sig till hans känslor och sköto samman en summa för hans resa. I och med att han fick veta det, upphörde med ens hans oro och blef dof och stel dysterhet igen. När han fått det enda han ville, gled han åter in i sina förra tankars spår; han var nöjd, men allt var honom tämligen likgiltigt.

Så stod han en morgon i början af maj på ångbåtens öfre däck och hörde försäljarnas rop drifvas ned för trapporna och kväfvas, och sorlet af afsked och hälsningar sjunka samman och stiga igen i nervöst tvungna ljud, liksom falska allesamman. Allt var honom så främmande. Fartyget låg i en förstad, där han aldrig varit förr, bakom det förvirrade nätverket af master och tåg, långt borta, fanns Newyork, en plats där det föreföll honom, att han irrat kring en gång i en plågsam dröm. Nere på kajen under honom en liten grupp af människor, som tycktes tro sig känna honom, som visst skakat hans händer nyss, och dem han hade att le emot då och då — i luften redan hafvets sällsamma fjärran brus emot hans öron.

Båten satte sig i rörelse, och snart behöfde han ej längre se emot den gruppen där på kajen, bara stå vänd ditåt och vifta med mössan. Staden trädde fram med mörka jättemagasiner och ånghvisslors skrik och rykande skorstenar och färjor

med klumpiga väfaxlar, som trampade upp och ner, arbetande sig fram i det feta smutsiga vattnet; hans förflutna år trädde fram för hans syn, men han vände sig trött bort ifrån dem och satte mössan på hufvudet.

Han kastade en blick på passagerarna omkring sig, hans sista stycke värld. Ifriga, upprörda af afskedsoro eller förväntningar, voro de spridda öfver hela båten utan att ha funnit sina platser och sina kretsar ännu i första resdagens anarki. En del skulle hem, en del skulle väl ut och se på världen, alla lika fulla af brådska, bestyr och viktighet. En ung flicka — hon hade en stor hvit magnolia med oroande doft vid barmen — hade redan sin dagbok uppe och skref med blyerts på dess första sida om de första märkvärdigheterna från hennes flykt ut i lifvet. Om en liten stund skulle hon bleknande släppa boken i sjösjukans kväljande vånda öfver allt, det anade hon icke nu, där hon rynkade pannan öfver de tomma bladen — i denna förfärliga blomdoft. En gammal herre sträckte sig redan i stolen och öppnade förväntansfullt en engelsk roman, den första i en hel serie af banalitet, som han gladde sig åt att få sluta under resan; ett par gossar sögo redan på skämda apelsiner med fickorna fulla af flera. Man kände icke hvarandras rang och ställning ännu och var artig och oartig på måfå i miner och uttryck, gjorde närmanden som skulle sluta i morgon med harm och vände ryggen dit, där man snart skulle ge

sitt bästa leende. Walter vände dem alla ryggen och log icke.

Långt borta från båten nu, den stora staden, nästan vacker i silfverljuset från en himmel, som solen endast halft bröt igenom! Långt borta nu de meningslösa åren och kvar endast den lilla meningslösheten omkring honom — och hafvets gråa yta som vidgades, allt som båten sköt fram!

II.

Walter hade varit ett par dagar på sjön; han hade sluppit från sjuka, men hostat rätt mycket, dock icke värre, än att han kunnat sitta ute i lä af ett skylight nära styrhytten.

Båten var bland de äldre och mindre, vald för billighetens skull; där var alltså icke så mycket folk, och han kände snart nog åtskillnad på sina medresande, började att få dem för sig i grupper efter nationalitet och familjeförhållanden.

De flesta voro tyskar som gjort sig pengar på bryggeri eller detaljaffärer; fingrarna hade de fulla af juvelringar, berlocker, stora som lås, på klockkedjan, fula kläder och i sättet en osäker blandning af sekunda manerer från båda sidor af hafvet. En del voro amerikaner, små gossar som skulle fara till Leipzig för att bli stora pianovirtuoser, gamla herrar som realiserade sin ungdoms

dröm att göra Rhenturen, och med en blandning af naiv beundran och slug humor stirra på röfvarnästena där och kanske på en kung eller par. Så var där ett återvändande skådespelarsällskap — omöjligt att afgöra, hvilka som voro skönheterna, hvilka som spelade Karl Moor och hvilka som voro komiker till yrket! — lika bleka och olyckliga tycktes de alla efter pröfningarna. Slutligen en stjärnsångerska af andra storleken med mannen-impressarion och en grön papegoja, ett minne från brasilianska triumfer. Och mellan alla dessa irrade några ensamma flickor omkring under misstroende, sökande stöd med leende svaghet, men utan att våga taga emot det, när det bjöds, mest försiktiga och minst leende mot hvarandra.

Walter satt och iakttog dem alla, allt som de kommo inom hans synfält, förströdt och fientligt. Han hade sin plats i lugn och behöfde ej bry sig om något; här var ett stycke värld, där han inga knuffar behöfde få, en flock människor, lösryckta från de trådar som satt dem i rörelse förut, vilsna och ovissa, hvar de skulle göra af sig i en ödemark af tid, och hänvisade bara på personlighetens egna resurser. Det roade honom en smula att se, hvad det hela skulle bli till — och dessemellan hade han det tomma, gråa hafvet att hvila sig vid.

Där låg det, gammalt och rynkigt som på skapelsedagen, då jorden skildes från vattnet för att blifva illusionens värld, glädjens, tårarnas och hoppets mark, skenbart fast för foten, skenbart

vacker för ögat, grym, girig, graf vid graf, lekande i sin snålhet med evigt samma stoff och evigt samma längtan.

Men hafvet, det sattes å sido för sanningen att bo i; väl lekte där en smula lif nära dess yta, ett otydligt lif, så dunkelt som drömmen om en dröm, men inunder, på djupen, evig förstening där, evig köld! Där hvila än i dag, orörliga i den täta, mörka rymden som icke ens skälfver för ofvanvärldens vildaste storm de kroppar som under ångest och kamp rycktes ned med farkostens allt saktare hvirflande fängelse, där hvila de oföränderliga till evig tid, munnen förvriden ännu kring det sista skriket, där nere i den tystnad som aldrig vetat af ljud. Lifvet hinner dem icke, att bygga nya drömmar med deras hjärnors trötta väf — de äro ur dansen, endast de ha ro. Där nere är dödens rike.

Ständigt sig lik, hvart han såg, den gråa vattenöknen under tät himmel som ej släppte solen igenom, ständigt samma yta, krympt eller vidgad, allt som dimman drog sin krets, men rullande samma skrynklade vågor i matt pärlemorglans och bubblande i skum efter båtens fåra som slätades ut i fjärran.

Walter satt på sin plats nära rorgängarn och stirrade efter dessa skumflockar som ständigt blefvo nya; han tänkte knappt, ty hafvet ger ej tankar, han glömde sig själf och allt, vaggad i enformigt och dystert brus. Men på kvällen, då luften blef tät, och de gula lyktorna blänkte matta, och män-

niskor sprungo af och an för att hålla sig varma, meningslöst vändande om och om igen, lik statister som spela folklif i en gatuscen, och fosforskenen gnistrade i vattnet som minnen af döda stjärnor, då tycktes det honom, att det var på Karons farkost han satt, båten som går genom töcknen mot de dödas töckniga land.

III.

En morgon, när Walter kom upp på däck, satt en ung flicka vid hans plats och myste mot vinden med sin bok i knät. Han hade icke sett henne förr, iakttog blott, att hon såg blek och glad ut, och gick så in i salongshytten för att ej störa henne.

Han hade växlat några ord med de flesta af sina medpassagerare, blott tillräckligt för att säga hvem han var och slippa alltför obestämd nyfikenhet; nu kom han in i en grupp af dem och sjönk ned på soffan vid dörren, stirrande med sin sjukligt skarpa blick mot dem, gissande sig in i dem i reaktion mot deras kalla uppmärksamhet.

Nu ha de organiserat sig, tänkte han, nu är här bilden af ett litet samhälle, där hvar och en har den plats, som den gifmilda naturen och det hårda ödet beredde honom — låt oss se, hur leken tar sig ut!

Där ha vi kortspelarna i midten, handlingens, affärernas män, där repetera de med leende mun, men mycket allvarsamma ögon, konsten att kombinera små tillfälligheter till afgörande sådana; de tummade lapparna där, de smutsiga knektarna och nötta kungligheterna, de äro deras egna konterfej och idealer som mäta sig med hvarandra; den röda handen som nu slår kortet i bordet darrar af maktkänsla och triumf, som om den hade skuffat ned en konkurrent i elände. Grupperna här omkring, hvad är det som fört dem samman, hvar och en, hvad är det som håller dem ihop och kommer dem att finna de fattiga ord som fordras, för att man skall kunna blotta tänderna och tro sig ha roligt? Afund, fientlighet, allas afvoghet mot alla. Här är skvaller och historier i luften, blickarna lysa i gnistor af små, små tankar, örhängena glimma till af vaggande förtrytelse, händerna två hvarandra, ringarna skramla. I sysslolösheten växa misstankarna fort som svamp: »de två och de två äro ständigt tillsamman, den damen är sminkad — är det någon som känner hennes forntid? — Den herrn håller till hos stewarten.» Tillfälligheten fogar samman en grupp, af andras anade fiendskap knytas banden fastare, tills man blir utledsen på hvarann och luftar sitt dåliga humör i att finna på misstankar själf. En annan dag är grupperingen litet annorlunda med samma resultat, det är en evig tragikomedi, det är pratets aldrig slutade drama. Och för att ha fastare schema att gå efter drar man klass-

linjer, efter hvilka föraktet med ännu mindre tvekan delas ut; den och den är ingen gentleman — må han hänga sitt syndaregister om halsen och kasta sig i hafvet! De två olyckliga männen med grofva händer, som härom dagen iakttogos äta glace med knif, irra nu af och an utanför hyttens fönster, skydda som pestsmittade, drifna så nära hvarandra, att de nästan gå hand i hand som tvillingar. Skådespelarna bilda en grupp för sig, den man icke törs in i, iakttagas på afstånd och kombineras parvis med förtrytelse. Sångerskan hvilar på soffan i passerad höghet med sin gröna papegoja krälande i knät, tänker på ingenting och imponerar på alla. Den enda räddningen ur denna dödande overksamhet, det är måltidsklockan, den har något af vesperringningens helande makt.

Walter kände för första gången en kväljande smak i munnen och gick ut igen.

Den unga flickan satt kvar vid hans stol, läsande i sin bok; han gick fram till henne och bad om tillåtelse att få slå sig ned där. »Jag är en sjukling», ursäktade han sig, »och finner ingen ro annat än här, där jag vant mig att sitta. Jag skall icke falla er besvärlig, jag bara ser på hafvet.»

Hon såg medlidsamt upp, men med blicken ännu inne i det hon läste; det märktes på hennes lyssnande min och på läpparnas rörelse, att det var poesi; hon nickade mjukt och glömde honom strax, vaggad vidare af versens rytm.

Walter stirrade ut framför sig, sjönk ihop mer

och mer, tills halsen tryckte mot bröstet, och allt hvad som lefde i hans bleka ansikte var ögonen, speglande hafvets ödslighet.

Det var vidare än vanligt i dag. Töcknen hade samlat sig till moln, vågorna rullade högre än förut och mörkare, grönare; långt borta var himlen gles, och ett halft, blekt ljus silade ner. Det var den tid på våren, då isbergen segla söderut, på nätterna voro allarmtermometrar uppsatta, luften var skarp och kall. Walter sjönk samman i våldsam hosta, och när den gett sig, kände han flickans blick på sig och såg upp.

»Ni är mycket sjuk?» frågade hon.

»Å nej, det kommer bara ibland. — Hvad är det ni läser», tillade han för att undvika ämnet.

»Milton, Miltons Comus.» Hon log förtjust. »Känner ni till den?» Och vid hans jakande kunde hon icke återhålla sin hänförelse i de allmänna uttryck, flickor ha för sådan. »Jag anser det vara det skönaste och största, som finns skrifvet», slutade hon.

Walter svarade vänligt och trött: »Det är kanske den mest musikaliska dikt som finns. Hvar rad är som klingande droppar ur källor och grottor.» — Och han vände sig åter utåt. Flickan läste vidare, rörande läpparna och lyssnande till fantasiens ljud.

Walter lyssnade också, men halft förströdt, till de fragment af symfonien, han kom ihåg, och han skymtade otydligt sagan.

Det var Comus, den vilda, sköna sonen af Bacchus och Circe, som förtrollar de vandrande i sin villande mörka skog, det var den irrande jungfrun, mot hvilken hans makt strandar, hvars renhet stödes af himlens sändebud och af den underbara Sabrina, hafvets gudom, drömmens fagraste skepnad, hvars fotsteg icke böja den daggiga gullvifvan, hvars röst är dallrande kristall och snäckors sus.

»Där sitter hon fången i detta», tänkte han, »och tror nästan, att så är lifvet; och ljudet af min hosta förstår hon ej, och hafvet ser hon ej.» Han vände sig emot henne. »Ni, som läser Comus», sade han, »se ut här öfver er bok.»

Ljuset hade brutit igenom långt borta, kallt som stål och järn glittrade det i en skarp linje på den mörka vallen af vågor som blefvo svartgröna, blyfärgade inåt med kammar af isigt skum. På himlen hade molnen slitits ifrån hvarandra, tunga som skifferblock, famlande om hvarann. Denna kontrast mellan det samlade, hårda ljuset och ödslighetens kaos blef nästan öfvernaturligt hemsk, knappt till att bära för ögat; vild förtviflan, grym och förintande kraft uttryckte den, ord voro för små att fatta om den, fantasien för sårad och vek att trefva efter den. — Det var hafvet, som det är oändligast, obegripligast, det främmande stora hafvet, och Walter visste icke, om han längtade efter eller fasade för att dö.

Han vände sig åter mot flickan. Hennes an-

sikte hade också stelnat mot synen, men blef genast rörligt och vänligt igen mot hans.

»Det är stort, det också», sade hon, jämförande taflan med sin dikt. Hon hade icke förstått det han menade, men det var han glad öfver, när han såg, hur mjuk och ung hennes mun var, och han var nöjd att se henne taga till boken och glida in igen i dess drömvärld.

IV.

Den följande morgonen fann Walter flickan på samma plats, och som han orkade sitta uppe hela dagen nu, blefvo de närmare bekanta och betraktade sig utan någon öfverenskommelse såsom hörande tillhopa för den återstående delen af resan.

Hon hette miss Aylmie, var från Maine och skulle öfver Köln till Paris för att träffa släktingar och efter en tids vistelse där fara vidare med dem till Italien. Hon var öfverlycklig af förväntan mot allt hvad hon skulle få se, hade ifrigt gjort förberedelser och läst om allt för att vara beredd och pratade ifrigt om det med amerikansk talförhet och små åtbörder af tvekan vid de främmande namnen. Walter hörde på med en litet trött vänlighet — det var som om hans egna döda drömmar och planer lekt för honom — men

han tyckte om att se hennes lifliga ansikte som ännu icke skuggats af en brusten förhoppning.

De sutto där i ett hörn, båten sågo de icke mycket af, endast relingen och den skummiga fåran i vattnet, isgrön om dagen, gnistrande i eld, när mörkret föll på. Hafvet var ständigt grått och så sällsamt uttryckslöst, en oändlighet af låga böljor, som man for fram öfver, och som kunde vara hur länge som helst; tiden förlorade sin betydelse i detta enahanda och släppte sitt grepp på medvetandet, allt blef som en dröm, man visste icke, om lång eller kort. Walter satt och hörde flickan tala liksom långt borta; alla de stora klingande namnen ljödo där, dem han också tänkt och sagt något om förut. Konsten och konstens storhet rörde det, och då och då, när det var nödvändigt, hämtade han själf några ord långt borta ur minnet och lyssnade till sig själf. Men det han tänkte nu, det var bara, att konsten var ett tidsfördrif att vagga in sin smärta vid, och ett bättre tidsfördrif var det att se tumlarna i vattnet.

Ibland kom en hel flock och följde båten på lek, med regelbundna rörelser sköto de igenom vågornas köld som bubblade om deras mörka kroppar; de lockade tanken med sig och vaggade den i friskhet och ro.

Ibland mötte fartyg, ångare med rader af rökande skorstenar, seglare med svällande, vinglika dukar, sakta krypande upp öfver hafvets rand, skju-

tande förbi sedan med nästan löjeväckande brådska mot samma tomma öken.

Folket på båten gåfvo de ej mycket akt på. Loggen kastades på bestämda tider och drogs upp som en sprattlande fisk. Passagerarna stapplade förbi i sjögången med rödblåsta ansikten och bakom sig det gråa vattnet som blef till en backe, sluttande bortåt eller hitåt, allt som båten lutade. De pratsamma stannade ett ögonblick och yttrade så mycket, som de hade idéer till.

Sysslolösheten började ta på dessa människor, de hänvisades mer och mer tillbaka på sitt eget innehåll och fasade omedvetet vid de upptäckter de gjorde; ansiktena blefvo så långsträckta, som om de själfva hängde in effigie där; tidningarna förlorade hvar mening och gledo skrynklade ur händerna; orden ville stockas i munnen. De små skvallerhistorierna förlorade sin färg och blefvo tråkiga och bittra. Till slut stelnade all uppmärksamhet kring spörsmålet om sångerskan var gift med sin man eller icke.

Walter kunde icke afhålla sig från att ibland gifva luft åt sin leda.

»Se där», brast han ut, »detta är det beprisade lifvet och de kära medmänniskorna! Håll öfver dem arbetets piska, och de skola röra sig flinkt, som om hvar och en hade mening med sin tillvaro, de skola knuffas eller le mot hvarandra, allt som konkurrensen fordrar, eller allt som de kunna behärska sig, de skola nötas ut och sjukna och dö

med ett slags föreställning om att lyckan var intill dem, att bara en tillfällighet hindrade dem att nå den, och att deras barn skola göra det. — Det är deras tröst, när de finna, att de icke kommit att njuta den riktigt själfva. Men om man tar ifrån dem mödan och sorgerna, om alltså lyckan är där, då se de ut ungefär som dessa här! Då rufvar hvar och en öfver sin egen tomhet, då vaknar den bittraste afundsjukan, den som spanar efter naturens egna skiljaktigheter och grämer sig öfver hvar smula mera af små gåfvor, som en annan fått, då trycker tiden som det bly, den är. Då är först helvetet här, det tusenåriga riket, så smått, så grått, så tragiskt löjligt, som ännu ingen fantasi varit stark nog att gissa det.»

Flickan, som suttit i sina ljusa drömmar och bara brukat möta hans anmärkningar med den spirituellas obekymrade lust att skratta, men utan att lyssna till deras mörka underton, fasade tillbaka för den vilda häftigheten i hans ord. Hon slog båda händerna om bröstet och stirrade mot honom med svarta pupiller. »Nej, nej», ropade hon, »fy, så är det icke! Hur kommer ni på de tankarna? Ni måste vara sjuk!»

Walter tänkte tyst vidare, rädd att visa sig som han var, rädd att göra en enda linje hårdare kring hennes mjuka mun. »Sjuk, nej snarare frisk! Den enda friska, den som har döden i blodet, och därför icke ryser vid ljudets köld, döden i medvetandet och icke bara sväfvande öfver

sin blinda trefvan. Den som vet, hvad allt betyder, emedan han icke kan leka med i det längre.»

Och flickan trodde, att han kände sig tillrättavisad, och började tala i kvittrande snabbhet, för att göra honom glad igen. Hon ledde tankarna på den stora världen, som öppnat sig för henne, på de stora namnen och de stora männen, hvilkas lif var drömmen om skönhet och styrka. Hon anade ej, att för den trötta gestalten som hostande sjunkit ihop i sin stol bredvid henne var det just den drömmen som först af alla brustit, när slaget kom, och som dragit allt annat under sig. Walter lät sig ledas med och talade själf, men nu log han åt att höra sig bruka samma ord som när han byggde på sin egen framtid i det lilla rummet med kamraten, medan dagern föll mot mörkret.

V.

En kväll sutto de uppe längre än vanligt, emedan man väntade sig se land, och däcket var fullt af folk.

Där hade synts allt flera och flera fåglar, icke längre de lätta, svarta stormsvalorna som gunga på en böljtopp midt på hafvet efter att ha flugit och irrat ofattligt långt; det var andra arter, måsar och tärnor. Fartyg mötte allt oftare, brusande förbi i mörkret med röda och gula lanternor och ljus-

skenet glimmande ur salongernas fönster, som ur slott med all världens härlighet.

Det började gnistra af stillastående punkter; de växte, men stodo stilla ännu. Det var lågor från fiskarbåtarna som voro ankrade för natten. Fyrar blinkade som lugna ögon. Man var inne i kanalen.

En sällsam spänning grep alla, man sprang från ena sidan af båten till den andra, man stirrade på dessa ljus och sträckte sig, som om man trott sig kunna spana landet bakom, man talade och sorlade. Och båten sköt vidare öfver sitt gnistrande skum, ljusraderna slöto sig i cirkel bakom, och ständigt kommo nya; på himlen, som lättats, lyste för första gången några stjärnor. Där kom en högtidsro öfver hvar och en, det var som fest, som triumftåg mellan facklor.

Miss Aylmie andades skälfvande in den friska luften, reste sig och sjönk ned igen, talade med den unga rösten kvittrande och dansande af ifver. »Det är underbart», sade hon, »tycker ni icke det? Efter den långa, gråa stillheten på hafvet, som har varit så skön för resten, att nu komma hit in! Det är som att börja lifvet. Se på de ljusen, är det icke som väntande minuter af lycka? Hur klart de brinna och spegla sig i det mörka — ja, är det icke som en spegling däruppe också, i stjärnornas klara ljus? Det är, som om jag hörde röster från land, som om allting mötte mig här. Det är, som när jag var barn och låg i halfvaken

dröm på morgonen af min födelsedag och väntade i oro på all härlighet — och så gick dörren upp, och man kom med ljus, och allt det drömda var där.

»Ni kan icke tro, hur jag längtat efter denna resa», tillade hon med nästan smeksam förtrolighet, hon hade behof att ge af allt sitt, såväl sina försvunna, kära bekymmer, som det rika nuet — »längtat och läst om allt och låtit boken falla och nästan öppnat famnen emot det och längtat igen. Jag har intet rikt hem, och ibland såg det ut, som om min plan skulle bli till intet, och jag hade att fatta mod ändå. Men så, liksom genom underverk, blef det af, och här är jag och förstår först nu, hur lycklig jag är. Har ni känt det så? Jag ser väl, att ni icke gör det nu, därför att ni är sjuk och trött och — ja, jag vet ju ingenting om er. Men har ni inte också längtat efter lifvet och sett det öppnas och vidgas för er, kan ni inte förstå mig?»

Walter hörde henne nästan med förbittring. Han hade tyckt om att iakttaga hennes optimism förut, nu hatade han hennes ungdoms ljusa självviskhet. Detta ord, längtan, hade kommit att blifva det som var honom mest motbjudande af alla, han blygdes å allas vägnar öfver att det fanns. Under de slag han fått hade hans tankar och känslor stelnat och vunnit något liknande ro, han hade afhållit sig från hvart minne som kunnat störa honom igen, han hade grubblat sig allt dju-

pare in i sin stenvärld och nästan njutit af att förnimma den tung och stilla öfver sig. Och nu . . .

»Jo», svarade han mörkt, »jag har längtat, och vill ni höra, hvad som hände mig en gång? Det var under ynglingaåldern, ni har ingen föreställning om, hur häftigt och oroligt blodet brusar hos en då, isynnerhet om våren. Man irrar på gatorna — vi ha en sådan vacker skymning, i solnedgången är allt som tränande musik; man drömmer sig in i den och längtar efter all världens fröjd och smärta. Man irrar sig trött, och man går hem på sitt fattiga rum, man fortsätter att gå där, pulsarna bulta, och man kan icke vara stilla.

»Jag gick så en gång, jag hade just tändt lampan för att arbeta — utanför var dagern blå mot skenet. Jag kunde ingenting göra, dallrade som ett stränginstrument i en paus under spelet; något skulle hända, något måste hända. Det skulle knacka på dörren, någon skulle komma och föra med sig all den obestämda stora lyckan, jag visste icke hvad. — Det kommer alltid för en så. Utifrån måste det gifvas en; själf är man fattig, men andra äro så rika, och lifvet är så rikt. — Det skulle komma och knacka på dörren, skulle nalkas först med snabba, lätta steg och så stanna vid min dörr, allt det rika, som ingen har af sig själft, men som måste finnas att få, efter lifvet är så ståtligt. Jag lyssnade efter de stegen och tryckte händerna mot bröstet och stannade för att kunna höra genom hjärtats bultningar.

168758A

»Då knackade det på dörren. Ljudet af stegen hade jag icke fångat, men där var det, där knackade det på dörren.

»Det jubel som då flög i mig, den blixten för ögat, den sången i blodet — å, det är så långt borta nu, men ändå minns jag det så förfärande väl! Hur jag sprang för att öppna, hur nyckeln gled i handen, hur jag darrade, och hur jag famlade för att se, när dörren flög upp.

»Där i ljusstrimman som dog bakom honom med hans svarta skugga stod en tiggare. Det var en tiggare som knackat. Han undrade, om j a g hade något att ge, en slant till det nödvändigaste, en bit bröd eller ett nött och aflagdt plagg. Jag ser ännu hans tomma blick som ingenting uttryckte, hvarken hopp eller afund eller sorg, ingenting.

»Det är alltid tiggaren som kommer. Det lifvet har att bjuda på, det är tiggarens bön om en skärf ur allas fattigdom.»

Flickan satt tyst, sedan han slutat och lyssnade ännu. Hans brutna språk kom hans ord att ljuda ännu egendomligare, ännu mer skärande bittra och obegripliga, men gaf dem också större, nyare makt öfver fantasien. »Ni är mycket sjuk», sade hon till sist.

Men Walter visade henne från sig. »Jag, hvad betyder jag», svarade han, »det var ju blott ett exempel. Jag tigger icke längre, jag vet, att intet finns att ge; medlidandets slant är falsk och köper

ingenting. Jag skulle ingenting ha sagt, om jag icke vetat, att det ej stannar hos er. Ni är vid början af er resa, jag har slutat min rätt snart. Men jag skall icke fördärfva ert nöje mera, jag skall hålla mig borta.»

Och han gick ifrån henne och satte sig ensam, att se natten glida förbi sig och landet och ljusen. Det tycktes honom igen, att han satt på Karons båt och att det var själar, som brunno matt borta i mörkret.

VI.

Två dagar gingo. Båten hade lämnat kanalen bakom sig och var ute på haf igen; nu var äfven det snart slut, och när som helst kunde den frisiska kustens låga strand lysa fram ur det grå.

Walter hade hållit sig för sig själf och endast i förbigående hälsat på miss Aylmie som satt kvar på deras gamla plats och log som förr. Han längtade till henne, men han hade intet att göra där, tänkte han; den enda verkan, han kunde ha på henne, var att kasta skugga på hennes illusioner.

Han hade oroligt flyttat sig hit och dit, och en stund hade han vistats hos emigranterna på fördäcket. Det var sådana emigranter som icke släppts i land därborta, utan visats tillbaka för sin fattigdoms skull, ett par familjer, värdelösa armar, värdelösa lif. Där sutto de och huttrade

och fröso i den sorgligaste, slöa och undergifna ro; i hamnen skulle polisen ta hand om dem och skicka dem hem igen, ännu mycket armare än de farit, utan en gnista af hopp eller vilja mer. Walter stod och såg på dem så vänligt han kunde, önskade att han kunde ha sagt något åt dem, drömde om sig själf och dem, gaf dem några mynt och gick.

Så hade han irrat kring bland passagerarna och kärft visat tillbaka deras förtrolighet — de skulle hit, och de skulle dit, de skulle bo och äta där och där, de skulle ha så roligt; redan började deras tunga ansikten på att lifvas upp af förväntan på alla de nöjen som skulle göra dem till lyckliga människor. Till slut hade han stått i timtal och sett ned i skummet vid stäfvens fåra och lyssnat till det fradgande, dofva bruset. De tankar, han skjutit tillbaka länge, började tränga sig på honom nu. Där var så mycket kvar ännu att gå igenom, eget nog, där var hemkomsten — bara några dagar dit — mötet med anförvanterna. Och hans lifs nederlag skulle konstateras med skonsam tystnad, med blickar som mindes honom sedan förr och jämförde, och med medlidandets bittra gåfva. Och ingen skulle förstå, att han redan var död och öfver deras tankar, med något af den hädangångnes kalla och gåtfulla storhet.

På båten rådde en allmän stämning af uppsluppenhet. Nästa morgon skulle man vakna mellan

Elbeströnderna, skulle slippa hvarandra och sig själf och hafvets enformiga tomhet. Man började därför att hålla af hvarann som gamla vänner, champagnekorkarna smällde i salongen, och man höll tal och ljög af hjärtlighet, och den gångna tiden var redan något länge sedan förflutet som började att bli kärt.

Walter afböjde ett par inbjudningar och gick ut på däck. Där blåste en svag sydlig vind i pustar som kommo och lämnades bakom. Skymningen höll på att falla. Som han gick utmed hyttväggen, kände han en ovanlig doft, icke hafvets sälta och köld — en doft full af oro och han visste icke hvilka minnen.

Han skyndade fram i lä, fram till relingen mot land, hade den midt i ansiktet, den doften, hade hela sitt sjuka bröst fullt af den, stod där och andades flämtande, med ögonen vidgade och lysande. Och han förstod med ens, hvad det var, och alla minnen togo kropp och form och glimmade till för hans syn och ströko sig mot hans dallrande nerver; ur det förflutnas skumma vrår myllrade de fram, så lefvande som någonsin — och hvad var det för ton som följde dem, hvad var det som ryckte i hjärtat?

Doften var vårens och jordens andedräkt; klöfverblommornas honung var i den och gräsets svaga, söta krydda och mullens värme och stigande safter. Där låg ett fält långt borta, doldt bakom silfverljuset, det var rödt af blom, det var grönt af träng-

tande lif; bara, bruna fötter trampade det, kornas fjärran läte blef till musik, där det bars fram öfver marken af vind; en klocka ringde dagens slut ur det spetsiga tornets ljudportar, allt var vackert där, allt var kärt, och det hade varit hans. Ut öfver hafvet bars det ljumt och smekande, så långt ifrån, att icke ens gissningen kunde spana landet — det var jordens själ, det var lifvet som sakta kallade.

Och Walter flydde det i förtviflan, för att söka skydd, ett knä att gömma sig intill, ett dunkel att svepa sig i. Han kunde icke bära att vara ensam, hans stelnade ro ramlade omkring honom, icke en tanke höll, icke en stämning från nyss.

Han fann miss Aylmie på sin plats, kände blott, att hon var där, ty tårarna brusto fram och gjorde honom blind. Han sjönk ned tätt intill henne.

»Hvad är det», frågade hon skälfvande, »hvad är det med er?»

Och han bröt ut i ett dämpadt skrik, vaggande fram och tillbaka med händerna för ögonen.

»Å, känner ni inte? Det är doft från land, det har kommit doft med vinden, fast ingenting syns, så långt borta är det. Det är sommar där, det är sommar där, och nu brister det öfver mig, allt. Jag trodde, att jag ingenting ville längre, jag trodde, att jag resignerat, när jag visste, hur det var, hur det är innerst — men nu, men nu . . . Ni skall förstå mig, ni måste förstå mig, ni har så mjuka små händer. Ser ni, jag bär döden med

mig, jag har intet hopp — jag hade så mycket förut, ville så mycket; först höll jag af allting. Så trampade det på mig, så kväfde det mig och tog och tog — allt hvad jag ägde. Jag är dödssjuk, begriper ni, jag hostar, ni har väl hört det? Det låter så stelt — det är döden. Och jag fann mig i det och bar det lugnt; jag är inte vek, inte dum, jag såg, hvad allt är värdt. Men nu, ser ni, den doften, den tog mig så oförberedt, det flammade upp någonting i mig — å, lifvet vi få det ju bara en gång! Få det bara en gång, och ingen vet, hvad det kan rymma, och här står jag med tomma händer, tomma händer.»

Han hostade våldsamt och länge, de våta fingrarna gledo ned, ögonen stirrade blinda, under det kroppen skakades. Så snart han fått luft igen, fortsatte han, lika snabbt, flämtande, tonlöst och doft.

»Jag kommer hem, ser ni; ett par dagar bara, så är jag där. Då ta de emot mig, då se de på mig, då har jag ingenting att säga. Fattigt är där, grått och dystert, och de se på mig, och de se på mig, och jag sitter där ibland dem alldeles tyst. Jag for bort med så vackra drömmar, och nu kommer jag hem och dör. Jag har hållit det ifrån mig förut, allt det andra — dö, ser ni, det ordet, det är djupt att sjunka i. Jag har bara grubblat öfver d e t, jag har haft så högt och stelt omkring mig, men nu, just nyss, såg jag och hörde dem alla, de som komma att sörja öfver mig. Ett

gammalt ansikte, en gammal kvinnas, har ni sett det gråta hopplöst? Det dras ihop som med snören i rynkorna, det skälfver i rynkor och så brister det och blir till en grimas bara, så bitter, så bitter! De unga, de bli släta igen snart nog, det är ingenting förfärande i dem, men det som en gång är rynkor . . .

»Allt det där kom för mig med doften, och icke bara det. Allt hvad lifvet bär af glädje också — kan ni sjunga ni? O, gör det då! — allt hvad lifvet bär af glädje och gråt snörde till om min strupe, och jag vill inte mista det mera.

»Ni far ut, ni; ni har så mycket framför er. Ingenting är sönder, allt tror ni på. Ni far söderut; där ha blommorna starkare doft — jag håller af er ungdom och tycker, ni är så vacker med allt det där. Och jag älskar våren och jorden och doften, fast den gjorde mig så ondt. Och nu säger jag er farväl; det käns ingenting mer i luften, det kom och gick. Det var bara en vindfläkt.»

Flickan strök hans händer under hela tiden. Hon kunde ingenting säga; hennes ord, som voro så färdiga annars, dröjde lama nu. Till slut lutade hon sig fram och smekte också hans ansikte, och han blef tyst och orörlig därunder. Men hon såg öfver hans hufvud, förbi honom; de syner, hon drömt om, lågo för henne ännu, vackra och lockande bakom gråten, bara med ett sällsamt djup

i luften, en ny högtidlig storhet.. Där byttes icke ett ord emellan dem mera.

Och Walter gick, lugnad efter sitt utbrott, och ställde sig vid relingen igen; där var ingen doft längre. Dagern föll mer och mer, och han stod där ännu, fastän ingenting syntes, förrän en gul flamma från en fyr tände sig i det tätnande mörkret.

Delphicus.

Det är sällan, som jag minns en dröm bara så länge, tills morgondagern jagat bort det sista spåret af sinnesrörelsen, den väckt. Jag kan ha den kvar en stund som skälfningen från ett luftdrag, den isigt kalla strömmen ned mot en mörk och fjärran port, eller som blicken ur ögon, för hvilka hufvuddokets skugga faller ned, just då de långsamt nagla sig fast vid mina. Men snart är äfven detta utplånadt i alla dagens små och skiftande intryck, och dessa drömmar som förmått att skaka mitt djupaste inre under slummern gå att förena sig med alla de tusen barockt hemska och oroligt uppsluppna, eller bara tröttande, dem hjärnan spinner som en skuggspelsparodi på alla dagens förkväfda eller förbigångna tankar.

Det är nästan bara ett par gånger, som drömmen dröjt kvar hos mig med det sega och skarpa minne, som annars blott det betydelsefullt upplefvade äger, då hvart ord, man lyssnat till, klingar

igen med samma klang af fjärran och nära, och de linjer och färger, dem ögat fångar, stämma sig samman till en hvar detalj framhäfvande och behärskande enhet som ger illusionen af större verklighet än verkligheten. Och nu, efter mer än tio år, har jag sett igen, lika tydligt som då, en syn, som hela tidan legat mig så nära att återkalla, som det i går hända, ehuru jag icke förr föranledts att göra det fullständigt. Men nu har jag funnit det land, där drömmen spelade; jag anade förut, att det var här, genast jag kom, såg jag det, och den första natt, jag tillbragte på Siciliens jord, trädde minnet helt fram för mig.

Det var storm då — ännu ett par dagar efteråt ha icke dyningarna lagt sig, utan brytas i den vildaste hvita fradga öfver strandklippornas grottor och torn. Där vikarna äro grunda, hetsa långa vågor hvarann i brus och yrande stänk, och öfver hvar och en glänser i solen en liten regnbåge. Bergsbäckarna ha blifvit larmande floder, branternas lerskiffer är upplöst och hal och smulas sönder för handens grepp, när man klättrar; den ljusbruna, hvitådriga marmorn sticker fläckvis fram i dagern och rifver fingrarna till blods med sin hvassa hårdhet. Man talar om vid frukostbordet, att ett fartyg förlist i Messinas hamn, vid lunchen är det redan två med så och så många drunknade; kustbanan norrut är afbruten, och ett sällskap turister, på återväg från Grekland, har måst landstiga i Catania för att komma hit och

tala öfver bordet vid måltiderna om sina hemska erfarenheter.

Så svåra voro stormen och regnet, värre än jag anade, där jag låg vaken och hörde dem ryta och trumma mot mina rutor, och när larmet då och då höll upp, gissade mig till, att husets andra gäster vände sig i sina bäddar, och att de båda sjuklingarna hostade. Den ena är Staats-Anwalt eller något dylikt i en sachsisk stad och har astma, den andra är en ung egendomsägare från Schlesien och har spottat blod. Båda måste de fly för vintern hit till södern, komma hit utmattade i december och fara halft reparerade i mars, tillbringa mellantiden med att klaga öfver kölden i regnväder och trösta sig med hettan dessemellan, se på hafvet och Etna från den grekiska teatern, köpa apelsiner och afvisa tiggare, spela kort och ta ut charader om kvällarna. Till hafvet få de icke gå ner för ansträngningens skull i de branta zick-zack-stigarna, uppför bergens tornlika spetsar icke heller, och det stör deras lycka som annars skulle vara fullständig nog på stadens höga, härliga klipplatå öfver terrassernas luftiga vårgröna träd och kaktushäckarnas blåaktiga väggar. Jag kunde höra båda två under mig från olika håll, och hostningarnas små tydliga, nötande ljud kontrasterade skarpt mot stormens stora stämma och höllo mig vaken mera än den.

Så låg jag och tänkte på den tio år gamla drömmen som liksom fått nytt lif på morgonen

förut, då jag kom hit och såg landet och kände igen det.

Icke som det nu var, höjande sig som en lysande och naken jätteklippa öfver hafvet, emedan all växtlighet låg dold i terrassernas veck, förgylldt och blekt af sol, med något af det dödas lugna skönhet, något af det förstördas ödslighet, af splittrade tempelpelares och statyers ojämna brottytor och konturer. Icke så betagande kärt, så ädelt som nu, då alla klippor eka af Odysséens fjärran sagoklang, och det strandens breda vattenbälte, som i sol får färg af smält turkos, af flytande himmelsljus, tycks bära hela ön, sväfvande och lysande och overklig, som det själft, in i diktens värld, i den mumlande, sakta klingande sången: det var en gång.

Jag letade mig tillbaka till det landet, sådant det måste ha varit, då det var mycket yngre än nu, och många af dess vilda sagor väntade på att komma, då det lefde fullt och icke halft förloradt i minnet, då det var mycket mörkare, oroligare än nu — och så kände jag igen det.

Bergen ligga icke nakna och förgyllda af ljus, utan klädda af stenekarnas svarta grönska, floderna förlora icke, som nu, en liten torftig vattenådra i vida fält af gul sten, men rusa fram ur skogsdunklet med svällande brus och fradgande hvita glimt i det mörka som ur en vildes blick. Inne under träden vill gräset blott sparsamt växa på marken, och asphodelos och akantus stå mör-

kare än nu på hålvägarnas sluttningar, skuggan är kylig och svart, och ödlorna domna däri. På fält och rödda sluttningar växa icke, som nu, mandel- och orangeträd; de sparsamma palmerna och eucalypterna felas helt och hållet, kaktushäckarna likaså; på fälten växer blott den rikaste hvete, eller gräs som är högt och mjukt af ymnigt regn; på sluttningarna vin och fikonträd. Och här och där, kastade öfver bergens sidor, som ljusa solfläckar mellan skuggor af moln, breda sig, lysande i hvit marmor och bjärt målning, i stuck och kvadermurar, lefvande städer med ett brus af röster öfver sig, ett glitter från trädgårdars rinnande fontäner, en helhet i linjerna och ljus glans i färgen, som nutidens sakna. Här och där också stora villor med parker som skogar och regelbundna samlingar af små kojor, liknande dem som nu ligga kringströdda.

Endast Etna och hafvet äro de samma som nu; från jättebergets topp vajar samma plym, och genom sidornas ofantliga vidder, nedom snön, teckna förödda, slingrande fåror de vägar, dem eldströmmen gått. På halfva höjden hvilar samma molnbälte som nu; nästan alltid har det varit där; Etna har nästan bara sett hvita tornade skyar som smält i morgon- och aftonrödt och frusit i månsken och stjärnljus. Utom och djupt under skyarna det vilda och muntra hafvet, hvars drömmande, domnande och stigande lek blir till förfärande jättekraft, när det möter det stela landet och landets ting. Under

oändliga tider ha de sett på hvarann, de två, Etna och hafvet. Vi båda, ha de tänkt, om vi skulle mötas i strid, elden och vattnet, hvem skulle segra? Hvad skulle kunna finnas till, utom vi? Det är landet för min dröm — för mer än tio år sedan, då jag ingenting sett af södern.

Jag var midt uppe i ynglingaårens smärtsamma, af enslighet och på måfå hvarandra mötande tankeriktningar sjukligt uppdrifna själsoro, då man har så lätt att ta en byggnad i besittning och slå i spillror efter sig den man lämnar och kallar det förra tro och det senare tvifvel. Under denna teoretiska lek, den man ger så allvarsamma later som möjligt, känner man, utan att helt förstå den, den stora och tragiska striden mellan idéernas lugna värld, den gossen fördes in i med undrande och vetgiriga ögon, och det böljande, svårförklarliga lifvet, hvars vidd man anar i intuition, i skrämsel, utan att ännu ha skymtat mycket af den. Och så kan lifsfasan komma och tro sig vara lifsleda redan.

Här är nu den dröm, som jag hade en natt på senvintern, och som så präglade sig fast i mitt minne, att jag kunnat locka den fram nu med hvar min, hvar åtbörd, hvar skuggas fall. Delphicus är namnet på hjälten däri, det visste jag, utan att det nämndes af någon; det ringde emot mig, när drömmens dörr slöts till, och jag vaknade. Han kunde kanske ha ett bättre namn, men det har aldrig fallit mig in att ändra det — för mig

har det också ännu kvar den mörka och betydelsefulla klang, hvarmed det först mötte mitt öra och hela mitt inre.

En stor skog med sekelgamla träd, hvars kronor mötas högt uppe och öfverföra till hvarann i sus och prassel vindens skälfning genom metalliskt hårda och blanka blad. Under dem ha alla grenar dött bort af brist på ljus; här och hvar sträcka de ännu ut sina nakna och kämpande armar, och där barken fallit dän, lyser den hårda veden fram, stel och hvit som blottade benpipor. Stammarnas jämna beklädnad har en kall glans som mörka reptiliers kroppar; marken är svart och bar och måste för steg och tramp ge en klang, tyngre och dofvare än berg, hvars hällar ligga spräckta af köld och trycka hvarann. Åt båda sidor stiga jordens konturer, och trädens därofvan — det ger intryck af ett stort djup, dit vattnet risslar ned från branter och förlorar sig. Mellan kronornas orörliga, svarta skyar skymta i det gråhvita ljuset andra som vildt jaga förbi, tunga men sträckta af vind; det syns ej, om de äro helt nära, eller långt borta.

I alla löfmassornas brusande läten en väntan — man skulle nästan kunna kalla det tystnad — en förbidan mot något långt i fjärran, en hviskning om något som kommer.

Det är redan där. Ett larm af röster utmed jorden och enstaka skrin som lyfta sig gälla, en knippe kallt solljus som splittras mot vapens stål,

försvinner bakom stammarna och lyser igen från nya spetsar, likt reflexer i en vattenyta, piskad af hagel. Endast långt bakåt, detta ljus, annars skogens täta skymning, i hvilka de nalkande försvinna, för att åter uppenbara sig så nära, att jag med ens ser deras ansikten, deras miner, det mörka glittret i deras ögon och tändernas hvita glans. Öfver deras nakna halsar och armar, som mot allt det kyliga svartgröna ta en blek och varm färgton, glida grenarnas skuggor, hårda i sin otydlighet. Det är mest små och undersätsiga män; öfver skuldrorna ha de hvitraggiga getskinn, hvilkas nötta fäll är tofvig, fläckig, hopklibbad af smuts och svartnad blod, eller fårskinn af brunaktig, ljust skär färg, kring höfterna samma slag eller lumpor af tyg som af ålder fått samma utseende. Under halsgropen sticker barmens ludenhet fram öfver dräkten; hufvudena ha ej annan betäckning än långt och hopfiltadt hår, nästan blåaktigt svart och hos somliga ulligt, pannorna äro låga, munnarna hos några framskjutande och breda, hos andra tunna och grymma öfver kattaktigt smala hakor. Jag förnimmer lukten af dessa kroppar, en från svett, en unken och skarp luft från jordkulor, där blickarna glimmat vildt och lättjefullt under vakans timmar som rofdjurs med fosforaktiga gnistor i.

Mot allt detta kontrastera deras vapen, linjefasta, med afmätt, afsiktlig form, korta svärd med breda, raka skidor, tunna och fasta spjut med bladet knappast utmärkt från skaftet, infattade i smala

trähandtag, liknande långa isbillar att stöta genom lefvande kroppar med. Här och där syns en rund eller fyrkantig sköld och en slät hjälm, skjuten bakåt nacken, för att icke besvära det ovana hufvudet.

Oupphörligt vänder sig något ansikte mot midten af tåget, en blick stannar där och hämtar styrka; alla taflans linjer löpa ditåt, allt bruset samlar sig där och skälfver, där reser sig likt en våg af oro och mörker och glitter och kallt sken. Där är en man.

Han är hög och smärt, hufvudet håller han högt och ser rakt ut för sig; jag förstår af hans blick, att den hvilar på öppna vidder i fjärran som skymta öfver hålvägens sluttning, städer, som lysa djupt under honom i molnrefvors halfva ljus, fält och floder, tydliga och små, som bergens fåglar se dem, där de kretsa kring sin klippa. Han bär en hjälm med uppvikt kant, springande fram öfver pannen, och hela hufvan fylld af någon relief, som med sin ojämna kontur ger ett underligt intryck af sår och strid; hans svärdfäste lyser af guld mellan seniga och lekande fingrar.

Jag ser allt, på en gång i helhet och med skarp uppfattning af hvar detalj, som om jag fäste alla tankar vid den, jag förnimmer allt i ett, ord i bruset, klangen i hvart ord, tankarna därbakom, hjärnornas syner, blodets svallning, sårens sveda — som man bara i drömmen förmår att uppfatta det.

Mannen, Delphicus, låter det falla, som hans blick hvilade vid, ser uppåt mot löfmassorna, ikring sig med igenkännande visshet, stannar framför en mörkglansig och stenhård stam som reser sig hög och fantastisk lik en skugga öfver hans hufvud. Alla andra stanna och vänta på hans ord, marken skälfver gång på gång, när de låta spjutskaften falla emot den, det ena efter det andra.

Så talar han. Hans röst är stark, men tunn som en metalltubas ton. Det är munterhet och trots i den, men jag hör, att det är trotset som drifvit munterheten fram, och att äfven det förra blott leker på ytan. Han använder intet tilltalsord, han vet, att alla ändå lystra till första ljud.

Där nere, säger han, tro ni man möter oss där? Man har fått sitt slag i pannan, man stirrar fram, blind under rinnande blod, och väntar det nya, som tjuren vid altaret. Det kommer icke, och skräcken gör lederna darrande — hur länge skall det dröja, hur länge skall kraften att ens ta emot stå bi? Så kommer stöten, susande fram från ett annat håll, oemotståndlig; fasan löser upp allting, offret faller värnlöst ner. Bara sträckta strupar för våra svärd, icke ens flykt, icke ens skrik, bara förlamande blytung ångest.

Det blixtrar i alla ögon, som om de själfva frambragte ett skarpt, tändande sken, det lyser hvitt ur skrattande munnar, det breder sig ett rop af bifall och triumf. Han ser det, men själf ler han icke. Han fortsätter.

Så måste det bli. Staden är redan vår. Vi hade kunnat gå rätt emot den, när allting vek och föll för oss, som det hittills varit vår vana. Men jag hejdade er, jag ledde er hit; det tycktes mig, att vi borde till omväxling försöka liens gång i stället för spjutets, lien som drager sig undan, samlar sin kraft, kommer bakifrån, susande, hvisslande, oförutsedd och lägger hela fältet bart. Annars skulle några lyckats fly, och vi skulle haft att skrämma upp dem igen ur deras nya nästen. Nu stå de där, lamslagna af ovisshet, af fruktan och matt hopp, nu bli de alla våra.

Jublet växer. Man kastar hufvudet tillbaka, för att få luft för sitt skratt, man rör armarna i förkänsla. Jag ser, hur i de bakre leden många äro beväpnade endast med breda liar och skäror. Nu tycka de sig därför vara förmer än de andra.

Mannen får tystnad att breda sig ut ifrån honom, bara genom att resa sitt hufvud och samla andedräkten.

Sedan, säger han, hvad vilja ni göra sedan?

De veta det icke. Hvad kan han mena? De stirra, och munnarna stå öppna och stela.

Skola vi icke dra vidare! Bryta ned alla murar, tända eld i husen, skrämma upp med käppslag i snåren liksom småfåglar allt det, som gömmer sig för oss, lägga landet för våra fötter, så långt och vidt det är?

Jo, jo visst. Det ville de, det hade de tänkt.

Hvad annars? — Han binder dem till sig igen i tystnad.

Sedan, säger han, sedan? Vänta på angrepp, låta galererna samla sig i rader som pilar på strängarna för att skjutas af emot oss, låta vår mark trampas af slafvar igen, för att vräkas tillbaka, huggas i stycken? Ständigt en tagg för vår frihet ändå, en fläck för vår syn! Ett vanmäktigt hot, men som stör våra vackraste dagar!

De förstå honom, hans tillbakahållna tanke blir ord för dem alla. Nej, nej, ropa de, rakt emot dem, slå ner dem, där som här, lösa alla band, tända nytt mod, hvar vi dra fram, välta en växande flod öfver alla hinder, öfver berg och strömmar, öfver själfva Rom och plåna det ut från jorden.

Han låter larmet stiga och falla och stiga igen. Så kallar han det till sina fötter, trycker ned och håller det lugnt med en snabb åtbörd, har det under sig som ett tämdt djur: Vi kunna det. Ingenting kan stå oss emot. Vi ha fruktan bakom oss, den grinar förstelnande öfver våra hufvud. Våra fiender se den, icke vi. Vi akta ej på sår; ur några händer kunna de fälla vapnen, men de andra äro redan förbi, striden är redan öfver, innan svedan känns. Rom kunna vi bryta ned, att blekas som dödas ben i sol, hela världen kunna vi få att skälfva och tiga för vårt rop. Hvart slag ger fienden döda, men oss nya bröder i alla dem, hvilkas mod det väcker. Jorden är vår.

Där hördes icke ett ljud. Den glimtande sy-

nen var för ofattligt stor, var endast att förstummas öfver. Brösten vidgades, men i deras midt kändes det, som om hjärtat stod stilla, färdigt att lyftas, men fjättradt med darrande strängar. Glädjen blef nästan till plåga, och man väntade på hans ord, att lösas därur till något nytt.

Sedan, säger han, sedan? Det tycks mig, att triumfen är det fattigaste af allt. Den är den döda toppen på ett stort och susande träd; däruppe blir sången hvisslande och hård, där fryser allt i nakenhet. Där floden löper ut i hafvet, blir den ful, hur skönt den brutit sig och hvirflat förr. Hur skapa ett lif, som svarar mot den vilda och stora kraft, vi lagt in i kampen för att vinna det, hur finna något så ljust, att det icke blir blackt och blekt mot den glimt som lyste öfver farans panna och blixtrade fram ur det nattmörka? Lyckan, säger man, lyckan. Hvad är den då? Något alldeles nytt? Är den icke bara i större mängd det vi fått i smulor och trasor under det lif, vi lämnat bakom oss, hur lågt och uselt det var? Ha vi icke äfven som slafvar förstått det ordet, gissat oss till det? Lett lystet emot det, när svedan icke kändes på vår rygg, när vi domnade mätta, med gommens åtrå väckt och söfd någon festdag. Eller när vi tumlade i snåren med kvinnor i förstulen lek, och våra herrar leende vände sig bort och icke låtsades se, medan de räknade efter, hvad slafhjordens ökning kunde göra i pengar på året. Vi trodde oss ha lyckan, vi hade den en

minut, vi tänkte ej på, hvad den skulle bringa efter sig, vi glömde allt för den. Men det som slafven kunnat ana, den frukt, han redan bitit och sölat, tro ni det gör oss nöjda som fria män? Lyckan den är litet mer eller litet mindre — vi ha vant oss att säga: allt! Allt sätta vi in på hvar strid, hvart hugg och hvar stöt, vårt hela väsen, hela vilja, hela hat; därför ha vi segrat och hämnats, därför kunna vi fortfara att göra det — för en enda blixt af helhet viker hvart hinder. Skola vi så känna denna kraft slockna, nöja oss med litet mer än det vi hade förr, känna triumfatorns tunna krans vissna kring vår tinning och löjet stelna kring munnen, innan ännu flöjterna drillat slut — i kapp med sparfvarna som plockat smulorna från vårt bord?

Han ser sig kring; det är på en förvandlad värld. Alla dessa ögon, som först lyste emot mig, endast djuriskt vilda, ehuru muntra, som blott människoblickar äro det, ha brunnit under hans ord af mod, ha vidgats i storhet. Nu sänkas de mörka och spörjande mot jorden. Han är deras själ; nu väntar man blott, att den skall tala. Ingen svarar på frågan.

Hör på! Jag har tänkt. Först handlade jag, och den fröjd, det gaf mig, har jag gifvit er alla, men det gaf mig äfven annat. Jag växte, när banden sprungo af mig, och jag började förstå. Hör mig nu!

Hvad var det, som gjorde er fria? Veta ni det?

Det var jag, tänka ni. Nåväl, det är en smula sanning i detta, men ingen hel. Hade jag icke varit, så skulle ni gå ännu, som förr, händen på plogen, blicken i fåran, skuldrorna ryckande till af rädsla för piskans anade hvin, stegen släpande sig i samma takt, som träbillen förmår klyfva den tusen gånger vända jorden. Ni skulle slött sett fram mot skörden, då ni väntat ert lilla mått af fältens öfverflöd, att krossas mellan tungt kretsande stenar af edra hustrur eller systrar, med håret hängande vått af svett, brösten hängande slappa, armarnas senor spända, ögonen, utstående af möda och med framsprängdt blod i det hvita, stirrande ned på arbetets ständigt enahanda lopp — af edra döttrar kanske som endast på detta sätt betala er för det lif ni gett dem. Ni skulle icke ha tänkt annat, än att så måste och kunde ni lefva, och så kunde ni dö.

Men ni, mina närmaste, ni mina äldsta kamrater, veta, att hos oss var strängen ännu mera spänd, och hos oss brast den. Vi behandlades icke som förtryckta, som kufvade; vår herre var så klok, han hade så godt räkneförstånd, han följde icke vanan. Han ville ha oss till en fet och välryktad hjord, vi sköttes med omtanke. Inga småsår fingo ges åt oss, för flugor att lägga larver i, så att selarnas påläggning hindrades, bara få,

men afskräckande straff, sträng tillsyn, godt foder, munterhet som gör så mycket till hälsan. Inga hustrur fingo vi, ty han ville hafva den präktigaste afkomma, full frihet till förbindelser, äfven mellan fäder och döttrar — hvem kunde veta det? — täflan mellan de starkaste, en smula vin för slafvinnorna och frihet för alla deras nätter. Vi blomstrade också i idel styrka och hälsa; de som började bli litet gamla försvunno, såldes, medan de ännu hade handelsvärde och kraft för ett par år. Vårt hull sken under svetten, man afundades oss på alla håll. När vi skulle det, sjöngo vi och dansade. Vi hade icke ens hat, vi hade ingenting mänskligt.

Då var det jag som handlade. Jag öfverföll den mannen som ingenting fruktade från sin mätta mönsterhjord, jag gaf honom sår att räkna och lägga tillsammans, jag tryckte händerna om pulsarna på hans hals och höll dem där, så att ingen vishet skulle gå förlorad ur hans kloka hufvud. Det blef hemskare, än Gorgos, när ögonen spändes ut emot mig, det blef det vidrigaste, solen skinit på.

Ni stodo häpna, när ni visste det, förstodo ingenting, kände ingenting. Då gjorde jag er till människor, jag lärde er frihet och den fries hat.

Men icke jag ensam. Jag hade hjälp. Jag talade om för er det ni hade glömt, hvad som väntade er för min gärning. När en slaf dödar sin herre, sade jag, då betraktas icke han ensam

som brottslig, men hela gårdens slafvar, män och kvinnor som icke spionerat på honom, angifvit honom, hindrat gärningen. De naglas alla till hvar sitt kors, om det kan hinnas med att snickras så många, annars kunna de parvis samsas om ett, hvar på sin sida om det. Där få de hänga, till varning för sina likar, till mål för en flyktig blick af förakt och afsky från den frie, som går förbi. Det är bara därför man har fäst dem så där, knappt till straff, ty de stå nästan för lågt till sådant. Vilja de dö, få de det, vilja de lefva ett par tre dygn i sin brännande sårtörst och sveda, så få de det också, det kommer ingen vid; man har bara spikat fast dem där som värdelösa, usla ting.

Det är ert öde, det är hvad som väntar er, sade jag, om ni ännu äro slafvar. Vilja ni vara fria, så följ mig! Och jag lärde er att vara fria, jag visade vägen, och ni följde; flammorna stego mot himlen, branden spred sig vida omkring, allt slogo vi ned framför oss, allt drogo vi med i loppet, vårt mod var obetvingligt, våra armar starka, vapnen hämtade vi ur döende fienders grepp. Nu veta vi, hur långt vår seger kan bära — så vidt som jorden är.

Jag ser edra flammande ögon, jag vet, att jag talar sant. Men under tiden, mellan striderna, har jag tänkt. Jag hade lärt er, hvad frihet är, själf gräfde jag djupare i ordet, kom till bottnen af det. Hör nu!

Vårt mod var bara fruktan för plågor, vår

seger drefs fram af fasan, vår frihet var kall af dödens köld. Seger öfver seger såg jag framför oss som tegarnas glans af röd vallmo vid gränserna, men jag lyssnade bakåt — hvad var det som jagade efter oss? Det var rädslan för nederlagets död. Vi märkte det ej, allt trodde vi oss lägga in i vår hämnd, vårt hat, vår frihetskärlek, men piskan var bakom oss, nu som förr. Och jag såg vidare, jag såg triumfen i fjärran, trampande på spillrorna af det bleka Rom; den gaf mig bara leda, kom mig att rysa och gäspa. Skulle vi vara fria, när vi nått den — jag hade fått friheten så kär som bergens blåa luft öfver snön — skulle vi då kunna säga: vi äro fria, ingenting binder oss, allt ha vi segrat öfver? Skulle icke döden sticka fram sitt hufvud öfver våra skuldror och hviska: Jag har följt er hela tiden. Fasan för min anade förfärlighet har drifvit er hit. Jag har segrat, icke ni. Mina slafvar äro ni.

Men jag vill icke, att det skall bli så. Fria vill jag göra er, som jag lärde ordet. Döden själf vill jag ha besegrad under oss.

Därför förde jag er hit, därför har jag hejdat er här. Se, hur stort och skönt det är omkring oss, hör löfvens brus, se skyarnas vilda oro, och märk, hur ett stycke inåt mellan de höga stammarna allt tycks bli till sten, orörligt, stelnadt, jättelikt, en värld af mörk och stolt ro. Nedanför oss ligger den lilla segern — vi ha bara att sträcka ut handen och gripa den — ligger hela loppet för vår

framgång. Långt i fjärran ännu det afslutades torftighet, hvilans leda och trötthet. Nu stå vi starkast, nu ha vi mest att offra. Den som nu vänder sig om och slungar allt detta döden i synen, i full visshet om hvad han gör, med öppna, lugna ögon, han är fri, han är segrare. Han vet för första gången, hvad stor och stolt lycka är — som jag . . .

En snabb glimt af stål ur skidan, från sträckt arm i luften, ned i bröstet under strupen till halfva klingans längd. Mannen sjunker ned, men hejdar sig i fallet på armen, ligger halft upprest, vänder ännu på sitt hufvud för att se åt båda håll, förtrollar och binder ännu genom viljans glans i sin blick.

Från de andra ett skri — är det af fasa, är det af jubel? — hufvuden lutas fram, ögon söka hans i blindhet, i trefvan, fånga en gnista af hans tanke, riktas vilda uppåt. Ingen springer fram för att stödja honom, man vet att han ej vill det, man vet hvad han väntar, och man lyder. Först närmast honom i full förståelse, lugnt och snabbt. Så, liksom i ett rus, en yrsel, i larm och rassel och bachisk dans allt längre ut i kretsen, allt längre bort i dunklet. Han kan ännu se, hur järnen dra gråa blixtar öfver dunklet som tätnar för hans ögon, ett tungt fall och ännu ett, många, många. Hans läppar rubba ej det leende af lycka, han gaf dem vid sitt sista ord, förr än han börjar kväfvas af blodet i tunga, förfärligt hemska rosslingar, lik-

nande en hunds gläfs. Men då är taflan nästan mörk för mig, jag isas af en köld, så stark, att den måste väcka mig, och synen försvinner i ett myllrande af tunga kroppar, ett skrik af triumf och fasa, i hvilket mannens namn bäres fram mot mig.

Så var drömmen, som jag hade för tio år sedan eller mera; den blef mig så verklig som något upplefvadt, och länge bar jag dess betydelse med mig, isande, men befriande genom sin storhet. Men naturligtvis stelnade den i minnet och blef naknare, dödare — det är bara i drömmen, man har den sällsamma förmågan att liksom hämta in lif i ett stort flöde af förnimmelser med alla sinnen på en gång. I natt, när jag halfvaken återkallade den och tyckte den vara mig så nära, här på Siciliens gamla jord, fick den åter något af sin fullhet, men denna försvinner som alltid så mycket annat, när tanken och bilden skall klädas i ord.

Mörker.

Jag hade varit nere och besett grufvan, klättrat utför oändliga stegar, slippriga af dy och rinnande fukt, krupit fram i trånga gallerier, där min facklas rykande låga omedelbart slickade det kalla taket, ropat och fått ekot skarpt som en piskesmäll tillbaka i ansiktet, ryst vid att iakttaga bergets långsamma, oemotståndliga förskjutningar som här och där åto sönder de sakta knakande stöttorna, frusit i ett mörker så tätt och svart, som vi här uppe icke ens i feberdrömmens fasa skåda det.

Det som fanns af märkvärdigheter hade jag sett, mattglimmande ådror af kis, kristalldruser och stelnade flöden af vitriol som liknade grön svallis, egendomliga att träffa på här nere, där temperaturen aldrig sjönk till noll. — Till slut hade jag i ett öfvergifvet schakt, det djupaste af alla, slungat ned resten af facklan och sett lågorna strypas af farten och kolens sista gnistor dö, innan de nådde botten.

Sedan hade jag farit upp med elevatorn och andats ut i lättnad, när dagerns första ljus nådde mig, egendomligt kallt, äfven det, och skarpt violett genom motsatsen till mörkret och lågorna. Förvaltaren, som följt mig tämligen tyst i den för honom så vana omgifningen, bjöd mig in till sig att dricka ett glas, sedan vi fått af oss grufdräkten och sotet; och där satt jag nu trött och såg på hans glimmande glasögon och hans kantiga panna, hvilken tycktes mig fullstoppad som en påse af kantiga och sällsamma tankar, och lyssnade blott halft till hans alldagligt artiga ord.

Det var en rätt gammal, ogift man, på hvilken ensligheten tryckt sin stämpel, liksom också hans arbetsrum föreföll mig egendomligt, ehuru jag knappast brydde mig om att betrakta det. Det var som om jag på den korta stunden där nere i mörkret redan vant mig att se med mera än ögonen. Små lustiga gamla modeller af grufkonster togo upp bord och byråar jämte facktidskrifter hvilka som vanligt voro ouppskurna. Annars ingen bok. I fönstret hängde en låg bur med en fången lärka. Bottnen var täckt af frisk grästorf, ty lärkor kunna ju icke sitta på pinnar; och där sprang nu djuret kring och hukade sig ned liksom i skrämsel och såg på dagern med sina gula ögon. — Den sjöng ibland, sade ägaren, och mycket vackert, men bara på våren. Nu var det höst.

»Mörkret», sade jag, för att ursäkta min få-

ordighet, »mörkret liksom hänger mig i kläderna ännu. Jag kan inte bli det kvitt. Det har en så sällsam makt öfver en, något på en gång så naturligt och så hemskt. Det är liksom fylldt af en gåta, hvars lösning man har vetat, men glömt bort. Nu söker man icke lösa den på nytt, man bara sträfvar att minnas, och den flyr för blicken, och man stirrar och glömmer bort att se. Ni har naturligtvis kommit öfver det där och glömt det nu, men har ni icke varit med om underliga erfarenheter här ibland?»

»Åhjo», svarade han och drog läpparna till ett tunt skratt, »underliga saker, det . . .

»Ja, egentligen är ju ordet galigt», återtog han häftigt, medan pannan rodnade af förargelse, »underligt är ingenting, allt hänger samman, allt är lika litet märkvärdigt. Men lättjan att tänka, skyggheten för att reda ut ha skapat begreppet underlighet. Jag är van att ta itu med allting som ett arbete; man ser igenom det, tar sig tid och gör det som skall göras, man drömmer inte, man läser inte — jag såg, att ni tittade efter mitt bibliotek — hvarför skulle man läsa? Stoff till att tänka ut böcker om har hvar och en — utom en del af dem som skrifva. Gudskelof, att icke alla ha tid och lust att göra det.

»Äfven i min lilla värld händer det ett och annat», tillade han med ett naivt, förnöjdt skratt, hvars ironi var så lätt märkbar, som alla enslingars

brukar vara — »mörkret nu, som ni stirrat er blind på, vill ni höra en historia om det?»

Jag jakade med en nick, och sedan han fyllt våra glas igen, började han:

»Der första akten af historien hände före min tid här, men jag har fått den från så många håll, har fått den om och om igen bitvis vid alla möjliga tillfällen, så att det förefaller mig, som om jag varit med om den också.

Berg är, som ni vet, inte en enda massa, den man äter sig in i liksom råttor i en ost; det är en samling af skikt och lager af olika hårdhet och egenskaper, och de ligga icke orubbade på hvarandra, som de först bildades. De ha tryckts och pressats upp af så omätliga krafter, att tanken svindlar inför dem, de ha skrynklats hop, som jag knycklar samman det här papperet, och i de skarpaste vecken ha skikten brustit midt af som glas. Där har det blifvit förkastningar. Det där känner ni ju till för resten, men har ni sökt föreställa er, att stenen brister? Djupa, mäktiga lager af den kallaste, stelaste sten med hundra, tusen fot af berg öfver sig! Och det brister, knäcks af, och allting darrar och dånar af stöten, och icke ett öra hör det. Det var ju oerhördt länge sedan, det där, det gick så långsamt genom årtusen på årtusen. Ja, kanske fortgår det ännu, och bergen spänn.as som jättebågar — man kan ana det i mörkret därinne, man känner, hur krafterna samla sig -- och någon gång brister det igen.

Genom grufvorna blanda sig nu människorna in i detta, störa hvilan, om den nu finns, eller fuska bort vänteperioderna. Ty där en stollgång dragés fram utefter en förkastning, där kan den under vissa omständigheter rubba jämvikten, och det blir ras af, förfärliga, tunga och dofva ras. Man är försiktig nu, men var det inte så mycket förr; det hände, att man plockade ut allt för snålt, och en vacker dag — pang! — så var det slut med den fyndigheten och med några människolif på samma gång, om det ville sig illa. En sådan olycka inträffade vid den här grufvan ungefär tio år innan jag kom hit, och det var en man, som blef kvar därinne.

Mannen hade en hustru och två barn, hade bara varit gift i några år och bodde i en af de där små stugorna, ni såg, som man inte vet hur gamla de äro, emedan de skyddats af rostgaserna för förmultning. De stå där lika gråa ännu, som för två, trehundra år sedan eller mer, med sin lilla misslyckade trädgårdssäng vid dörren och balsaminer i fönstren som äro brokiga och grumliga likt ögon hvilka fått starr af ålder.

Hustrun ligger och skurar golfvet. Då hör hon och känner ett plötsligt svagt sätt under sig och håller upp och fryser och undrar och börjar skura igen. Så kommer folk springandes och ropar: 'Ett ras i grufvan! Kom och hjälp alle man!' Och hon reser sig på knäna och stirrar och blir stel. 'Jag kände det', säger hon för sig själf, 'det so-

pade på mig. Han är kvar där.' Och hon faller platt efter golfvet, men kommer upp igen fort, som om hon åter hört något där.

En stund efter de andra är hon framme; då är det redan utrönt, att ingen annan än hennes man är saknad. Hon står där och hör det, hon går utan ett ord fram och ställer sig i den grupp, som håller på att ordnas till ett räddningsförsök, hon går med dem ner, svarar icke på något, arbetar med dem — för hennes skull våga de icke säga, hur hopplöst de finna allt. Där hacka och bända de i tystnaden, som redan är tung och stel igen, och spänna axlarna mot den hårda stenen och lyssna inåt mörkret. Hon stannar där, när man byter om folk; till slut tvingar man henne att stiga upp. Då går hon bara rakt fram, nedlutad likt en som bär slagruta, lyssnande med örat vändt mot marken, och med ens stannar hon, kastar sig ned och lyssnar igen.

'Här, säger hon, 'här är han, han lefver ännu. Ännu är det hopp.'

Ingen annan tror det, det är bara af rädsla, att säga det åt henne, som man arbetar, och till slut märker hon det. Då har det gått nästan en vecka, och hon söker sig fram till sin vanliga plats och lyssnar. 'Nu är han död', skriker hon och ligger kvar där, som hon faller. När hon åter väcks till medvetande, har hon sig själf igen helt och hållet, vacklar icke, famlar icke, ser som förut mot en fast punkt, ja en mycket fastare än då.

'Han är död nu', säger hon åter, 'han är död nu, men jag får ju honom igen en gång. Hoppet är inte ute. Jag får honom igen en gång till.'

Därmed går hon hem till barnen, dem andra tagit sig af under tiden, börjar arbeta med sitt, klagar icke ett ögonblick. Men till den platsen, där hon brukade lyssna, går hon och bär jord om kvällarna, tar den från sitt lilla köksland; så småningom blir det en aflång kulle, och där sätter hon sin bästa blomkruka.

Det var rätt eget med denna kvinna. Jag såg henne först tio år efteråt, men fortfarande var det hennes ständiga tanke, det som ögonen jämt sågo bakom allt annat: att hon skulle återse sin man. Ja, det tänka ju de flesta, när de mista en kär, men bara på det vanliga osäkra, slappa sättet. Det skall ju så vara, tänka de, jag skall ju tro så. Men hon, ser ni, just genom att han rycktes bort så hemskt, genom att han slukades af ett hundrafaldt svartare och djupare mörker än andra, så måste hon till självbevarelse stärka det hoppet till mycket mera visshet, eftersom hon reste sig den gången och icke låg kvar och dog. Det är — jag höll på att säga underligt — det är lustigt, det där. Och så genomgående, som vi alla gå till väga på dylikt sätt! Vi ha en smula instinkt kvar.

Nu måste ni föreställa er en stark själ, aldrig söndersplittrad, aldrig dubbel, som aldrig känt och trefvat med båda händer om en sak, men slutit den tätt i famn eller kastat den från sig. En så-

dan själ, den vet hvad visshet är; andra ha intet begrepp om hvilken konvulsivisk kraft, den lägger in däri. När hon talade om detta återseende, i hvilken ton det var! Så lugnt och starkt det kom: När jag får honom igen. Det betydde så mycket annat — slut på all sorg då, all orättvisa, allt mörker!

Tack vare denna sin tro lyckades hon, som man säger, 'hålla sig uppe', det vill säga, hon hade ständigt energi nog att, utom anskaffandet af föda och bränsle för sig och de sina, äfven skura och sopa, kamma, tvätta och lappa kläder. Också respekterade vi henne alla och gåfvo henne gärna ett och annat grofarbete att uträtta till hjälp i hus:r, utan att på grund af hennes behöfvande belägenhet pressa ned betalningen mycket under hvad andra skulle ha fått. Hon hade ett lidelsefullt temperament, ja egentligen var det hennes rättskänsla som var så stark. Alltså hade hon sällan lugn, ty äfven i den minsta krets af människor försiggå dagligen saker, hvilka taga all vår godmodiga slöhet i anspråk, för att förlåtas och glömmas. Hon var icke skapad att göra det; därför blef där ständiga slitningar, våldsam grämelse och våldsamma försoningar, och hennes ansikte, som varit rätt vackert, blef tidigt skarpt fåradt, men för resten vackert ändå med sina stora, hårda drag och sitt gråsprängda hår — något af frusen, istäckt vulkan i det. På botten af blicken låg stän-

digt denna visshet: Jag får honom igen en gång, där berta, där allt är rätt och godt.

Som sagdt, hon tog sig fram, och när jag kom hit, voro barnen redan på väg att kunna börja löna henne för hennes omsorger. Det blef naturligtvis på det vanliga sättet eller ännu litet värre, men det var kanske mer hennes fel än deras. Ty hon hade rättskänslans farliga gåfva och detta 'på andra sidan' lefvande i minnet; alltså blef hon sträng och tog inte ens den första otacksamheten på lek. Hon slöt sig för sig själf och reste sig allt rakare och ensammare med hufvudet högt och allt mörkare eld i ögonen. Gossen, hennes, gjorde som så många andra; han var duktig, hade hennes energi, drog därför bort till vidare marknad, när han kände sig stark nog därtill, och lät icke höra af sig sedan, ehuru rykten kommo hem, att han tagit sig väl fram och stigit mer än ett trappsteg på samhällsskalan. Men flickans öde var mycket vanligare. Hon föll i stället. Icke så fasligt mycket, men hon fick ett barn. Detta skulle änkan således också draga försorg om, och det gick. Dottern sprang ikring i granngårdarna och beklagade sig öfver hennes hårdhet, själf släpade hon som förr, teg ännu mer än förr, gick om våren med en balsamin till kullen och lade om hösten dess tjocka stjälkar i en butelj, att flyta sönder till ett läkemedel för reumatism och värk. Då och då talade hon i extatiska ord, ord som riktigt brände, om honom, som hon skulle återse i klarhet efter 'det

mörker som är svart liksom mörkret själft, och där själfva ljuset är mörker'. Och åhörarnas ögon tårades alldeles som i kyrkan, och de smögo sig dä'n, litet skrämda och uppryckta af hennes häftiga tro.

Så en dag, jag hade väl varit här i tjugu år då, råka vi under bearbetandet af en ny åder på ett gammalt schakt som glömts bort. Formannen får genast klart för sig, att det var ett af dem, som stängdes för af raset för trettio år sedan, och skickar bud på mig. Jag låter genast öppna en port dit in, för att se, om vi kunde finna lämningarna af den döde där.

Jag hade något slags föreställning om, att det var en plikt att söka honom, för att få honom begrafven, och tänkte därvid på hustrun, men lät icke säga henne något, förr än vi funnit honom.

Det skulle ni varit med om. Det var detta, jag höll på att kalla underligt.

De gamla schakten och gångarna, inte ger det dem mycket trefnad just, att man arbetar där, att borrar picka och trallor rulla, men det är ändå liksom en svag värme af lif, det är inte så kallt. Men det här! Den som inte har känt det första luftdraget där inifrån och sett, hur det ströp om lågan i lyktan, den har ingen egentlig föreställning om köld och död. Och där i ett hörn, halft upprest mot väggen, som är blank som is af årens droppande och stelnande väta, ligger den döde. Jag går fram och lyser på honom. Ur väggen glimmar det tillbaka af speglingen, och det glim-

mar från honom också; han är också af sten, de magra, svultna dragen stå tydliga, det lyser ur ögonen . . .

Ni förstår, att i stillheten där hade ingenting rubbat honom, metallsalterna hade droppat ner och förstenat honom, ingenting hade multnat.

Jag är inte blödig, men jag kunde inte se på honom noga; jag tyckte mig höra ekot af hans sista rosslanden och suckar här, där allt var död evighet, jag frös. Jag lät lossa honom från hans bädd, beredde under tiden en bår och ställde om, så att han kunde forslas upp. Då hade ryktet spridt sig, och som dagern skiner på honom igen, kommer hustrun.

Hon kommer rak, men darrande, det syns på långt håll. Händerna halft uppåt som till lofsång, ögonen strålande ur sina djupa hålor, håret hvitt. Hennes läppar röras, och när hon möter mig, ropar hon, för sig själf bara — det brister fram: Så får jag honom igen, som jag alltid har sagt, så får jag honom! Det var som panten på allt hvad hon trott, allt hvarom hoppet hållit henne uppe. Och hon är framme vid kretsen, och den öppnar sig för henne, och hon ser.

Jag vet inte, hur hon hade tänkt sig honom, den fattigaste lilla rest bara, att gråta öfver, några kläder, som hon själf sömmat och lappat och kände igen — eller kanske som en vanlig död, hvit och stor och högtidlig, att känna vördnad för och smeka sakta och säga farväl.

Men det här, det tog andan af henne. Hon blef alldeles dödsblek. Det var inte ett lik, det var döden själf, hårdare än sten, svulten, hålig, för sorglig för gråt, för sorglig för tankar, nästan förstelnande att se på.

Hon sjönk ned bredvid honom, men helt mekaniskt, emedan någonting gled åt sidan som hållit henne uppe förut; det var bara fasa i hennes ansikte, och handen som smugit sig fram för att ta på kläderna, rycktes tillbaka igen. När hon lyfte blicken öfver honom, var den onaturligt spänd, och någonting brast i den, och den sjönk och föll. Och där låg hon, hopfallen liksom han, tryckt ned af samma omätliga tyngd. Endast axlarna ryckte, och hon kved sakta: 'Var det så här jag skulle se honom igen, så och ingenting annat? Är det kanske ingenting annat, det hela?'

Det är svårt att gissa, hvad en människa tänker, när allting brister; ordet 'tänker' passar inte längre. Men det tyckes mig, att hon kände denna förfärliga uppfyllelse af det hopp, hon närt under åratal, fast hon menat det så annorlunda, icke menat jordiskt återseende, att hon kände den som ett slag nu mot sin panna, ett det grymmaste hån. Det var döden, som svarade på förhoppningens blödande ord, svarade med sin stela tystnad. Och i hennes stackars hjärna hvirflade det kring: 'detta alltså är det, jag har väntat på, detta är det, jag gått och varit viss om och sett fram till i namnlös sorg! Så blef det!'

Vi lyfte upp och förde bort henne förstås. Vi talade, pratade all slags vänlighet, men hon svarade ingenting. Hennes ansikte var ännu mycket djupare fåradt på ett ögonblick, men alldeles stelt som is, och blicken som brusten is.

Jag ställde om begrafning för honom — bara kistan med sin ovanliga form, hur hemsk den såg ut ännu! Prästen talade vackert, menade hvad han sade på sitt vana sätt att ta dylika saker. Han hade också fått ett förträffligt uppslag till ett tal, ty i denna uppståndelse efter en mansålder, detta oväntade återvändande till jorden fann han med en naturlig tankeöfvergång just innebörden, det starka löftet om den andra, den stora uppståndelsen. Han talade nästan gladt — men han hade inte sett den döde, han. Alla blefvo mycket uppbyggda och rörda af hans ord och sågo med tårade ögon på änkan för att iakttaga, hur mycket godt de skulle göra henne.

Men hon tycktes icke höra någonting, icke förstå någonting; det var samma brustna blick jämnt. Hon bara stirrade ner i jorden, genom jorden.

Hon blef aldrig riktigt som förr igen; det starka som burit upp henne så rak under mer än vanliga sorger, det var borta. Hon talade aldrig som förr. Men litet hämtade hon sig, det måste hon ju, ty hon hade arbete att uträtta ännu.

Det var dock en egendomlighet i hennes beteende; grafven på kyrkogården, den brydde hon sig icke om, den tycktes hon icke veta af, kanske

lyckades det henne rent af att glömma allt det som hörde dit. Det var till den lilla kullen, hon gick nu som förut; kanhända lyckades hon bedra sig själf på något sätt där, ty sådana äro vi ju lyckligtvis. Men jag vet icke, hvad hon tänkte på; balsaminen sköttes inte mera, den såg sorglig ut.

Inte sant, det är en sällsam sak med det riktiga mörkret?»

En uppgörelse.

Hans slängde penseln, tung af cinober som den var, midt på duken, han sysslade med, gick därpå, utan att se hvar det tog eller hvad som fördärfvades, till dörren och bytte skor och rock för att gå ut, det gjorde detsamma hvart, bara gå.

Under tiden brottades tankarna hörbart i hans hjärna, och ehuru han ville fly dem och bli kvitt hela skräpet, kunde han icke låta bli att lyssna till dem, fångade än den ena, än den andra, ryckte dem ur deras hvirfvel och såg dem midt i ansiktet, medan han mumlade och rörde läpparna som en förryckt.

Dumheter tänkte han, dumheter alltsammans. Ett eländigt lif är det jag för. Hur jag kom på detta just nu? Var det därför, att taflan med ens syntes mig dålig? Visst inte, den kan synas bra i morgon, det kommer och går. Om tio år är den dålig, om tjugo är den bra, så där växlar det under ett oändligt prat. För våra konstentusiaster och mæcenater är den bra tillräckligt, den

duger att ösa ur sig fraser inför, duger att ge en penningssumma för; för dem vet jag, att den skulle synas storartad och gripande. — Var det, för att dagern med ens blef vidrigt kall och ful? Det blef den först, genom att jag förändrades. Nej, det ligger djupare, det är hvad jag varit nära till jämnt, när man låtit mig vara i fred för dumma dispyter som eggat upp mig till lycklig fanatism och blindhet, eller täflan som kommit mig att glömma mig själf i handtverksglädje. Det är konsten själf som är så eländigt dum.

Här sitter jag och målar, stora starka karlen — hvarför? Därför att jag ingenting annat lärt mig och vant mig vid, därför att allt annat skulle pina mig, och detta ofta roar mig, därför att man väntar det af mig efter min framgång sist. Det finns ju några människor, för hvilka taflor äro ett behof. De stirra emot dem som emot speglar och upptäcka, att de själfva ha känsla och tankeinnehåll, och det gör dem stolta och förtjusta att upptäcka det, och de skynda sig att visa, att så är förhållandet. Det är liksom en tröst för den tarfliga manifestation af sin personlighet, de ge i verkligheten.

Alltså sitter jag och målar min stora idé om den stora konsten i egen hög person, att hängas på en rik mans vägg och begapas och diskuteras efter middagen i däst tanketomhet innan spritstämningen hunnit sjunka till banalitet.

Det är här i ateliern, detta arbete uträttas, och på sidorna därom är vinden. Där längst bort

bor en gammal arbetare som knappast orkar släpa sina tunga stöflar efter sig, när han kommit uppför trapporna i rasten; hvar dag har han som piskslag efter sig en fruktan att man skall se, hur allt för gammal han är och skicka honom till Grubbens fattighus. Ett långt lif har han arbetat, ungefär så ärligt som andra väl, nu är detta hvad han har att se emot. Här bredvid bor hon, det där magra spöket som har varit vacker och har sin ungdomshy kvar, en röd och hvitkritig mask, hon och hennes döttrar. En har gått till soporna redan, har lämnat ett barn kvar till minne, kommer hem ibland och ställer till glada eller stormiga uppträden på måfå, allt som humöret där är. Den andra flickan går samma väg, är där redan. Barnet blir det väl likadant med om en tio år högst. Och gumman är hemligt stolt öfver detta, i början; sedan blir hon skamsen och slokörad ibland, men bara när det blir handgripliga obehag; illusioner och principer är hon alldeles öfver. De andra familjerna tendera åt den ena eller andra af dessa typer eller kunna ta till att gör[illegible] en tillfällighet griper in.

Hvad betyder [illegible] för alla dessa och deras lif, hvad är [illegible]em? Hvad [illegible]de säga, när stadsbu[illegible]ned den, oc[illegible] ängslig, som om [illegible] lifvet, och [illegible] mu[illegible]en i trap[illegible]fla, säga de [illegible] or[illegible]llting f[illegible]em. Det [illegible] d[illegible]ånga [illegible] man brul[illegible] s[illegible] bara [illegible]

Men prästen är [illegible]
han betyder något. [illegible]
full och slår familjen, [illegible]
och ibland kommer [illegible]
hjälper det, och den [illegible]
sitter jag och målar på [illegible]
man linjer och [illegible]
en på tusen af [illegible]
tjust — och ser en [illegible]
lodi och går hem [illegible]
afundas prästen med [illegible]
hvita, ty han har [illegible]
ligheten — [illegible]
lika många [illegible]
som vi gjort så [illegible]
efter!

Han hade under [illegible]
där mörkret redan [illegible]
och ut.

Där var [illegible]
matt hvitt ljus och [illegible]
tare under [illegible]
våldsamt oroliga; [illegible]
kring dem.

Låt oss se efter, [illegible]
går den ut på, som [illegible]
Ingenting. Icke lycka, [illegible]
minst upphof[illegible]
[illegible] men det [illegible]
cis s[illegible]

— R[illegible]

cision till denna, liksom kattungens rörelse, när han leker med sin svans, förhåller sig till den ideella cirkeln.

Konst för konstens skull, det är fransmännen som ha uppfunnit parolen, denna nation af specialister som också utbildat den finare kokkonsten för dess egen skull — så ha de gröfsta och de finaste sinnenas egoism följts åt. De ha hunnit så långt, att de kunna laga sköldpaddsoppa på kalfhufvud och katolska hymner på parisarhjärnor, men de ha mer samvete i sin kokkonst, ty där fordra de alltid något salt. Hvad som skulle hålla konsten frisk, det ha de kväft; det är det värsta de ha gjort, att de ha dödat harmen.

Den stora personligheten med sina tusen intressen för allt mänskligt, med sin mottaglighet för allt som rör sig i tiden och sin kraft att af allt det stridiga skapa ett slags harmoni, tidens samvete, som dömer sig fritt genom skönhet, hvar är han nu? Samvetet har blifvit starkare, kraften svagare, så räddar den sig genom att låta samvetet ligga och dansar på dess graf — ibland bjuder den den lata humorn med sitt grin till åskådare. För att ha ett slags samvete och få rättigheten att ropa anathema gör den trossatser af intellektuella påhitt och känslonycker, nya hvart annat år. Där sitta vi, alla konstnärer, ordets och handens, ett skrå af specialister med löjliga pretentioner. Det lilla samvetet, det estetiska, ha vi drifvit till fanatism, det stora, på rätt och orätt, låta vi ligga

som privatsak. Liksom icke det ensamt vore nog och bättre hölle konsten uppe! En samling upplysta och varmblodiga dilettanter bragte den längre än vi.

I alla tider är lösningen af frågor om rätt och orätt det viktigaste i lifvet. Det veta vi alla, det är endast i feghet, vi vända oss därifrån och gömma hufvudet i det andra. Ärliga och klara sinnens lek i allvar skulle konsten vara. Nu är den bara ett krampaktigt försök att på sidan af det egentliga kämpa oss till segrar och finna harmoni på ett begränsadt fält med hela den vilda och mörka underströmmen, för hvars brus vi stänga våra öron, hvirflande under och förbi våra verk. Eller vi söka icke harmoni utan taga något af den strömmen med, låta den skrika ut i så mycket våldsamhet den förmår, för att imponera, men utan allvarligt försök till lösning af striden i oss själfva ens.

Visst var det lättare förr, man såg icke problemet, eller man trodde, att andra löst det, eller att det skulle lösas i en annan värld. Det var blott i de naivaste tiderna, det fanns en lycklig konst. Antiken dog, när man upptäckte, att idealmänniskan icke rymdes inom en klass, med dess på slafvar grundade härlighet. I den kyrkliga konsten kom glädjen igen. Hvem kunde icke bära litet sorg, helst hos andra, när alla hade möjligheten att vakna upp ur döden till ett väl ordnadt hushåll? Se bara på en gammalitaliensk madonna-

bild! Klädd i sina bästa kläder sitter hon under ett träd med glimmande frukter och ser på sitt barn med ogrumlad glädje; visa eller leende änglar stå omkring, och den heliga familjen med litet prudentliga lyckönskningsminer; allt är solig namnsdagsfröjd.

Den höll icke. Tanken blef kraftigare och fattade det en gång ställda problemets djup. Man upptäckte, att individen stod ensam för sig själf utan hjälp i vimlet, och att i honom måste lösningen ske. Det är den sårade personligheten, som måste hela sig själf; det gäller att komma till ro med sitt samvete och sin natur; det är män som behöfvas — hvad gör det sedan, om det blir konst af eller icke?

Det är det, tiden vill, alla ropa på ljus, allt vill tränga sig upp, nya klasser — om det så vore nya sinnen också! En del ge sig hän till den illusionen och skapa sig ro, mest genom att skjuta undan uppgörelsen af det hela till framtiden, då man själf är undan. Men nu är ordet för hvar och en, så vidt det gäller honom själf; optimism grundad på resignation och prat om oändligt små och kontinuerliga förändringar har intet värde för karaktären. Etiken nöjer sig med enklare räkning än differentialer. Och nu konst för konstens skull, hvad är det? Noll lika med noll.

Hans hade gått hela tiden utan att veta hvart, öfver broar, där strömmens rörelse i sakta klingande is liksom andedrag drog den däfvet kalla

luften med sig, längs gator, som då och då öppnade sig på sidan för stirrande vidder af himmel och vatten och snö. Han stannade af att där var folk framför honom som stod stilla, märkte, att han var vid en kaj, och att där var något, som alla sågo på.

Det var en bogserångare, som låg i ro för vintern med stängda luckor och dörrar. På akterdäcket stodo några karlar, stadsbud och andra, och en polis, mellan dem våta linor och ett stort föremål under ett par hästtäcken, som vatten rann ifrån; i luften ett oroligt buller af gissningar och prat och nyfikna utrop som stannade af på midten. Det var en drunknad, antagligen en självmördare, ty denna tid på förvåren har ingen något att sköta på sjön. Karlarna sysslade med en bår, hvars svarta klumpiga lock de placerat på skylightet. När de fått den stadig, lyfte de upp den döde, och Hans stod och såg på det, som om det varit en tafla, iakttog öfverensstämmelsen mellan de böjda gestalternas tunga linjer och landskapets gråa och oändligt trista stämning. Den dödes armar lågo korsade öfver bröstet — man hade väl lagt dem så sedan — filten slöt tätt intill konturerna af kroppen; där den tog slut, stucko fötterna fram i blåa tygskor. Vid synen af dessa gaf det till ett ryck i Hans, det var inte längre något att se på bara, inte en tafla, det var bittra verkligheten. De tunna skorna i kölden, dem hade en förtviflad man gått med, gått tusen fåfänga steg efter hjälp,

tvekat utanför dörrar, släpat sig tungt nedför trappor, vandrat ut i mörkret på isen.

För att få ner locket öfver båren strök en af karlarna med en hårdhändt moderlig gest täcket intill hans hufvud. Det var skärande sorgligt att se, hänsynslöst ironiskt, som blott verkligheten är det. — Så var allt i ordning, och hopen delade sig för att släppa bärarna fram.

Hans gick vidare, men hade beständigt för sig dessa fötter — nästan torra hade skorna sett ut — och i sina tankar kom han oupphörligt tillbaka till detta och gissade hit och dit om mannen och om hans slut.

Det var en som tog lefvet på allvar, tänkte han; han hade väl kunnat lefva han också, om han icke brytt sig om hur, om han icke stirrat in i sitt lif och gjort upp balansen för det. Om alla hade mod att se, kunde han ha många kamrater. Litet bättre skor och dylikt, litet bättre villkor är kanske allt, de ha mer än han, men brist på sådant bringar ingen att öfvervinna den starka fasan för döden.

Det är, när allt hopp är slut, som man gör det, när man ser på sitt lif och icke fattar, hvarför det är till, när det blott synes som en förvirrad och plågsam dröm, den man vill bli kvitt. Hur mången har icke sett det så en gång, men vändt bort sin blick i feghet och glömt det och lefvat likadant. Den mannen där, när isen brast och klingade under honom, och det kalla djupet

grep honom med sin fråga, då hade han ett svar att ge; hans handling uttryckte, hvad han menade om lifvet och sig själf, han kunde sluta läpparna fast och tiga. Men när det griper oss en gång, det kalla mörkret, hvad ha vi för svar att ge? Vi tänka på skräp och ta champagne, för att sätta upp krafterna, och sofva bort frågan och svaret.

Förut ha vi gifvit konst som svar, medelmåttig konst om fragment och ett uselt lif af idel fragment, dem vi ej ens sökt att samla. Antingen ha vi lämnat allt, som det var, och tegat i småslug skepticism eller pratat med i pratet om utveckling som ställer målet så långt bort, att det blir en komplett likgiltigt, och af hvar och en kräfver endast den enhet, som behöfs för att kunna adderas. Vår stora enhet som skulle ha rum att sluta inom oss allt det som hvirflar och brusar mot våra sinnen och vår känsla, den ha vi knappt försökt att bygga på.

Han hade känt marken stiga under sig; med ett var gatan slut, och där var sand under hans fötter. Han fann sig gå i en nyanlagd park i en utkant, en bergskulle, dit man fört jord och gängliga, parodiskt spöklika träd. Där var mörkt redan; i en krets omkring slog gasskenet upp i luften, och skyarna hängde blackt gråa, tycktes stå lågt nere under himlens svarta djup. På höjden i midten stodo bänkar. Hans satte sig ned på en af dem och såg sig kring.

I en ring rundt om lågo husen, vände mest

alla sina baksidor dit med rader af fönster; där var ljus tändt i de flesta, men icke gardiner för, emedan inga grannar kunde se in. Det röda lampskenet trängde ut ur rutorna; murmassorna, halft upplösta i mörkret öfver och omkring, förlorade sin fasthet. Det var som hundraögda väsen af eld och dunkel hvilka stirrade ut mot dunklet därute, det var arbetarstadens lif, en flämtande oro mellan tvänne mörker som famlade ut emot hans blick.

Hvad rör sig därinne, tänkte han, hvad är det allt för trötthet och afund och hopplöshet och ledsnad, hvad har jag, som sitter här, gjort för att möta dessa eldögon? Hvad har jag åstadkommit, för att möta min egen blick i spegeln med ro?

Som han satt där, formade sig för hans fantasi en skymtad syn, och spörsmål och tankar, dem han för länge sedan sysslat med och lagt till sido, togo ljud, medan han blickade framför sig i mörkret.

* *
*

En man dör, och när det blifvit tyst i rummet för skrik och gråt och alldeles tomt, märker han, att han ser ännu, fast han har ögonen slutna och brustna, att någon håller sin hand öfver hans hjärta, och att det är därifrån förnimmelsen kommer. Det är en stor mörk skepnad med brinnande djupa ögon, och den döde förstår, att det

är de, som gifva honom medvetande, och att hans förstånd skall verka som förr, bara det får impuls, och ge sitt svar på de vägar, han vant det till. Den främmande rör läpparna, och mannen finner, att han också hör.

Hvad har du gjort af din själ, säger skepnaden — som toner ur en djup, men nästan sluten klocka komma orden.

Den döde förstår nu också, att hans tankar få ljud under denna blick, och han hör dem svara:

Själ, det vet du väl, att jag ingen har, det vet du, att det är en sägen bara. Jag var en eld, som brann, ett system af hemlighetsfulla krafter, som i hjärnans grå och hvita veck bildade fyndiga och riktiga begrepp och på ögats näthinna teckningar af världen utomkring mig. Elden slocknade, krafterna drogo sig samman, som gnistor i falaska, och voro icke till längre — allt är nu stoff till hvad som helst, bränsle för andras eldar, lysmaskarnas i kyrkogårdsgräset, eller kanske nya människor. För resten lefver jag i de barn, jag gett lifvet, i deras mest dolda och oförklarliga tankar är jag till.

Den främmande fäller ej alls ned ögonen, hans blick har samma lågande och oroliga djup som förut.

Är det allt? frågar han.

Och nya tankar växa upp hos den döde och taga ljud.

Nej, du har rätt, det är icke allt. Jag ver-

kade, jag var en rätt betydande man. Till många talade jag; det finns kanske en och annan som minns ett ord ännu. Jag skref böcker också, kloka och vackra böcker, poesi, konst, där jag väfde samman, hvad jag rönt och drömt af sorg och glädje och skönt och fult, så väl afvägdt, att det hela var skönt, och att läsaren satt och stirrade öfver det och tänkte: lifvet är bra stort, och det är angenämt att känna det så. De böckerna kanske läsas en femtio år, sedan skrifva professorer om dem, och kanske läser folk, hvad de skrifva.

Men den främmande vänder ännu ej bort sin blick.

Hvad har du gjort af din själ, frågar han igen, jag menar icke de idéer, du snappat upp eller tänkt ut och lekt med?

Och den döde känner nya tankar kvälla fram och ta ljud.

Du har rätt, säger han — om jag också en gång för alla får ta förbehåll mot det ordet, du nöter på — där var också annat. Jag kände också, jag lät icke bara tanken råda. Ibland handlade jag till och med, gjorde godt, fast jag icke är säker, att det var det. Medlidandet är en reflexdrift, och det står mig som ovisst, om det hjälper till att föra utvecklingen framåt eller ej; det är blindt och hvad det gäller är se. Egoismen är sammanväfd med den kraft, som för lifvet vidare, som kanske är själfva lifskraften, driften att ge

lif åt efterkommande, medlidandet är egoismens motsats — jag har ofta grubblat öfver det där.

Den främmande trycker handen hårdare mot hans bröst, och mannen tycker sig förnimma, att hans hjärta slår ännu! Och den främmande talar.

Där, säger han, där, i det som skälfver under mina fingrar, har du icke känt där i stunder af din största sorg och din största glädje, i stunder då åsedd orättvisa tryckt hjärtat samman, eller då allt var dig kärt, och du velat se din kärlek brista ut i strålar och glänsa på allt, har du då inte känt, att där, långt djupare än din tankes lek nått, där, i rätt och orätt, var ditt väsen? Har du inte känt och vetat, att du är till, om också världen omkring dig ramlar som skuggor och förintas, att det är du som skapar din värld, att den bara är dräkt och höljen för den kraft som är i dig, att utan den form, du ger den i din förnimmelse, har den ingen gestalt. Och mera! Innerst inne i detta, som du känner är allt, där är en obetvinglig trängtan att lösa upp det förvirrade och smärtsamma, att som segrare i ditt eget väsen nå till ro.

Den döde tänker igen, och hans tankar få ljud.

Jag har känt något dylikt ibland, säger han, men det var egoism och självbedrägeri. Det du säger, har du inte funnit på, det där om yttre världens relativitet, det har jag läst, men den hjärna, som tänkte och formulerade det först, har resignerat i form af blommor och gräs på en graf.

Resignation är det som tillkommer oss. Icke individen, men släktet är stort. Släktet i utvecklingen realiserar något, vi så godt som intet.

Och vill du inte lefva och se, hvad släktet realiserar.

Det kan jag inte och, uppriktigt sagdt, är det mig tämligen likgiltigt. Jag grep det ordet, »utveckling», därför att det var det enda, jag hade att ta till, och därför att det ropades så muntert, men verkligen trott på det har jag lika litet som andra gjort, fast där finns ju spår — mina tankar ha alltid stannat inför det där. Skall jag tala riktigt sant, så har jag fasat tillbaka för utvecklingens resultat, för den tid, då allt är klart och färdigt, som för en oändlig, tråkig söndag.

Den främmande skrattar icke, som han väntat, fäller ej ens sin blick, hans ord komma dofva och starka.

Det du kallar egoism var ditt väsens djupaste. Det är dig själf det gäller, det var din gåta, du skulle sökt lösa, om det burit eller brustit. Du flydde undan dig själf ut i tomma ord om andra. För dig är blott du fullt verklig, och det ur andras väsen möter ditt på de djupaste d Att vinna harmoni där, det var din uppgift. har du gjort af din själ? I ljumhet har mat dig andra, e har du tän het, släktet oc har du p hvad har du g e!

Och han [illegible]
sträcker fram sin [illegible]

Där är en [illegible]
Elms-elden på en [illegible]
nande, darrande [illegible]

Det är din själ. [illegible]
den?

Den döde ser [illegible]
kännande. [illegible]

Du skulle [illegible]
annat därmed, [illegible]

Och han [illegible]
är smärt och [illegible]
hjärtat [illegible]
lågor som [illegible]
döde ser på dem, [illegible]
i oro. Men döden [illegible]

Hvad skall jag [illegible]
ingenting. [illegible]
sig en ny [illegible]
nytt! I brus och [illegible]
den leta sig fram! [illegible]

En sista gång [illegible]

Men [illegible] på [illegible]
[illegible]ndt eller [illegible]

Och [illegible]

sin själ flyga till de andra i mannens hjärta, bli till ett med dem och skilja sig halft ut igen, glödande af ny kraft.

* *
*

Hans steg upp och fortsatte i fantasiens dofva ton: Det svaret finner jag visst aldrig. Nu är jag trött och kall, nu har jag att gå hem. I morgon är jag åter min gamla människa, då är detta icke till för mig — kanske arbetar jag då helt bra igen.

Han gick fort och tänkte knappast alls; så småningom kände han sig bli varm. När han kom upp på sin vind, lyste gasen blott i en krets omkring trappöppningen, längre bort var det mörkt. Framme vid hans dörr rörde sig något svartare än det andra, och han tyckte sig höra snyftningar.

Han drog eld på en sticka och lyste. Med hufvudet på rotmattan låg en karl och sof, och tätt intill dörrposten, inklämd vid murpelaren, stod flickan från grannrummet och vred händerna. Hon såg förskräckt upp på honom; hennes ögon stodo skrämda och svarta mot honom med bara den lilla lysande spegelbilden af lågan i, annars intet annat än tungt mörker.

»Hur är det fatt?» frågade han.

Hon pekade med båda händerna på den liggande, och började så vrida dem om hvarann igen.

»Jag ser», sade Hans, »han är väl drucken. Men hvarför står du själf här?»

Hon skakade af köld. Stickan gick ut, och ur mörkret kom svaret med ett sällsamt själlöst, doft tonfall. »Vi fick inte vara kvar därinne, de hade ut oss. Han blef alldeles redlös, och i dag är hon där argsint» — det var modern hon talade om. »Jag törs inte knacka på, och inte kan han ligga här ensam heller.»

Hans drog eld på en ny sticka, klef öfver den drucknes fötter och fick nyckeln i låset. »Visst kan han det», sade han, »du skall få ett stycka matta att svepa om honom, du själf kan komma med in till mig. Om en stund är det nog godt och väl inne hos dig, så kan du knacka på där.»

I ateliern låg kvällens grumliga luft med smutsigt gassken och skuggor in genom fönstret; midt för det stod staffliet med taflan som en fantastiskt växande gestalt. Hans tände lampan, visade flickan, hvad hon skulle ta, och hörde henne komma in igen. Hennes steg voro lätta och snabba, det föreföll som om hennes oro vore öfver, och hon väntade sig en helt angenäm kväll nu. Han såg på henne. Hon hade nog druckit något, hon också; hennes kinder voro feberröda. Hon var vacker med sina mörka ögon, som sågo ännu större ut af de fuktiga ringarna omkring och det bruna håret som löst upp sig litet under oron nyss. Hon försökte att med en otvungen min luta sig mot en stol, men händerna sökte tafatt hvarann.

»Sätt dig», sade han och vände sig så mot sin tafla, som lampskenet föll rätt öfver. Han

kände en hemlig glädje att se den igen och finna den god; den var som ny för honom.

Mot en fond af himmel och träd och synrand i enkla, subtilt sammanstämda linjer tecknade sig en sittande kvinnofigur med händerna i skötet och ögonen drömmande om allt omkring henne och om hennes eget väsen och egen skönhet. Det var konsten i den harmoni af färg och ljus och proportioner, som hans vilja skapat. Dräktens veck föllo mjukt från hennes knän, och där under fötterna var platsen för allas dyrkan, deras tillbedjan bars af luften upp emot henne, fast den ej syntes i taflan. Men midt i bröstet, röd som blod, lyste den fläck, hans kastade pänsel lämnat kvar, och skrek mot lugnet och lyckan omkring.

Hans tog oreflekteradt en knif och började skrapa bort fläcken. Den skulle icke skämma hans verk som syntes honom helt lyckadt nu i det gula skenet.

Efter en stund kände han, att en blick var fäst vid honom, kom ihåg, att han ej var ensam och vände på hufvudet. Där satt flickan med händerna i hvarann och ögonen sorgsna och tunga. Hon såg på de fina möblerna, på dörrens broderade hängbonad och mattan under hennes snedgångna skor; hon tycktes känna sig skamsen att sitta där och nästan gråtfärdig öfver den förhoppning, hon nyss hyst.

»Ser du hvad jag håller på att måla?» sade han för att säga något.

Hon riktade blicken dit på sned, halfsänkt under ögonlocken. »Hon är mycket fin och vacker. Hvem är det? Jag har aldrig sett henne gå hit?»

»Åh, det är ingen alls, bara någon, som jag tänkt mig.

Hon såg återigen dit med tydlig misstro och ett listigt litet leende, som strax stelnade bort i afundsjuka. »Ja, ja», sade hon, »det rör ju inte mig i alla fall.»

Han såg på henne och gissade hennes tankar, fick ett plötsligt intresse att söka förstå, hvad det var för ett väsen som gömdes bakom denna mask med sitt stackars tomma skratt och sina hungriga ögon.

»Hör på», sade han, »han som ligger som ett djur därute, är det någon som du bryr dig om? Vill du ha in honom hit?»

Hon ref händerna från hvarandra och rodnade mörkt. »Visst inte», svarade hon fort, »tro inte det om mig. Det är bara en som kommer och pratar ibland och är lustig; den har jag aldrig brytt mig om.» Det var lätt att se, att hon ljög, men också att hon blygdes.

»Hvad heter du?»

Hon strålade till af förhoppning igen; orden läto så vänliga, lofvade litet mer förtrolighet. »Henriette», svarade hon, och det glimmade i hennes ögon, »egentligen Henrietta, men det låter tokigt. Några kallar mig också Jetta», tillade hon med

förställd harmsenhet, »men dem blir jag aldrig god på.»

Hans ord kommo icke alls i den ton, hon väntat. »Och du är nöjd med din dag, Henriette?»

Hon kastade hufvudet framåt i plötslig förbittring. »Hvad rör det er», ropade hon, »har ni betalt mig något? Hvad har ni för göra att predika, hva?»

Men när hon märkte hans vedervilja, förstod hon genast, att hon låtit simpel, och sökte att ändra sin min, visste bara icke, hvad hon skulle göra om den till. Munnen darrade, ögonen blefvo fuktiga Med ens blef ansiktsuttrycket äkta, hennes verkliga tankar bröto sig igenom skyggheten, och hon talade fort och våldsamt.

»Kan jag inte få vara, som jag är? Hvem gör jag skada, annat än mig själf, om det är någon skada alls? Vore jag bättre, om jag ginge trumpen och ful och tarflig, som de andra, och knogade för fint folk, för att de skulle drifva omkring gatorna i stället? Jag är vacker, säger många, och vacker vill jag vara och glad, om jag får; hvarför skall jag inte få vara det? Somliga tycker om mig, och jag tycker om dem tillbaka, de blir glada att träffa mig — om det inte är på gatan midt på dagen — och jag är också glad. Jag vill ingen något ondt och är inte mycket afundsjuk på någon — har de fina kläder jämnt, så har jag också ibland lika bra, fast de inte vill räcka just, för jag kan

inte köpa nytt; har de roligt jämnt, så har jag det också ibland; eländiga kan de också bli — när det är som värst för mig tänker jag det. Finge jag bara åka litet oftare, så vore jag lyckligare än allesamman.»

Hans iakttog med växande intresse spelet i hennes ansikte, ögonbrynens skälfning, blickarnas mörka lif, läpparnas uttryck, som rörde sig mellan hån och godmodigt lättsinne och ibland öppnades som till skrik, fast rösten aldrig steg därtill. Han ville se flera stämningar. »Och hvad tänkte du på, när du stod därute i mörkret, innan jag kom?» frågade han.

Hon ryckte till och stammade förfärad. »Då, då! Jag tyckte allt var slut. Det har aldrig händt mig förr. Jag var så glad och tänkte på ingenting, då hade hon ut oss. Jag trodde, att jag skulle frysa ihjäl där, och där var så mörkt och hemskt, och värst, när någon gick därnere. Jag visste inte, hvad som skulle komma, det lät så dödt och tungt.»

Han såg på hennes händer som liksom för skydd kröpo intill hvarann, på hennes ögon som vidgades. Då och då riktade han en snabb och pröfvande blick på sin tafla, vände sig därifrån i trötthet och betraktade henne ännu ifrigare. När hon slutat, reste han sig.

Hennes min blef ynkligt gråtfärdig, utan det ringaste trots, endast i fruktan. Hon tycktes rädd,

att han skulle visa ut henne, och fann icke ett ord till sitt försvar. Men han lugnade henne genast.

»Tag inte så illa vid sig, Henriette», sade han förströdt, »jag menade naturligtvis inga förebråelser alls.»

Han hämtade vin och glas och slog i, kände ett slags bittert nöje i att iakttaga hennes häpna förtjusning därvid.

»Nu skåla vi med hvarann, vi två, Henriette!»

Och de skålade. All hennes rädsla var bortblåst med ens; det var bara litet förlägenhet kvar och ovisshet, hvad det ändå skulle bli af det hela.

Han drog af sin rock och tog på arbetsjackan, han kände vinet rinna som en våg af värme genom sitt inre. Efter alla tysta men våldsamma tankar förnam han det som en lättnad att tala med någon och höra orden strömma fram.

»Jag är glad att se dig», sade han, »jag har gått ute i mörkret. Låt oss vara en smula muntra! Jag håller litet af dig, jag också, trots allt, ty jag förstår dig, och det är nästan allt hvad jag duger till. Man går och tror, att man skall duga till något annat, man kämpar med sig själf och allt; det blir föga resultat af det annat än försutten tid. Du är vacker, och det begriper jag, du är olycklig, och det begriper jag också. Hon där» — han nickade mot taflan — »passar inte för oss. Du är nog vackrare.»

Flickans ögon strålade af tillfredsställelse, men hyste ännu en smula oro; hans ord voro så un-

derliga, men hon förstod, att det skulle bli gladt ändå en stund, och var icke så nogräknad. Utanför dörren hördes ett buller af den druckne, som vände sig.

Hans såg återigen på sin tafla, skrattade och satte sig ned framför den.

»Henriette», sade han, »medan vi sitta här och prata, kan du låta mig få rita af dig. Ansiktet på taflan där är inte rätt. Jag vill ha ditt i stället. Nu låter du mig rita det på papper, bara för att jag skall få känna det bättre, bara en stund nu innan du går. En annan dag kommer du in och sitter för målningen.»

Flickan var gärna med på det, skrattade så att tänderna lyste, spetsiga och glesa; endast blicken ville inte bli helt glad, ty den tog intryck af hans som var allvarlig och obegriplig.

Och efter hennes ansikte med ögonens oroliga blick, halft bönfallande och kvidande, halft fräck, i sällsam motsats mot munnens leende hvila, tecknade Hans sin studie för sin nya framställning af konsten.

Florentinsk aftondröm.

Leonzino da Bellosguardo dref sysslolös omkring, så lång dagen var, och på natten sof han på terassen mot sin trädgård en lugn och lätt sömn utan drömmar. Han hade förr brukat arbeta, hade fortsatt faderns växlaryrke, som denne bestämt det vid sin död, och sändt florentinska gyllen till Venedig och Brügge, för att köpa annat guld därför och prägla till gyllen igen, men när han fann, att meningen endast var att föröka den rikedom och de omsorger, han redan hade, slutade han upp. Han lät i stället med mycken kostnad inrätta en springbrunn på kullen, där hans villa låg. Han såg den stiga i strålar och glittra och falla i kärlet och ledas till källan igen, där hvita oxar med långsamt tramp tvingade den upp att åter börja samma lopp, han gladdes åt regnbågsskimret, där droparna löstes upp i dunst, och åt den fina klangen af vatten mot vatten och kunde tänka bort långa stunder framför den.

Han hade äfven tagit del i krig mot fädernestadens fiender för ärans skull, men när han förnam, att ärans bästa klang var slut, i och med att man fann sig starkare än den eller den, blef han trött äfven på detta, satte ut sin rustning på tärningsspel mot kamratens hund, förlorade och for hem. Han brydde sig icke ens om att pråla med det ärr efter sår, han fått på kinden, utan lät sitt lockiga hår hänga fram långt öfver öronen för att skyla det, och när så detta blef bruk äfven för dem som intet sår hade, log han, men lät det ändå vara, som det var.

För att fördrifva tiden slog han sig sedan på kärlek, och dyrkade efter dagens sed tvänne skönheter. I den ena, Monna Giulia, som han aldrig talt med och knappast sett annat än på afstånd, tillbad han all idealets fulländning och sin egen känslas sinnrikhet som fann på de finaste och vackraste ord för att prisa henne, och han bar sin kärlekslåga öppen för allas blick och beundran som ett vaxljus i en procession. I den andra, Monna Monetta, som han också knappast riktigt sett, ty det var i skymningen han vann hennes hjärta och mörkt i kammaren, där han träffade henne, kysste han sitt nöje och gladdes åt hedlärkans djupa kvitter i det morgongråa som tvingade honom ifrån henne. Men när hans bästa vän, Giacomo Calandra, i ett ögonblick af den hänryckning, hvari vänskapen försatte alla själar, hvilka visste att uppskatta och spela på Platos gyllene

strängar, nyss hemkommen från en resa förtrodde honom, att han njöt Monna Giulias gunst, och läste upp för honom en vacker sestin, hvilken han diktat till sin gryende tillbedjan af Monna Monetta, log Leonzino och tryckte hans hand tre gånger, till afsked både från de tvänne härskarinnorna och från honom själf.

Sedan gick han alldeles ensam, utan att ha lust att syssla med någonting.

En dag stod han i sin väns, Gentile Buonacorsis trädgård och såg på, hur denne lät små mörka och brådskande bönder gräfva en brunn, där tvänne kullar med stora cypresser gledo i hvarandra. Han såg den feta bruna jorden vändas för spadar och gräftor och tyckte sig af bitar och stenar, hvilka spetten vände upp, finna, att någon liten byggnad förr hade stått där, en gammal hednisk graf eller den nischformade muren kring en källa som prydts med någon af de äldsta helgonens bild. Han undrade, hvad som gjorde mullen så glansig och mjuk, allt det vatten som spillts där under skratt från flickors axlar, eller tårar eller stoftet af döda; han talade med Gentile därom och fann många vackra och sällsamma tankar, när han utledde samma följd ur de lika möjliga orsakerna. Då stötte en arbetares spett, när häftigheten i taget redan hämmats af jorden, mot något hårdt som klang starkt äfven för den sakta beröringen, något ihåligt således där djupt nere. Leonzino höll upp i sitt tal och iakttog leende men en smula nyfiket

Gentiles ifver att mana männen till försiktighet, att de utan att fördärfva det kunde hämta upp föremålet. Kanske var det en stor tyngd af den dyrbara bronsen, eller något med mynt i till och med. Han stannade kvar ända tills det hemlighetsfulla med mycket arbete släpats upp. Det hade en stor urnas form, och när jorden fjällades af under bruna och nötta fingrar, lyste det hvitt — det var alltså bara marmor. Gentile lät ställa urnan på fot, tog försiktigt bort kalkstoft och multna löf, som fyllde dess hals och trefvade med ett spö i dess inre.

»Det är ingenting tungt», sade han, »inga mynt, det är bara som en lätt aska», och han vände sig besviken därifrån.

»Det är nog stoft af brända hedningar», sade den äldsta af bönderna, »sådant bringar olycka. Låt oss slå sönder det hela och strö ut askan för vinden!»

Han höjde redan spettet, men Leonzino, som tyckt sig skönja liksom konturer af en mänsklig kropp under mullen, kände en plötslig, oförklarlig rörelse af medlidande och ängslan, och sprang fram att hejda honom.

»Låt dock göra ren den för att se, hur den ser ut», sade han till Gentile, »den tyckes vara arbetad i figurer. Där är också en pärlstaf kring bredden.»

Gentile kände ännu en gång med spöet i dess inre. »Där är ingenting», svarade han. »Bilder af afgudar är det på dem alla.» Och han fann det

säkrast att icke alls syssla med dessa, utan låta männen göra som deras förnuft rådde dem.

»Så gif den då åt mig», bad Leonzino, fortfarande med en darrning af oförklarlig ängslan, »gif den åt mig. Jag skänker dig i stället hvad du vill välja af mitt.» Och när vännen gått in därpå, lät han genast skaffa vatten i ämbaret och spolade och tvättade själf, medan de andra gräfde i sin brunn, tills stenen lyste hvit och glansig af väta rundt omkring som en pärla lossad från musslan.

Bara arbetet hade roat honom, och nu, då det var slut, gick han tillbaka och såg på urnan, för att uppfatta i helhet det som bitvis gifvit sig åt honom. Den var verkligen som en pärla, så lätt och fin, trots sin stora och fasta form; dess svällande vidd nedom halsen möttes och bars mjukt af foten som en jättepärla af en våg; de två greparna sträckte sig upp och nådde den sirade bredden som smärta, lyfta armar. Det var något af spänstig, på lek buren börda i hela dess skapnad. Rundt om den dansade trenne kvinnor, unga, med stilla, allvarliga ansikten och vida dräkter, som sträcktes bakåt med rytmiskt fall, af farten bara, icke af vind; håret fladdrade också bakåt. Endast fläkten af deras egen dans i all denna rörelse, annars icke ett andedrag. En död rymd, en sällsam förstelning i marmorns hvita rundning som de mjuka linjerna sjönko in i och förlorade sig i. Deras lätt bakåtlutande hufvud domnade som i rus.

Leonzino hade aldrig sett eller anat något sådant, han gick rundt hvarf efter hvarf och såg på sin skatt och var gladare, än han någonsin känt sig. Nu måste han ha den uppe hos sig på Bellosguardo och se på den och se på den, han tyckte nästan i hela sitt lif.

Han sände bud upp till sitt, att man skulle lösa de hvita oxarna som drefvo springbrunnen, sätta på dem deras vackraste purpurmålade ok och spänna dem framför den bästa vagnen för att hämta hans urna, och medan han väntade, sysslade han i kärleksfullt arbete att borttaga de allra sista små skymmande spåren af sekelhvilan i mullen. Spannet kom, han fick det lastadt och följde själf med vid sidan för att vakta.

Vid porten af Gentiles trädgård, där han såg en skymt af staden och tänkte på alla de människor, han skulle möta, bröt han af långa ljusa kvistar från de vårlöfvade popplarna och svart cypress och virade dem samman till kransar om dragarnas horn, emedan de bragte fyndet från dödsriket åter fram i ljuset. Folk stannade och såg på honom och skrattade undrande, men han gaf icke akt på det.

Vägen gick mellan murar med vinrankors blåaktiga löf på krönen under himlens skälfvande blå. Oxarna drogo betänksamt sina fötter ur den fuktiga marken och stannade i backarna för att hvila, långsamt vändande sina bekransade hufvud. Leonzino stannade tåligt hvar gång med blicken för-

trollad af sin hvita urna och det varma solskenets lek öfver kvinnornas dans. När han kom högre upp, såg han Florens' klocktorn mellan cypresserna och bergen bakom dem; ännu högre, och vidden var fri, och Arno brann af sol med den ljusa staden omkring sig, famnad af gråa kullar, som olivernas löf gåfvo ett glitter af silfver, och den vattenmättade luften en pärlglans i fjärran.

Leonzino hade aldrig sett sin stad så och aldrig hållit så mycket af den. Den hade något af blommors skönhet och förgänglighet öfver sig, och när han tänkte på de kyrkor som byggdes under långa mansåldrar, en gafvel i sänder, en port i sänder med sin spetsutsmyckning, som hann få mogen färg af sol och vind och falna, innan det nästa uppfördes, tycktes de honom som lundar och dungar af jätteträd, hvilkas öde är att skjuta upp och breda sig och dö öfver grannens rötter i evig förgängelse och växling. Men de människor, som rörde sig och arbetade och tvistade och hoppades mellan dessa blommande ruiner, hyste han en medlidsam kärlek för, och det tycktes honom, att han för alltid drog bort ifrån dem med sin hvita, sällsamma skatt som innehöll lösningen af allt, befrielsen från allt.

Nu var han nära sitt hem, nu såg han åt höger Mont Oliveto med sin krets af smärta cypresser kring randen och cypresser i midten, som sakta böjde sina svarta toppar samman under vindens hviskning. Den var som själfva dödens tron; i planens gräs visste han, att där växte tätt af blek-

gula svärdsliljor, hvilkas kalkar i topparna gingo öfver i mullfärgadt svart. Gick man där rundt omkring, rundt omkring, syntes staden så fjärran mellan trädens stenlika stammar och hårda sus. Men hans väg gick högre. Där låg hans hvita villa och lyste af sol mellan mörka rankor, där var han hemma, inne genom porten och såg med ny glädje, hur vackert hans trädgård skulle le med blom och blad mot det nykomna.

Han fick urnan uppställd på en marmorhäll under en svartgrön järnek, så tät, att intet regn trängde igenom dess rasslande blad. Sedan dröjde han ensam kvar med den, smekte den med blicken och händerna och längtade att tränga in i dess mening, förnimma musiken till kvinnornas dans, känna stenen andas i sin famn. Som han visste sig osedd, kysste han danserskornas fina, bakåtlutade hufvud, och som han kände medlidande med deras frysande köld, virade han blodröda klängrosor ikring dem. Det var underbart vackert att se marmorn lysa gulhvit mellan deras blåaktiga skuggor; det var som om rosornas doft gett det rus, hvari dansen sväfvade fram.

Leonzino drömde länge under sin stilla lek; han var lycklig, men skälfde ändå af längtan att komma ännu närmare det väsen, som urnan gömde i sin lugna, ädla form, i sin stenro, hvaröfver reliefernas stelnade vind gled fram, i sin askas hvita stoft. Så tog han en stor glödande ros, kysste den och lät den falla i urnans inre.

Men den lyftes igen, omgifven af en pärlhvit dimma som böljade ikring den, liksom röken af ett bål, när stora droppar af regn falla däri, böljade i rytmen af de tre kvinnornas dans, slöt sig samman, lik en stor hvit blomma om kvällen, och tog form. Det var en ung, smärt skepnad, sväfvande med nakna fötter på pärlstafven kring urnans hals; i hennes bröst glödde rosen på hjärtats plats och skyldes af kitonens hvita veck; armarna höll hon lyftade mot tinningarna likt ett barn som ännu icke vaknat ur sin sömn. Hennes hår föll öfver hjässans vackra rundning åt båda sidor i rader af jämna böljor öfver öronen och hölls samman i en mjuk båge öfver nacken. Hennes panna var underbart lugn, munnen lugn och lycklig, och de slutna ögonen tycktes ha kyssts till ro under hvirflande dans; hakan var lyftad och kindens fina rundning, emedan hon höll hufvudet lätt bakåtsträckt. Liksom fingrarna af en smal hand rodna och genomlysas af den låga, de skydda för vinden, bäfvade hennes lemmar af rosenhjärtats röda doft, togo färg som en lefvandes, endast litet blekare. Ögonen öppnades för en djup, svart blick, händerna fördes ned och slötos samman om bröstet, läpparna rördes, och en röst blef förnimbar med sakta klang likt stänk af vatten mot vatten och vårlöfvade popplars sus och cypressers och järnekars kyliga rassel.

»Jag var långt, långt borta», sade hon, »men din heta ros kallade mig hit. Hvad önskar du som virat lif och skönhet kring min graf?»

Leonzino sträckte båda armarna mot henne. »Dig, dig», svarade han i yrsel och kände sig rysa i domnande välbehag, »din kärlek. Du är den, jag alltid längtat efter. Du må ha hvad namn du vill, lyckan eller döden, din kärlek önskar jag, ingenting annat.»

Hon log sorgset. »Det kan du icke få», svarade hon, »ty jag är död, och långt borta hvilar jag i evig slummer. Men efter du lockat min skugga ur skuggornas värld, där milda, mjuka vindar buro den kring, ett löf bland löfven, en hviskning i bruset, efter du gett den form i dagens ljus och låtit den skälfva af det förgängligas röda doft, så tala till mig, innan ännu rosenbladen hunnit falna och vikas, tala till mig, och jag skall svara dig!»

»Hvem är du, hvem var du? Jag vill känna ditt väsen.»

Hennes blick blef drömmande af fjärrsyn, och hon svarade sakta, så att hvar ton långsamt sjönk och domnade i den nästas stigning: »Jag hade ett namn som andra, hvilket sade, hvad jag icke var. Nu är jag mull i mullen, ljus i ljuset; den röst, du hör, är icke min egen utan ekot af alla tiders döda vindar, alla tiders döda stämmor. Jag lefde...» Hon blef tyst i ännu vidare dröm, och blott läpparna rörde sig omedvetet.

»Och du var lycklig?»

Hon fick röst igen och tycktes undrande lyssna till sina egna ord: »Ja, jag tror det, det kallades

så. Jag dog ju ung. Jag hoppades och såg framåt, och det jag såg mot hann aldrig komma, ty när det var där, då var det redan förbi och hviskade bakom mitt öra Jag drömde också ofta tillbaka, när skymningen föll, djupgrön och klar, som den skall göra nu snart igen, och magnoliablommorna sjönko som döda hvita fjärilar i dunklet; alla mina dagar tycktes mig kära då. Allt var vackert.»

»Och handlade du aldrig, lefde du aldrig verkligt?»

»Handlade, jo jo, ofta, mycket. Någonting dref mig, än hit, än dit, jag kallade det vilja. Där var många röster i mitt inre, men en var starkast och betvang de andra, som den stora böljan svällande kväfver de små, men om den mer än de öfriga var min, hvad vet jag? Jag kände kärlek, jag kände hat, och jag befallde öfver många, och kärlek och hat blefvo till dåd, men de gledo ur min hand liksom bristande bubblor, och i och med att de brusto, förstod jag dem ej. Män trodde sig äga mig, och jag trodde mig lycklig däråt och brann af längtan och hopp och log mot minnen, medan skymning föll öfver röd vallmo. Till sist ägde jag blott en längtan, att hvila i den gamla vasen här under mina fötter, som jag hade framför mig i min trädgårds sol, och såg på, tills tankarna stelnade, och jag slumrade in under arkadens skugga, söfd af det rinnande vattnets sorl. En gång somnade jag i stor smärta och vaknade och brottades med smärtan, och den försvann i min

famn, och jag med den. Då lade man min unga, stela kropp på ett bål, och äfven den famnades och lyftes af lågornas röda armar och försvann, men det hvita stoft som blef kvar beredde man hvila, där jag bestämt det. Då gjorde äfven detta mig ingenting, då var äfven det efterlängtade förbi mig, i och med att det kom. Men jag hade en dröm. Det tycktes mig, att de trenne kvinnorna där räckte mig sina händer att dra mig fram i sin dans, jag tog dem, jag stod som de med fladdrande hår och dräkt som sträcktes bakåt, men jag visste ej, om jag rörde mig och hvirflade kring, eller om jag var sten som de.»

Leonzino hade under hennes ord fått samma drömmande djup i sin blick som hon. »De kvinnorna», sade han, »hvad äro de, hvad betyder deras dans. Hvarför ville du hvila inom deras krets?»

»Därför, att de famna allting inne. Osynliga dansa de kring oss hela vårt lif, ohörbara sväfva deras steg, deras dräkter fläkta kallt om dina händer, deras hår stryker fladdrande förbi din kind. De äro Horerna, de dansa tidens dans. Jag kunde ligga långa stunder och se dem röra sig, då jag slöt ögonen halft, men när jag öppnade blicken, stodo de stilla. Och jag grubblade: Tiden, tiden, hvar är den? Sjunker den bakom oss, eller flyger den förbi, sedan den andats kallt mot vår mun? Vi fara på ett skepp; hvad är det som för oss fram? Seglen stå svällda, böljan brusar under oss döende — nu är det en ny som stiger; det ger

samma ljud. Tiden är vinden, och den susar öfver vårt hufvud, men skeppet, rör det sig fort som den? Står det ej alldeles stilla, och vi tro oss blott fara, emedan skummet glider förbi? Lefva vi, dö vi, eller är det allt en villa, den vi drömma under suset om vårt hår? Nuet förstöres af fruktan, af ängslan att något skall komma eller af hopp; men hoppet framåt är oroligt äfven det. Blott det förflutna är helt ljuft och stort och lugnt i sitt vemod. Se på de kvinnorna där i stenen, du förnimmer rytmen i deras steg, men fötterna röra sig ej, dräkterna falla ej, håret ligger ständigt likadant — de äro det förflutnas timmar, den oro som stelnat till storhet och lugn.

Leonzino ryste sakta som i drömmen om morgonen, då gryningsstundens lätta köld strök fram, doftlös och ren ur sommarnattens ljumhet och nästan väckte honom, så att hans syn dallrade af stjärnornas bleknande ljus.

»Och den storheten och det lugnet har du nu, och du är nöjd därmed? Du saknar ingenting, ångrar ingenting?» Hon såg på honom, leende matt och mildt.

Han stod lätt framåtlutad i en ställning af bönfallande vekhet, händerna sträckta, blicken höjd — hållningen hos en yngling som känner glida ur sitt grepp en lycka, som han icke nått och vet sig icke ha varit värd att nå, ett lif han velat lefva, en sorg han velat brottas med. I hans granatröda sidenrock brann ljuset varmt, så att

själfva skuggorna i vecken glödde; den bruna hyn glänste som bernsten under hans långa, lockiga hår.

Hon talade: »Du har gett mig skuggan af lifvet igen och med den skuggan af åtrå, skuggan af oro. När döden kommer igen nu snart, skall den ge mig ett lätt lidande — redan känner jag det i blomsterhjärtat.

»Jo, jag saknar något, ångrar något. När jag ser dig så skön, kan jag nästan minnas, hur det var att älska, känna sitt väsen gå upp i ett annat, smyga sig intill något. Det var det enda, som gaf rikedom. Jag samlade icke nog däraf, jag var trött och blind; det var så mycket som icke nåddes af min kärlek. Nu drömmer jag ibland om det jag icke gjorde till mitt,, hvar sol, som förblödde utan att smekas af min blick, hvart lif, jag gick stum förbi, hvar sång, jag icke sjöng. Och jag tycker mig fattig och fryser af tomhet. Långt varmare kunde jag ha bäddat omkring mig, långt vidare kunde jag ha sträckt min famn och min blick. Jag kunde ha varit större. Blott så samlar man ur det förgängliga, blott så får man den skönaste ro.

»Nu är det snart slut med rosens doft, redan klappar dess hjärta saktare. Säg, hvad du mera vill!»

Leonzino sträckte armarna fram i smärta, och han ropade i ett våldsamt skrik. »Dig, dig vill jag ha, din kärlek. Dina ord kyla, men din skön-

het glöder och tänder. Jag har aldrig vetat, hvad skönhet var förr. Dig vill jag ha i min famn.»

Hennes blick blef vemodigt mild, men lyste klarare än förr, bröstet häfde sig, och händerna slöto sig fastare kring rosen, som för att skydda en sista lågas glöd.

»Men du har mig ju, du har mig ju i din kärlek. Du famnar dig fast vid den form, som nuet gaf, emedan den var skön, du har virat rosor om det evigt växlandes förstelning i det evigt sköna. Du har mig ju. Se dit ut!» Och hon drog med sin hvita hand en krets framför sig, och Leonzino vände sig och såg.

Där låg Florens i det gulnade, varma ljus, som dagen ger, innan den dör, långt skönare än förr, ännu mer blomlik än förr. Ett galler af lätta moln låg framför solen, och strålarna spändes som breda, dallrande, klingande strängar från den blåa toppen af ett berg ned öfver dalen, och mellan skuggornas svartaktiga silfverglitter lyste smärta torn och människors leende boningar. Kullarna buro skarpt lysande kammar liksom böljor, hvilka sträcka sig öfver hvarann, med natten bakom sig, och på den skönaste af dem, på Fiesoles höjd skönjdes tydligt cypressernas rader, likt svarta flammor i skenet. Allt detta inramadt af sluttningens silfvergråa oliver nedtill och järnekens vida mörka tak, som hvälfde sig med reflexer af metall i de hårda blanka bladen.

»Ser du», rösten blef allt mjukare i sitt dö-

ende fall, »ser du, där ligger min stad; skön som jag var, lefvande som jag var, drömmande nu, allt som skuggornas spel glider fram. Kring den drar timmarnas dans — ser du, hur det fläktar, ser du, hur trädens kronor sakta böja sig? — men den lefver och är till. Den har skönhetens evighet. Håll af den, lef dess lif, och du skall icke sakna mig, du skall sofva en gång lika lugnt som jag inom de hvita kvinnornas kretslopp, hvars dräkter icke sänka e t t af sina flygande veck, hvars lockar icke bäfva för den efterföljandes andedrag.»

Ett slag som af en mjuk vinge, en suck i luften. När Leonzino vände sig mot henne, var hon borta, och kvar endast den pärlhvita dimman, genomlyst och smältande i den begynnande aftonrodnaden . Rosen låg vid hans eget bröst, fångad af handen.

Han höll den kvar och såg på den; bladen hade vikit sig utåt och mjuknat, och de tvänne största gåfvo den ett hjärtas form. Den hade ännu doft kvar, ytterst svag, men ännu finare och mer smekande än förr. Allt oftare och längre dröjde också hans blickar vid staden som nu blef mörkare i den snabba skymningens dager af djupnande klargrönt vatten, medan natten vältrade sig in från västerns svartblåa höjder.

»Faror hota den», tänkte han »faror hota allt som lefver. En evig strid är nuet, och jag vill vara med däri, för att också vara med i det förflutnas sköna saga. Hvad är det som håller min

stad så lysande ung i solen, om icke mångas kärlek, hvad är det som håller den upprätt, om icke starka hjärtan, hvilka vilja bäras som lågor upprätt i bröstet. Endast det gör en värdig att en gång vänta timmarnas dans i skönhet kring sitt stoft.»

Han satt kvar med sin ros i handen, när natten kom och månen, och allt därnere var ett ovisst haf af kall klarhet och storhet och skuggors svarta dunkel och Arnos silfverorm som gled ut mot hafvet.

Ett barockhelgon.

Tramontanan blåste isande kall utanför dörren och kom oss att frysa, till och med inne på vinkrogen, där vi sökt skydd. De himmelsblå väggarna voro, trots sina påfåglar, markattor och barriärer, nedstämmande att se på; vi hade gått oss trötta i romerska småkyrkor, och detta ställe, där vi skulle trösta oss, befanns ha dåligt vin. Vi voro misslynta öfver allting, funno allting förfeladt.

En af sällskapet, en fransk arkitekt, höjde med ett lätt grin sitt glas.

Vid San Benedetto, sade han, vi måste göra det bästa af det, vi måste resignera. Jag har icke lust att gå ut i blåsten igen.

San Benedetto, frågade vi. Hvem är det?

Ni känna honom icke? Intet under då, att ni knota. Han är misstagets helgon. Då känna ni icke heller Don Giovanni, hans präst?

Nej. Berätta!

Nå ja. Bättre kan jag inte göra. Han föll

mig förresten i sinnet i anledning af vinet och dessa fula literkaraffer som komma en att längta efter chianti-flaskans vackra form och artistiska oregelbundenhet.

Don Giovanni var lik en sådan flaska, både genom sin fylliga prästmage som af soutanen förlängdes vackert nedåt och genom sin prägel af flärdlös elegans och sinnesro. Han bar den vanliga dräkten förstås, men den var icke längre vanlig på honom. Kappan öfver soutanen var broderad, och det sätt, hvarpå han virade dess snibb om halsen, när det var kallt, som nu, hade en sällsynt grandezza. Den lågkulliga felbhatten med snören ned till brättena, som vanter på ett skepp, tycktes segla fram med honom för sakta vind, och tog han af den, lyste hans lilla tonsur i hjässan liksom början till en gloria. Han hade icke råd att äta på något dyrt ställe, men det hindrade honom icke att äta godt. Han såg på matsedeln lugnt och mildt pröfvande, som på sina biktbarn om morgnarna, förstod, förlät och valde det bästa. Kyparen kände han och förstod att korrigera på hans jordiskt ofullkomliga upplysningar; han förde också med sig, omsorgsfullt inlindade i papper, små läckerheter, dem han egenhändigt inköpt och burit under kappan. Slutligen, han var van att ge absolution med ett vänligt leende och kunde öfverse med köttets brister, ifall kaffet efteråt var förträffligt.

Sålunda kom han kväll efter kväll till den trat-

toria, där min krets höll till, hälsade vänligt och måttfullt artigt, log åt vår ungdomliga högljuddhet och satt och väntade vid sitt ensamma bord, tills matsedeln kom. Sedan skötte han uteslutande sina egna affärer, spädde sitt vin med hälsovatten från brunnen utanför Porta del Popolo och berörde sin mat med ett slags små bröd, smala och långa som blyertspennor, hvilka likt en magikers spö tycktes göra den bättre än andras. Han hade, i olikhet mot romarinnorna, en kvinnligt mild röst, som endast då blef ifrig, när han gjorde upp räkningen, men han sökte äfven då vinna allt genom lämpa; och genom klappningar af Pasquale på axel och rygg förmådde han denne att ombilda sin vacklande aritmetik.

Jag kände mig naturligtvis tilltalad af mannens uppenbarelse, tog då och då plats bredvid honom och blef med tiden hans vän. Det var ytterst angenämt att samtala med honom om hvad som helst — ni ha väl märkt, att folket här kan tala i två timmar om till exempel halfsulorna på ett par skor, utan att bli enformiga? Det gaf vetande och insikt, utan att man visste hvarifrån de kommo, bara genom ton och åthäfvor och blicken från hans lutade hufvud. Det var som att dricka ett mildt och lätt vin, som icke ger upphetsning utan endast förfinar och skärper ens vanliga prosaiska tankar. Don Giovanni föraktade ingenting, eller kanske tvärt om, han föraktade allt, och efter San Filippo Neris föreskrift föraktade han därtill sitt

eget förakt, hvilket ger samma resultat. Ett lätt sväfvande i tillvaron, en leende humor, en rättvisa som icke är traditionellt blind, men ständigt väljer den riktiga, dunlätta vikten och håller balansen lika jämnt och vågrätt som de långa läpparnas skratt. Han var ett slags personifikation af vår katolska religion, af dess filosofi, dess faderliga öfverlägsenhet och vida kappa, som räcker till att hölja både en god middag och ett godt samvete, dess mjuka hvita händer som med ett spö, så lätt som en leksak, lyfta ångerns tyngd från den knäfallande syndaren på bikstolstrappan, dess vemodigt muntra gubblick. Han hade aldrig talat om sin kyrka, men naturligtvis blef jag nyfiken på att se den och honom i den.

Jag kom fram med min begäran en morgon, då jag mötte honom på Via Flaminia, återvändande från brunnen, där han brukade dricka sitt lätt syrliga vatten. Han hade stannat vid ett vackert gammalt palats som nu var stall i hela sin bottenvåning och nästan ännu värre upptill med en del fönster tillmurade och med en prägel af degradation, af brottslingstyp med igensvullna ögon och fördärfvad hy. Don Giovanni stod i portgången, storartad ännu i sitt förfall, och såg en liten grå häst dricka ur en gammalkristlig sarkofag, där ett grekiskt kors på midten hade helgat den dåligt utförda historien om Icarus, som faller från solvagnen, till Lucifers störtande. Don Giovanni

log mot den lilla hästen som såg helt bekymrad och generad ut.

»Ni uppskattar taflan, Don Giovanni», sade jag. »Verkligen en ironi i stor stil! Och det är ju på sätt och vis vigdt vatten, hästen dricker.»

»Ironi», svarade han, »det vet jag ingenting om. Jag tyckte bara om djurets ödmjuka min.»

Jag drog honom med mig på ett ställe bredvid och fick fram synnerligen godt vin, som hans angenäma sällskap dref mig att dricka rätt mycket af. När vi gingo därifrån, kom jag fram med min begäran.

»Men ni måste ha sett den kyrkan redan», svarade han. »Det är Santa Maria del Cybele.»

Det hade jag icke gjort, ty det fanns ju så många.

»Följ med mig då genast, ty jag går dit och kan således förklara allt för er. Namnet beror på, att kyrkan förut lär ha varit ett hedniskt tempel.»

»Jag förstår. Till gudamodern Cybeles ära.»

Han studsade till och fick en min liknande den lilla gråa hästens, medan han drack af betraktelsen. »Det vet jag ingenting om», sade han. »Emellertid är af templet ingenting kvar annat än två pelare som ha krupit in i muren. Vore de icke refflade, skulle man icke märka dem i deras hörn.»

»Det är synd, att de äro refflade», sade jag.

Han blef tämligen tyst. Men när vi hunnit fram, blef han munter och meddelsam och visade mig på det lämpligaste afståndet kyrkans fasad.

Den var i vildaste barockstil, med palmgrenar som öfvergång mellan midtelpartiet och de smala sidorna och jättestora änglar i vida kläder som ändå verkligen sväfvade, ett mästerprof på den tidens arkitekters tro, som i ordets hela bemärkelse mäktade försätta berg. Apropos barocken, så vill jag nu tala om för er, att ni retat mig i dag med er blindhet för den. Kan ni göra bättre med de modernas beundransvärda originalitet, så gör det, men var icke orättvis mot stackars gamla kyrkor, som äro för stela i lederna att följa nya kommandoord, och måste stå där de stå och ta tiden så lugnt de kunna. De svara icke mot vår smak, det är ett svårt fel visserligen, men det kunde de icke förutse. De saknade den vida blick, som skådar framåt och förstår, att olika släkten fordra olika kläder. De nöjde sig med att kläda sitt eget och gjorde det solidt till en allmän glädje, som man nu har svårt att ens föreställa sig. Nu gå små professorer och docenter och hata dem. Det gör dem säkerligen ondt, men kan ändå icke hindra dem att sätta fram sina bukiga fasader på trappan lika tvärsäkert, som deras duktiga skapare stod, när han visste med sig, att han format murmassorna riktigt käckt efter sin teatraliska, men manliga fantasi. Proportionerna äro ofta rent af snillrika — se bara det sätt, hvarpå en del murpartier ryckts in, för att skärpa andra — till och med de galnaste af nischernas änglar äro af den släkt, som öfvervann tviflets djäflar. Barocken är en

triumf-, en paraddräkt. Gå in i någon af de mest skimrande granna kyrkorna och se er kring! De rundade kapellen stå som bildade af vecken i en styfkjol af guldbrokad. Det är fantasi bara i det dyra materialet för väggarnas stenbeklädnad, och man får icke mindre respekt för den, när man vet hvad den kostat.

Ja se så, ni ha rätt, nog om detta!

Don Giovanni gick in med mig den vanliga, profana vägen, upptäckte genast med van blick af det guldbroderade purpurhänget, på hvilket altare sakramentet stod för dagen, bugade sig för det med hofmannens respektfulla artighet och var sedan oförhindrad att vara värd i huset. Detta var mycket elegant, på samma gång som hemtrefligt, och där bestods det finaste umgänge, icke blott genom menigheten, som var mycket välklädd, utan äfven genom de i allo aktningsvärda och betydande helgon som gett namn åt sidoaltarena.

Ehuru kyrkan var mycket gammal, kunde detta endast märkas af planen och af en del grafmonument, annars var allting sextonhundratal. Himmelriket i kupolen bjöd på massor af de solidaste vador och extatiska, fylliga och rödkindade ansikten i stark förkortning; nästan alla taflor voro målade af lärjungar till Dominichino och Guercino och framställde de mest förnämt raffinerade marter och de ymnigaste draperier i kallt blått och sandgult, hvilka alla svällde liksom för trumpetstötar.

Där fanns ingenting smått eller snålt i någonting; man hade aldrig sparat på tyg eller blod.

Jag gjorde våld på mig och log. »Jag tycker om stoltheten i det här», sade jag.

Don Giovanni ruskade på hufvudet. »Ack Mossiou», svarade han, »tala inte så! Ni är ännu ung och alltså högmodig. I båda sakerna har ni mycket orätt. Släck er lampa ju förr dess hellre; den osar, och man bör spara på oljan (utom i sallad) — spara på oljan menar jag — minns parabeln om de sju och de sju. Stolthet! Hvad tror ni det är som gifvit alla dessa tretton män och kvinnor härnere deras altare och däruppe deras rang och inflytande. Det är icke deras lidanden — många ha haft lika svåra både förr och efteråt — men deras ödmjukhet.»

Han tog en ställning som visade, att han upprepade en predikan ur minnet. »Har ni någon gång som gosse, tillsammans med en annan gungat på ett bräde, lagdt med midten öfver en bock? Hvilket var bäst, att sitta högt uppe och veta, att i nästa ögonblick bär det nedåt, eller att stöta emot litet smärtsamt hårdt och så ha den hissnande förnimmelsen, att ni flyger uppåt. Döden är bocken, Mossiou, på fyra ben, var säker på det; brädet är det jordiska lifvet, är evighetens vågarm; midt emot er på den andra sidan har ni er ödmjukhet. Gör den lätt och ni sjunker, gör den tung, och ni flyger, ni får vingar.

»Dessa tretton ha flugit.

»Detta har gifvit dem makt att nu öfvervinna de naturens lagar, som de böjde sig i stoftet för förut. De göra under nu. Se här!»

Och han visade mig med en rund gest, hur det glittrade från altarenas nischer på båda sidor om taflorna, mest af silfverhjärtan, men äfven af broscher och kedjor. Här och där hängde äfven barnklädningar och små skizzer på papp, framställande olyckshändelser, som vederbörande afböjt, oftast öfverkörningar på gator, men äfven drunkningar i den grunda Tibern.

»Ni finner icke lätt en rikare skatt af votivgåfvor», sade han, »och hvad har orsakat den? Ödmjukhet. Se på Sankt Rochi hund, som håller facklan i munnen! Det är en stor symbol. Han bär ljuset.»

Det var ett ovanligt ödmjukt djur, alldeles slätt i hufvudet och med något af palmgrenars böjning i sin svans.

Vi kommo till det sista altaret i vänstra skeppet vid porten, det trettonde. Det var ovanligt enkelt, bara en bröstbild af helgonet och med endast ett silfverhjärta vid ramen.

»Hvem är då det», frågade jag.

Don Giovanni såg litet generad ut, som för en tarflig bekantskap, men gjorde ändå vänligt presentationen. »Det är San Benedetto da Forli.»

Jag hade aldrig hört hans namn och uttryckte min förvåning däröfver.

»Ja», sade Don Giovanni, »han är mycket litet känd, utom en smula i Forli, förstås.»

»Jag har en liten svaghet för honom», tillade han med en min, som om han bekänt ett rätt tvifvelaktigt karaktärsdrag. »Hans ställning är litet svå , men jag tror, att man gjort honom orätt.»

Jag blef nyfiken. »Hur så», frågade jag.

Don Giovanni log diskret. »Han kanoniserades af en helt ny påfve, som längtade efter denna ceremoni, Urbanus den åttonde, tror jag. Man gick därför litet brådskande till väga och undersökte icke så noga som annars. Man talar till och med om skriffel och slarf vid expeditionen.»

»Man säger också», här sjönk Don Giovannis röst till en hviskning som skakades af ett skratt, »att man tog fel på person. Det skulle ha varit hans kamrat — de dödades samtidigt, i Japan tror ja vid ett upplopp — hans kamrat, hvars kvarlefvo gjorde under. De voro hvarann tämligen lika, de två, blefvo förbytta; ni förstår, att det lätt kan hända. Emellertid var det åt Benedetto, påfven reste altaret, men han blef aldrig populär, utom i Forli förstås.»

»Men det är ju upprörande», sade jag. »Det är oförsvarligt mot båda två, för att inte tala om oss. Jag är inte pedant, men det säger jag, att i sådana ting fordrar jag . . .»

Don Giovanni afbröt mig med den mildaste röst och blick.

»Ungdom», sade han, »ungdom! Hvad betyder

det där pratet, äfven om det skulle ha grund. Tillfällighet finns icke, och om San Benedetto icke gjorde under med detsamma, så hade han säkert sina goda skäl för det, liksom det var på goda skäl Urbanus råkade kanonisera honom i stället för den andra. Det mänskliga misstaget bör också ha sin helgelse, ty det har väl hvar och en märkt, att ett misstag ofta kan vara mera välsignelsebringande för honom, än om han handlat klokt.»

Jag visste med mig själf, att detta var sant, och såg med sympati på San Benedetto. En rätt då. g artist hade målat honom med Guido Renis kalla såpaktiga färg; den förkortade kinden var sorgligt missteckнad, och munnen hade blifvit smal och olycklig. Han såg fattig och förkommen ut.

»Han har bara fått ett litet hjärta», anmärkte jag efter att ha bugat mig för honom.

»Ja», här blef Don Giovanni förtrolig igen, »och det är — detta oss emellan — bara af nysilfver. Jag var själf med om den händelsen, och efter jag ser, att ni känner som jag för honom där, skall ni få höra den. Den gör honom ingen skam.

Det kom till mig för rätt många år sedan en liten man med burrigt hår som förde styft knä, en neapolitanare. Han lefde af tiggeri och pekade därvid på knäet som var alldeles hopdraget. Nu grät han ymnigt. Jag har varit en stor syndare, sade han, och därför har jag haft ett krokigt knä. När jag frågade honom, hvad han gjort

för ondt, grät han ännu mera. Ingenting särskildt, sade han, men jag har haft ett hårdt hjärta. När folk gaf mig slantar som icke voro gångbara, spottade jag efter dem, utan att tänka på deras välmening, och slantarna gaf jag åt blinda, när jag icke kunde bli af med dem på annat sätt, och fick deras välsignelse för dem och tyckte mig då vara en ädel man.»

»Det var ju icke så farligt», tröstade jag, »det eller liknande ha många goda människor gjort. Men han bara grät. Nu är mitt hjärta mjukt, sade han, och kan då inte också mitt knä bli bättre?»

»Det är möjligt», sade jag tvekande. »Får jag se på knäet?»

»Nej, nej, det är alltför hjärtslitande. Det är lika dåligt, som mitt hjärta var. Men säg mig, hvem jag skall vända mig till! Finns det intet helgon, som haft ett dåligt knä och ett hårdt hjärta och kanske af misstag gifvit bort en falsk slant?»

»Jag tyckte om hans naivitet, och hur jag letade, kom jag att tänka på San Benedetto som aldrig fått försöka sig med ett under. Bed honom, uppmanade jag.

»Om han gör mig frisk, ger jag honom ett silfverhjärta», sade mannen, »säg honom det!»

»Ett silfverknä vore riktigare, min vän.»

»Nej, nej, knäet är en bisak. Ett nytt hjärta, det är allt.»

Det fann jag vackert tänkt och styrkte honom i hans afsikt. Ni skulle ha hört så vackert han

bad sedan. Jag kände mig glad å San Benedettos vägnar att se honom ligga här dag för dag.

Han blef bättre hvar dag, och slutligen kunde han gå. Då gaf han mig hjärtat, och jag lät med glädje fästa det, där det sitter.

Men vet ni, hvad jag fick höra en tid efteråt? Mannen hade i alla år bara spelat ofärdig. Nu hade han vunnit en summa på lotteri, behöfde inte tigga mer och ville på ett hedersamt sätt återta sin naturliga gång.

Jag tänkte ta bort votivgåfvan, men hejdade mig. Hvad visste jag om mannens hjärta? Det var hufvudsaken. Han hade bedt så vackert, och fortfar han att vara en god människa, behöfver San Benedetto icke skämmas för sin skänk. Emellertid upptäckte jag, att den var af nysilfver, det var nu fult, men hvad kunde jag göra åt det? Den fick sitta.

»Men jag måste lämna er. Jag har glömt mina plikter allt för länge denna förmiddag.» Och han skildes vänligt från mig. Hans lilla tonsur lyste som en stjärna under sakristieportens mörker.

Jag fann, att jag egentligen ingenting sett, upptagen som jag varit af honom, och började därför ronden om igen. Det var också svalt därinne och varmt ute, och förresten intresserade mig lifvet i en kyrka. Det har en alldeles särskild ro. Turister komma in och gå ut, lika kloka som de kommit, efter att ha stirrat på allting. Tiggargummor få slantar af dem och låtsas be för dem.

Sakristanen meddelar dem oriktiga upplysningar och får betaldt för det. Allt är lätt och söndagslikt och glädtigt. Jag tänkte på Don Giovanni och hvad han sagt, undrade om han sof därinne och kände mig litet sömnig själf. För att kämpa däremot satte jag mig att teckna af en barockgraf i ett mörkt kapell. Jag märkte icke, att klockan blef tolf, och att det blef tomt, medan korgossen gick och svängde viktigt med sin nyckelknippa; icke heller märkte han eller någon annan mig.

När jag hade tecknat slut, fann jag mig ensam och instängd för tre timmar. Det gjorde intet intryck på mig. Jag satte mig, fortfarande förströdd, på en af de flätade stolarna, som ännu stodo ut i strålar öfver golfvet från det mest anlitade helgonets kapell, sedan alla, som böjt knä vid dem, gått sin väg. Jag sjönk ihop och somnade troligen.

Det som väckte mig, var ett buller från nummer tretton, som steg ner ur sin ram.

Jag såg på honom, en smula förvånad, men hans beteende efteråt och för resten hela hans uppträdande var verkligt öfverraskande.

Han sträckte på benen likt en kråka, som hoppat ned från en kvist, sedan vände han sig mot altaret med purpurhänget och bugade så ironiskt, så inbitet afundsjukt och hatfullt och ändå så krypande, som jag aldrig sett en bugning göras förr, hvarken af en helig eller en vanlig människa. Han mumlade någonting för sig själf, och

det var nästan hemskt att se hans misstecknade käk gnissla mot den öfre. Han såg alltigenom sällsam ut med sin kalla Guido Reni-färg och sina tvungna armrörelser som betingades af målarens bristfälliga kunskap i anatomi.

Som det ofta händer med förbisedda och ensamma människor, tänkte han alldeles högt, och jag hörde honom reflektera, fortfarande angående purpurhänget.

»Di ger det aldrig åt mig», sade han — hans uttal och grammatik voro litet vulgära — »di aktar sig för det! Ännu aldrig har det inträffat, bara di där andra jämnt.» Och han knöt sina stackars benlösa händer.

Jag gick fram mot honom och bugade mycket respektfullt. »God dag, monsignori», hälsade jag, »eller beatissimo eller santissimo eller hvad jag skall kalla er.»

Han nickade tämligen tvunget tillbaka. »Fråga di där», svarade han och pekade med tummen öfver axeln på sina tolf kamrater, »fråga di där, di vet det bäst och riktigast.» Strax därpå fortsatte han: »Kalla mig Benedetto helt enkelt, det namnet fick jag, innan jag ännu lidit af någon orättvisa, det namnet utan något försmädligt grin är helgdagsmat för mig nu.»

»Don Benedetto», föreslog jag.

»Ni är alltför artig. Äfven den titeln kan jag ha rättighet att göra anspråk på. Som ni vill förresten, min herre.»

»Ni tycks vara tillfälligt upprörd öfver någonting, don Benedetto», antydde jag.

Han höll handen till örat som en lur, och jag fick säga om det igen, hvilket verkade nedslående.

»Förlåt mig, min bästa herre», svarade han, »jag är litet tunghörd.»

»Åter en chikan af di där», bröt han ut, »di ställde det så, att en usel suddare, som ingenting begrep af människokroppen, fick göra mitt porträtt, för resten inte alls likt. Jag såg inte ut så här, mycket bättre. Själfva lagade di, att di fick fina, dyra artister som gjorde dem så släta i synen, som det var någon möjlighet till. Och kläderna, se på kläderna, försök att tänka er in i hvad det kostar, sådant där! Det är helt enkelt oanständigt.»

»Åh, hvarför är ni så ond på dem?» sade jag. »Jag är säker på, att ni gör dem orätt. Helgon, som nått mogen ålder och kommit öfver det värsta, kunna icke förnedra sig till sådant. De måste ha varit goda från början, äfven om de nu demoraliserats något. De äro dock väl hederligt folk?»

»Nå ja» — hans tonfall voro mycket ironiska »nå ja, ni förstår väl sådant bättre än jag, ni har väl umgåtts med dem? Skarpsynt också, känner människonaturen», fortsatte han menande. Jag förstod, att han led af förföljelsemani, men det fann jag ursäktligt i en klass som verkligen varit utsatt för förföljelser. För att icke lägga bränsle på elden,

motsade jag honom icke alls. Han tog upp min sista fråga.

»Hederliga», han underströk bittert ordet, »jo, naturligtvis, i högsta grad. Han, som inte skäms för att stå alldeles naken, Sebastian där, han säger till och med om sig själf, att han under ett helt års tid här på jorden icke lät den minsta skugga af lögn fara öfver sina läppar, genom sina tankar. Ni förstår, hur mycket det är sagdt med det. Jag tror det emellertid, som alla andra. Jag har till och med hört sägas, att det var under hans första lefnadsår.

»Detsamma lär vara fallet med flera af de andra», tillade han mörkt, »så hederliga voro deras anlag, men nu ta de igen den försutna tiden, nu ta de igen den på mig.»

»Det kan jag aldrig tro, herr Don Benedetto», sade jag litet harmset, »det är något missförstånd, det kan jag aldrig tro.»

Hans stackars skumma ögon voro nästan gråtfärdiga, när han såg på mig. Jag har aldrig känt ett sådant medlidande med någon.

»Så hör då», ropade han, »hvad man sprider ut om mig däruppe, hvad man tisslar om jämt och samt. Man säger, att jag är orätt person.» Han slog vädjande ut med handen. »Har ni någonsin träffat på en människa i en så sorglig situation, att han är orätt person, är ett enda misstag, ett misstag om han gråter, ett misstag om han skrattar, hans skugga en lögn, hans lögn en lögn i andra dignitet

— åh, det är ovärdigt!» Och San Benedetto lade sitt stackars smala ansikte i sina stackars smala händer och snyftade, men kunde icke få fram en tår — på grund af målarens bristfälliga anatomikunskap. Jag klappade honom på ryggen, jag kunde icke lida att se ens en salig vara olycklig.

»Men hvad är då anledningen till denna omöjliga historia?» frågade jag, ty jag ville icke låtsas om, att jag visste den.

Han ryckte upp axlarna till öronen med den enda verkligt italienska gest, hans misslyckade kroppsbildning tillät honom. »Ingen, alldeles ingen! Tro mig, min herre, ingen alls, annat än deras naturliga perversitet. Jag växte upp i ett fattigt hem, jag sattes in i ett kloster, när det var dyr tid, jag var mycket flitig där. Latin, herre, det . . . det har jag kunnat. Men jag blef ändå icke alls högmodig, så ung jag var; jag tänkte jämnt, att högmod är den värsta af alla synder. Man var vänlig och artig mot mig och beundrade mina rena seder, man hviskade där jag gick fram, men jag blef ändå icke alls stolt, jag tänkte alltid, att d e t skulle man icke vara. Det var mig till och med en njutning, min herre, att lyda order af de dummaste förmän, och när en af dem en gång för att pröfva min ödmjukhet befallde mig att på en resa dela bädd med hans åsnor i stallet i stället för med honom själf i kammaren, visade jag icke den ringaste genstäfvighet. Jag svarade helt trohjärtadt: ni väljer alltid d e t b ä s t a för mig, herre. Sådan var jag. Så for jag

ut som missionär till Japan med Fransicus Xaver, en man som jag misstagit mig på, ty icke ett grand har han gjort att förbättra min ställning sedan. Jag utmärkte mig där, var helt enkelt mönstervärdig. Det folket äter med pinnar, hvilket är i hög grad obekvämt, men jag gjorde likadant. Jag vann många och styrde dem faderligt utan det ringaste högmod, ehuru de ha de lustigaste små ansikten, ni kan tänka er. Så slogo de ihjäl mig, tillsammans med en annan, mycket hygglig, men litet obetydlig kamrat, och jag vredgades icke ens då på dem. Jag tänkte: nu, nu skall väl mitt lif bära sin frukt, men jag var icke ens då stolt. Efter en tid, jag visste knappt hur länge, ty den gick så fort under fast förtröstan, gjorde mig den bäste af alla påfvar, Urbanus den åttonde och störste, till helgon med en glänsande festlighet. Jag var icke ens då stolt, bara glad och jag tänkte: nu!

Men då började min olycka i stället. Sådan är den mänskliga gemenheten! Jag har fört ett lif, vi kunna ju kalla det så, ehuru ordet i mer än ett afseende är olämpligt, ett lif som en jagad hunds. Man hviskar och tisslar och tasslar om mig. Jag springer gatlopp mellan palmgrenar, jag har svårt att ens få anständiga kläder som passa min figur och min rang. Man föreslår mig på skämt, att jag skall begära särskild portnyckel för att kunna gå ut och in, alldeles som lusten faller på; man säger att jag sjunger falskt, och tiger jag, säger man, att

det är samvetet . . . Rättvisa, ack där är den allra svårast att komma åt. Ser ni där skall man ju redan vara öfver den saken, och alla förtroendemän har man lyckats intaga emot mig. Jag har bara att tiga och lida i evighet, eller tills man får en ny idé, men sådana, min herre, de öfverflöda icke bland det folket.» Här tystnade San Benedetto och stirrade ned för sig hopplöst.

»Men», invände jag med en plötslig hågkomst af Don Giovannis läror, »men ni bör väl kunna öfverse med detta. Med ödmjukhet kommer man hur långt som helst, det har ni ju redan erfarit.»

San Benedetto spände sin stackars skumma blick i mig. »Ni också, ni också försöker med ett litet dumt hån», sade han. »Jag tackar. Jag borde ha kunnat förutse det, när jag gaf mig i tal med hvem vet hvad för person.»

Jag bad honom naturligtvis om ursäkt; det var icke min afsikt att förolämpa ett helgon. Han höll till godo med den, emedan han behöfde utgjuta sig, och nu kom det, våldsamt, öfverväldigande häftigt:

»Ödmjukhet! Skall jag då höra det ännu, jämnt och samt höra det ordet. Jag trodde det var slut, jag, när jag burit det som ett ok på axeln ett helt lif och till sist låtit slå ihjäl mig med oket. Man är väl inte till bara för att känna sig och vara som ingenting, man är väl till för att bli något. Ödmjuk, ja här ja! Var ödmjuk ni och bli inte högmodig, för att jag talar med er. Men ödmjukhet öfver allt!

Skall det vara som en enda rymd af tyngd, där alla vill underst? Välj annan synpunkt, herre, vänd er helt upp och ned, och det som var underst, blir öfverst i hvalfvet. Det är mysteriet, det är meningen, och jag trodde, att jag . . . Men jag tycks ha misstagit mig. Ödmjuk här och ödmjuk där — hvad är jag då?»

Han snyftade igen med händerna för pannan; så kom han ihåg, att äfven andra än jag kunde se honom, och han blickade trotsigt rundt ikring.

»Ni afbröt mig litet dumt midt i min berättelse», sade han, »ni fick inte höra det värsta man hittat på. Man har lyckats stänga mig ute från inflytande, man ger mig ingenting att göra. Alla som be om underverk, locka de där till sig, ni ser deras votivgåfvor, rätt smaklöst hopade, tycker jag förresten, inte sant? Alla dessa silfverhjärtan, jag skall säga er ett ord i förtroende om dem.» — Här lutade han sig fram och hviskade mig i örat: »Det är till stor del nysilfver. — Men hvar var jag? Jo, de ha stängt mig ute. Och vet ni, hvad som nu särskildt några år har retat dem? Jo, att det icke alldeles lyckats, att jag på ett glänsande sätt visat min öfverlägsenhet öfver dem och haltlösheten i deras historier. Ni vet, att nu för tiden ske just inga märkvärdiga under; sådana som di där» — han pekade igen med tummen — »förmå just icke mer än att i sällskap med en polis eller modig, kättersk främling hejda en utsvulten häst, som inte begär bättre än att få stanna,

från att köra öfver ett barn, eller att tillsammans med brandkåren släcka en liten eldsvåda, eller dylikt. Men jag, när jag en gång fick tillfälle att försöka, jag gjorde ett under, ett verkligt under. Det är därför jag fått det hjärtat där!»

»Hur gick det till?» frågade jag för att få höra.

»Åh, detaljerna kunna icke intressera er, men det var en man som mist ena benet, närapå, alldeles af och borta, och han bad mig, med den vackraste brinnande tro, och jag lät det växa ett nytt. Detta kallar jag ett under i stor stil», sade han med höjd röst, »det är som från de bästa tiderna, det öfverträffar episoden med San Eligii häst.

»Men skulle ni kunna tro det, di där, di där! Äfven detta ha de förvanskat och vändt i löje för mig! Bed dem, och se hvad de kunna! Har ni någonsin tandvärk? Försök bara med en sådan småsak, be henne Apollonia där som säger, att Marcus Aurelius, eller hvem det var, bröt ut hennes tänder, och som alltså, efter hon icke längre har några sådana att ha värk i, fått sitt naturliga gebit på detta fält och bör ha tid att syssla med det, be henne, och se om det hjälper! Han bredvid henne kunde på precis liknande grunder bota för hufvudvärk — försök honom! Men om mig säga sådana som de, att mitt underverk var ett misstag, allt ett misstag. Åh, det ordet igen, hvart skall jag ta vägen?»

Han hade händerna öfver ansiktet och vaggade förtvifladt, men ett ljud af nyckel i lås kom mig att se åt sidan. Hur svagt det ljudet var, uppfattade äfven den lomhörda San Benedetto det; jag hörde en susning i luften och en kvidande ton, och när jag såg dit igen, stod San Benedetto på sin vanliga plats, utan annat lif, än det som den beklagansvärde konstnären gett honom, sorgsen, nedtryckt eller rättare sagdt intryckt till platthet genom dålig teckning och luftperspektiv. Det gjorde mig mycket ondt om honom, och jag var ledsen att icke ha fått taga ett bättre farväl.

Det var den lille korgossen, som kom med nycklarna, för att öppna klockan tre, och han blef mycket förskräckt att se mig på stolen, dit jag, utan att veta af det, måtte ha gått tillbaks.

Strax efter kom Don Giovanni. Han hade ätit sin collazione godt och samvetsgrant och sedan tydligen sofvit en mild sömn någon timme. Hans hy var nästan rosig, och hans ögon glänste klara och vänliga.

»Men har ni då varit här ensam, instängd?» frågade han. »Instängd har jag varit», svarade jag, »men icke ensam, ty jag anbefallde mig under San Benedettos vård och var alls icke rädd. Jag kommer hädanefter alltid att i tålamodsfrestande fall göra så.» »Ja», Don Giovannis blick flög undrande bort till hörnet, »ja, San Benedetto är bra han. Det är det jag alltid sagt.»

»Ja, försök att skaffa honom flera votivgåfvor,

det bör inte vara ogörligt. Han behöfver dem också, hans ställning är svår.»

»Ni tror det?»

»Tragisk, värre än det, tragikomisk.»

Don Giovanni stirrade ett ögonblick. »Det har jag aldrig tänkt på», sade han. »Måhända kan det vara sant. Jag skall nog göra, hvad jag kan för honom.»

Don Juans rubiner.

I.

Don Juan de Maraña y Tenorio anlände en vacker morgon i början af oktober till Baeza, en medelstor stad i riket Granada. Han hade kommit öfver Cartagena från Neapel och var på väg till sin hemort — Sevilla, som hela världen vet — för att börja ett nytt lif där. Detta var icke hans afsikt vid resans anträde, men vid färden öfver hafvet, då fartygets obekvämhet tillstadde endast ytterst bristfälliga toalettomsorger, och sjögången var ojämn, kom Don Juan att tänka, hvilket han icke gjort förut, och att tänka dystra tankar, hvilket han ännu mindre varit i tillfälle att göra. Under en svår storm om natten tyckte han sig se, att vågornas toppar blefvo till en hemskt glimmande svafvelblå eld, och att alla dess tungor på ett obehagligt sätt sträcktes just mot honom, som för att slicka. Det föll honom i minnet alla slags

sägner om skärselden, som präster och munkar berättat, när han var barn och som han aldrig tviflat på, ehuru hans förakt för dessa präster och munkar sedan kommit honom att med en grimas vända sig ifrån dem. Under uppehållet i Cartagena, där han förströdt inledt en kärleksaffär, hade detta intryck något mattats, men nu på den sista ridten i den kyliga morgonluften kom det igen, envist och otrefligt och på något sätt förbundet med passgångarnas jämna tramp. Det retade honom i synnerhet att ständigt höra betjänten Graceo tätt bakom sig tänka, att så skulle det kanske bli därnere också. Graceo affekterade efter tidens lakejmod en viss narraktig kvickhet som både inbragte honom flera silfverslantar och färre knuffar, än något annat tillvägagående, men som i längden var litet tröttsam för hans herre. Bara att föreställa sig det stelt lutade hufvudet och det skrufvade leendet vid knäfvelbågarna under alla slags infernaliska plågor var obehagligt — det var svårt nog ändå att ha fördrag med honom.

Under allt detta påmindes till på köpet Don Juan genom blåsten som hven in i halfstöflarna om sin värsta personliga brist, sina starka och fylliga vador, hvilka sedan några år icke längre voro moderna; nu skulle man tvärtom ha mycket tunna sådana.

Det är lätt att af det berättade finna, att Don Juan icke längre var i sin lyckas sol och sin ungdoms glada mod. I själfva verket närmade han

sig den åldern, då den njutningslystne helst i abstrakt form, som makt och som guldmynt, samlar möjligheterna till lifvets fröjder, medan endast gommens glädje fullt håller hvad den lofvar.

I Baeza dref han efter slutad måltid omkring med tandpetaren i munnen, fann alla ansikten tråkiga och tråkigast Don Manuel de Ocañas, hvilken herre han känt för många år sedan, då allting var gladare, utom Don Manuel själf. Efter att i många valda ord ha uttryckt sin ömsesidiga förtjusning öfver mötet och sin trofasta tillgifvenhet intill döden för den broder och vän — egentligen helt och hållet liktydiga begrepp! — hvilken de sågo framför sig, följdes de åt arm i arm till Don Manuels hus, där en stor sköld med Don Manuels vapen tronade öfver porten, medan balkongens gallerverk vid sidan uppbar Don Manuels torkande linne. I ett skuggigt rum som fick sin dager från gården fortsatte de så att bedyra sin okufliga tillgifvenhet och stora glädje, eftersom de icke hade något annat att säga hvarandra, men Don Juan kunde icke undgå att märka, att hans värd hade något på sinnet. Till slut tog denne efter tusen ursäkter upp en börs ur fickan, plockade ut tre eller fyra stycken mynt, som icke sågo ut att vara gångbara, smekte dem med fingrarna och blicken och skulle till att motvilligt lägga dem ifrån sig i ett skrin. Don Juan blef en smula nyfiken genom den gnista, han plötsligt sett flamma upp

i vännens eljest tämligen matta ögon, och ville veta orsaken därtill.

»Señor Don Manuel, mycket afhållne vän», sade han, »det har icke kunnat undgå mig, att de mynten där äga en synnerligen ovanlig skönhet, och ni skulle göra mig tusenfaldt förbunden genom att låta mig betrakta dem närmare och stå min okunnighet bi genom att förklara mig deras värde.»

Don Manuel sprang upp i ifver och lämnade honom mynten, ehuru han bara hade behöft sträcka ut handen med dem.

»Detta, señor Don Juan, är en romersk silfverstater från Bilbilis, en nu förgången stad i närheten af Calatayud; prägeln är från kejsar Tiberio, som ni själf kan se. Detta är en Caligula från Osca, det nuvarande Huesca, och det där en kejsar Augusto från Calagurris Julia Nassica, hvilket, som ni lätt hör, är detsamma som Calahorra.»

Don Juan blef häpen öfver alla dessa obekanta namn, som flödade öfver honom. »Vid San Gennaro — se så, jag glömmer att jag icke är i Neapel — vid alla helgon, Don Manuel, ni är då en lärd?»

Don Manuel rynkade ögonbrynen och slog med båda händer ifrån sig beskyllningen. »Visst icke», ropade han, »visst icke, men jag är samlare, ser ni, och då har jag fått lära mig en del, för att icke bli lurad. Jag har mycket bättre nummer än dessa, som ni strax skall se.» Och han drog fram flera små skrin, innehållande smärre askar, och började plocka upp. Där satt så Don Juan och räckte ut

handen efter mynten, såg på dem och räckte dem tillbaka igen. För hvar gång fick han med detsamma ett eller flera namn, hvilka det föreföll honom, att han lärt som barn och yngling, men varit nog dålig att glömma bort igen. Detta kom honom att känna sig ödmjuk och nedstämd, och äfven Don Manuels ifriga och stolta ansikte ingaf honom många tankar, som han icke genast lyckades att sammanfatta. För att visa att han var med, grep han ett synnerligen illa klippt mynt och höll upp det mellan tummen och pekfingret.

»Detta här, Don Manuel», sade han, »detta här med de underliga tecknen, som likna nycklar och tänger, är väl en morisk dirrhem?»

Men Don Manuel slog ned hans misstag från långt håll.

»Alldeles icke», skrek han, »det är, som jag sade er, Señor Don Juan, en arabisk felûs.» Och Don Juan kände sig ännu mindre och insåg, att han tagit fel på mer än en ting i sitt lif. Bland annat på Don Manuel, som nu nästan imponerade på honom. Och medan denne med anledning af en af de främsta skatterna i sin samling, ett gotiskt mynt med konung Achilas bild, höll ett långt föredrag och utvecklade, att om ej detta slags mynt funnits, skulle man vara olycklig nog att icke ens veta af, att konungen regerat, kom Don Juan till klarhet med sina intryck. Han betraktade allvarsamt Achilas hufvud, som såg ut att vara ritadt

af ett tre års barn, och när han fick se ett kors på slantens baksida, kysste han det vördnadsfullt.

»Denne Don Manuel», tänkte han, »är en lycklig människa; det torde vara lika säkert, som att mina vador äro för fylliga» — och han drog de senare under stolen. »Hans ögon utvisa tydligt, att han vid hvarje steg finner ett nytt mål för sin sträfvan, liksom Graceos mula vid hvar krök af vägen spanar en ny tistel. Hvart och ett af dessa mynt är en triumf; han har den inlagd i ett skrin och tar upp och njuter den på nytt. Och det finns flera kvar, troligen en hel hop att leta efter, ty hvem kan veta, hur många slags mynt som funnits. De slantarna här ha rullat alldeles som mina, man har köpt något slags glädje för dem, som är borta nu, men slantarna har don Manuel. Hvad har jag samlat och vunnit? Det är jag som liknar Graceos mula, ty tistlar är allt hvad jag har fått!»

Detta och mycket annat tänkte Don Juan för första gången, medan hans lycklige värd talade om konung Achila. Men nu höll Don Manuel med strålande min upp ännu ett mynt, som han sparat till sist.

»Det här, señor Don Juan», sade han högtidligt, »är ett feniciskt mynt från Gadir eller Cadiz. Jag ville inte byta bort det mot någon jordisk fördel. På baksidan har det en fisk, en delfin, på framsidan ett hufvud, hvilket, så vidt jag vet, är deras afgud, Astarte, kärlekens gudinna.»

Medan Don Juan sträckte ut handen, tänkte han:

»Kärlekens gudinna! Har det funnits folk, som gjort en gud af något så enkelt och innerligt tråkigt?» Och sedan han sett på hufvudets runda drag och funnit dem outsägligt dumma, lämnade han skatten tillbaka. »Jag måste uttrycka för er, Señor Don Manuel, min afhållne vän», sade han, »jag måste uttrycka min beundran, såväl för er tur och lycka, som för den honungsrika lärdom, hvarmed ni förtjänat ännu större, ifall sådana äro möjliga. Ensamt det sista myntet skulle i fullt mått ha belönat år af mitt lif, om jag varit klok nog att söka det.»

Don Manuel dolde sitt segerleende under mustaschen, och som han ville visa sig artig till gengäld, svarade han: »Åhå, Don Juan, ni har inte varit sysslolös! Äfven hit har ryktet trängt om edra historier. På det fältet har ni slagit mig ur brädet — hvem kunde ha anat det, när ni som blyg yngling kom till Salamanca och vi lärde er att knäppa på gitarr och sjunga en seguidilla eller öfvade den nyaste italienska stöten med er?»

Don Juan kunde icke påminna sig, att hans värd haft någonting att lära bort i den vägen, men han brydde sig icke ens om att småle öfver hans skryt. Han lät sina trista tankar flöda öfver, efter han nu bragts in på spåret.

»Ah, Don Manuel», utbrast han, »ni har icke i hela er samling ett mynt så litet, att det svarar mot allt det där. Flamländskorna gråta på det obehagligaste sätt, när man lämnar dem, och för-

därfva kring ens hals de vackra spetsar, man köper där i landet, tyskorna tala i strupen ett det svåraste språk och vilja att man skall svära dem evig trohet på det, milanesiskorna äta stekt småfisk, som man tröttnar på, bolognesiskorna dö för en eller stämma möten vid ett par afskyvärdt lutande torn, romarinnorna ha grofva röster och hänga en så full med amuletter som en fisk har fjäll, och neapolitanskorna tro, att man har onda ögon, så snart man betraktar dem på sned. Beträffande våra egna — ja förlåt, jag vet icke från hvilken stad er señora är, men låt oss ta dem så där i allmänhet — har ni märkt, att de vilja man skall upphöra att äta och således magra af kärlek? Och så dessa evigt samma talesätt, de äro så obeskrifligt mattande. Alltid skall man förvånas öfver solen — 'är det morgonrodnaden, som möter mig, efter jag märker, att allt, hvad jag förut beundrat, bara var stjärnor som slockna nu; hvad är det för glans, som så obarmhärtigt förbländar och sveder mig?' Och så vidare! Jag försäkrar er, Don Manuel, man blir trött på dessa otaliga soluppgångar, och som ni vet, förkyler man sig lättast vid den tiden af dygnet.»

Don Manuels små ögon glimmade och kilade af och an som löjor i vattenbrynet af lystnad och nyfikenhet efter alla dessa skymtade erfarenheter. »Ack, käre vän, det måste ändå vara bra intressant», suckade han mellan läppar som blefvo fuktiga. Men Don Juan brydde sig icke om att para-

dera ett grand af sin triumf för honom; han kände icke ens, att han hade någon nu.

»När jag ser på er vackra samling», fortsatte han, »så tänker jag i bitter afund, jag tillstår det, Señor Don Manuel, på hvad jag bragt samman. Hårlockar, amuletter, bref — för de flesta har jag glömt bort, hvart de höra. Det kan aldrig bli något system däri. Och i många fall har jag ingenting kvar.»

Nå, det menade icke Don Manuel heller, att detta skulle gå upp mot ett metodiskt och ordnadt samlande, men han ansåg ändå, att det skulle vara en viss tjusning däri.

Don Juan satt lika mörk, med sina vador under stolen, och tänkte högt.

»När jag var ung», mumlade han, »det var litet annorlunda. Det förefaller mig, att jag kände en hel hop då. Jag vet inte, hvad det var, men vid tusen demoner, det roade mig! Själfva oviss-heten om faran hade något lockande, och det fanns, jag vill tydligt minnas, att det fanns förtjusande kvinnor. Nu åter, jag vet icke, om det är de som blifvit dummare, eller jag som blifvit klokare, men ni kan icke föreställa er, hur enahanda de äro. Deras passion och fall och ruelse går så regelbundet som exercis, hvarenda en kan på det ret-sammaste sätt sina tempon. Det är som fågelfångst, när man var gosse, Don Manuel. Enda svårig-heten var att fånga de första lockfåglarna, få det

första greppet, sedan gick det så lätt, att man blef led på det.

»Nunnorna», slutade Don Juan nästan förbittradt, »nunnorna äro allra tråkigast. Det är litet svårt att komma öfver muren, men sedan — den frukt, som sitter fästad vid en spalier, mognar hastigast af alla.

»Som jag sade er, ni är lycklig ni med era små skrin. Jag önskar intet hellre, än att ni måtte upptäcka en konung Achila den andre och sätta etikett på honom till evärdlig ägodel i er släkt. Hvad mig beträffar, så måste jag gå, och lämnar snart er stad och tackar er för denna lärorika och oförgätliga stund. Om ni någon gång återser mig, Señor Don Manuel, är det som en annan människa.»

Och med tusen försäkringar om sin trofasta tillgifvenhet intill döden skildes han från sin vän, som litet häpen stirrade efter honom en stund och med matt glimmande ögon drömde om hans ord, innan han tog vid att ordna sina mynt.

II.

Don Juan åter gick ut i den otrefligt mörka portgången och ryste af kvällskylan, tills Graceo, som burit hans kappa efter honom, kom ut ur tjänarerummen och hängde den öfver hans axlar. Gra-

ceo började genast att prata efter sin förtrogna vana om husets folk, men hans herre hörde icke på honom och slängde med afsikt igen porten efter sig, så att den skulle klämma honom en smula. Där ute hade det blifvit natt, och den fulla månen kikade ned på Don Juan genom balkongens gallerverk just midt under en af Don Manuels utbredda skjortor, som om han skämtsamt velat gömma sig där. Don Juan såg upp mot den blanka skifvan, som speglade sig i hans litet utstående bruna ögon och grinade mot deras tomhet, ryste till igen, suckade och gick, utan att veta hvarför, bara af gammal vana om hörnet mot trädgårdsmuren. Som han såg sin skugga teckna sig blå och trist mot denna, rätade han upp sig till sin vanliga elegans, för att icke synas löjlig inför den, och väntade gnolande på att betjänten skulle hinna fatt honom. Denne linkade efter den stöt, han fått på knäet, och visade sålunda ännu mindre till sin fördel än vanligt de allför moderna ankben, hvarmed naturen försett honom.

»Graceo», sade Don Juan vänligt för att muntra upp honom, »jag tyckte du sade, att Don Manuel har tre döttrar.»

»Alltför möjligt, Señor», svarade den förolämpade mannen, »tre ting äro ju alltid vissa, men jag och han själf också, vet inte af mera än en, som jag hade den förmånen att säga er nyss Señor.»

»Men jag tyckte, jag hörde tre namn.»

»Det är också möjligt, ehuru jag tyckte, att

ni inte alls hörde på mig, Señor. I alla händelser tyckte jag, att jag stötte knäet i porten, fast jag har glömt bort det nu, och på samma gång måtte jag ha glömt bort allt hvad jag visste förut.»

Men Don Juans bistra min visade honom att han gjorde bäst i att lämna både sin kvickhet och sitt agg för ögonblicket, och han fortsatte respektfullt: »Det var bara så, att Doña Marcela har tvänne väninnor hos sig, Doña Angela och Doña Silvia, och alla tre gå nu i trädgården och tala, efter hvad jag gissar, om er, Señor, ty där kom en duenna och frågade ut mig, medan jag åt kastanjer och ost hos Lisardo, en mycket hygglig karl. Jag kunde ha ätit mer kastanjer, om inte hon hade kommit.»

»Och de äro vackra, de damerna? Du såg inte en skymt af dem?» »Att döma efter duennan, kunna de vara hur vackra som helst, ty hon var ovanligt ful. Jag vet bara, att kastanjerna voro goda, och osten så gammal, man kunde önska. Men tss, herre, där inne gå de. Jag hör sanden skrika.»

Det var verkligen så, och Don Juan smög sakta till muren och lyssnade. Det skulle icke ha fallit honom in nyss, att han någonsin skulle göra så mera, men månskenet och muren voro honom för starka. Man kan icke heller begära, att det skulle vara likgiltigt för honom ännu att veta, hvad man tänkte om honom, när han ämnade börja ett nytt

lif och sålunda kände sin personlighet växa i betydelse.

»Don Juan de Maraña», hörde han en liten tom och släpande flickröst säga, »det är han, som alla berätta så mycket historier om, fast man aldrig får höra dem riktigt.»

»Du tycks ha goda öron du, Silvia», svarade en annan klagande. »Jag får bara höra om helgonen och om kung Rodrigo och förrädaren Oppas, eller Cid, eller den röde morkungen och Don Pedro. Men kanske Don Juan också är ett helgon, kanske det är honom du går och ber till, när du ser så sur ut?»

»Du vet lika mycket om honom som jag, Angela, fast du gör dig till», svarade den första.

Men Doña Marcela afbröt henne hastigt. »Det är han», sade hon, »men han är gammal nu. Porcia såg en skymt af honom och tyckte, att han icke alls såg modern ut. Hans betjänt var också gammal», sade hon, »och lät löjlig och ofarlig. Det är nog icke mycket att tala om längre.»

»Men jag tycker ändå, att det skulle ha varit roligt att se honom», suckade Angela. »Jag tycker det vore en förströelse att se någon en gång. Det är trist att gå så ensam jämnt.»

Det var äfven Silvia med på. »Det är olidligt», sade hon, »och efter han är så gammal, kunde man gärna ha visat honom för oss. Det vore roligt att göra litet narr af honom.»

»Det vore roligt att få öfva sig litet i att

sjunga redondillas», tillade Marcela. »Jag hittade på en hel hop i går kväll vid mitt fönster, om Amor och pilar och svartsjuka, alldeles som de skola vara, och sjöng dem utåt trädgården, men där var ingen som svarade, och då tog det snart slut för mig. En sådan där stackars gammal man kunde gärna stå utanför och hitta på svarstroferna, tills det kommer en bättre, ty jag skulle vilja lära mig konsten riktigt.»

»Hvarför det, Marcela?»

»Åh, gör dig inte till, Angela! Kärleken skall ju vara det härligaste af allt. Den lyfter en upp till himmeln, säger man, den kommer en att glömma allting, utom hur man ser ut, och gör en på samma gång mycket vackrare. Så, när man hållit på så där en tid och har blifvit allt varmare, ju kallare nätterna bli, friar han, och man får de vackraste smycken och är inte längre instängd.»

»Don Juan är ju mycket rik och af hög börd.»

»Trodde du, jag menade honom, din gås? Nåja, äfven det, tills en bättre och yngre kommer, ty han är, som du sade, rik.»

»Det vore också en god gärning att vända hans själ till det bättre.»

Här blefvo de alla allvarliga. »Säkerligen», sade de, »säkerligen!» Och af deras tystnad tyckte sig Don Juan förstå, att de bådo för honom, medan sanden skrek under deras små fötter, och läpparna omärkligt krusades. Då ropade någon uppe från huset. »Det är tid för oss att gå hem», sade

Silvia. »Man hämtar oss.» Och sedan hon efter en suck svarat, försvunno alla deras steg.

Don Juan stod ännu kvar och såg på sin skugga med en så bister min, som om han tänkte ränna sin värja i den.

»Aha», mumlade han, »skulle det vara så långt gånget med mig? Det återstår dock att pröfva först, om jag icke kan lära de där små hönsen något.»

»Graceo», sade han högt, »du går genast tillbaka och följer efter Doña Silvia och Doña Angela, för att se hvar de bo. Själf har jag litet att bestyra här, men kommer snart hem och räknar på att träffa dig då.»

Graceo dröjde och såg sig med sakkunskap omkring. »Men herre», sade han, »ensam här? Muren är hög.»

»Sköt du din affär, Graceo, och sköt den väl! Tror du, att i en Don Manuels hus alla portar äro ordentligt stängda?» Och småhvisslande, med en obeskriflig hållning af skrytsam stolthet, spänstig ungdomlighet och pröfvande försiktighet, gick Don Juan sakta utefter muren, medan Graceo, ännu linkande, vandrade åt sitt håll.

En liten stund efteråt stod den erfarne herrn under det fönster, han gissade var Marcelas, i ett magnoliasnår som började bli glest nu på hösten. Han började sjunga, sakta och lockande:

»Hvarför bär du, Amor, du grymme
Tyrann, dina pilar och spjut?
En blick blott — hvem undgår, hvem flyr den?
Står evigt i hjärtats djup.»

Och när strax därpå en svart silhuett dök fram i fönstret mot det svaga ljusskenet, sade han med flytande tunga:

»Är det morgonrodnaden, som möter mig, efter jag märker, hur stjärnorna slockna? Är det solen, som sveder och förbländar mig?» — Och en lång ramsa till af samma stoff.

Doña Marcela var mindre sen att svara, än han att sluta. Hon gjorde det i den skämtsamt kvicka ton, som var den enda passande för en dam med aktning för sig själf efter dylika hyperboler. Hon antydde därmed, att det icke föll henne in att tro på dem, men ännu mindre att tvifla, efter hon svarade alls; hon lät förstå, att det var långt till Rom, men att vägen dit skulle bli så roande och angenäm som möjligt.

»Är det natten som talar till solen?» frågade hon till gengäld. »Hur mörk måste icke natten vara, när min mörka skönhet synes den lik en sol! Natten borde dock vid världens nuvarande framskridna läge ha erfarit, hur föga utsikt den har att möta solen.» Och så vidare.

Sedan de fortfarit på detta sätt en stund, var tiden inne för Don Juan att tala om, hur han endast af ryktet om Doña Marcelas skönhet, hvilket varit den ledstjärna (eller rättare sol!) som fört honom på hemvägen, låtit locka sig till staden Baeza. I denna stad, som för öfrigt endast af nämnda skönhet drack sitt lifselixir, skulle nu hans öde för evärdliga tider afgöras, och han bönföll här på knä i stof-

tet att blifva lika mildt bemött, som han blifvit hårdt träffad genom bara en skymt, en alltför kort skymt på gatan.

Som Don Juan var litet oviss, om hans tillbedda var mörk, eller kanske af en lycklig tillfällighet blond, och därför var rädd att ta fel vid den vidare utmålningen af hennes behag, var han ifrig att för kvällen göra slut på samtalet och komma därifrån, hvilket han med lätthet lyckades att på ett behagfullt sätt genomföra. Han fann det äfven en smula kallt att stå länge i magnoliasnåret som hade däfna blad. Alltså gick han, sedan han på olika afstånd sjungit tvänne redondillas, mer lidelsefulla i tonen ju längre bort han kom; och väl utom muren skyndade han hem att höra, hvad Graceo hade utrönt, och lägga planen för det vidtomfattande företag, han för sin sårade fåfängas och ledsnadens och möjligen också månskenets skull gett sig in i.

Doña Marcela satt kvar vid fönstret, leende och tvehågsen, lycklig och orolig. Hon undrade, om hon icke fått falska upplysningar om Don Juan förut, hon fann det roligt, att han var rik och högättad, hon fann det ljuft att ha en intrig och tvekade öfver två saker. Den ena var, om hon skulle ta duennan in i förtroendet, för vinnandet af flera fördelar; den andra, om det icke skulle bli ännu mera roande än det var ifall hon blefve verkligt kär, naturligtvis efter att först ha sett Don Juan vid dagsljus.

III.

De närmaste dagarna var Don Juan ifrigt sysselsatt, än i den ena ändan af staden, än i den andra; han kom sent hem och sof föga, men försummade aldrig en mässa i någon af de tre kyrkorna, och aldrig heller promenaden i solnedgången. Han föreföll mycket yngre än förut, lätt och snabb till gången, ljus i blicken och med de rörelsernas lugna jämnmått, som en väl fördelad dag ger. Graceo hade också en del att bestyra, men det gjorde honom bara äldre; han klagade öfver allting, gatläggning och skrifkonst. Han svor öfver notarien, som satt i hörnet och präntade bref åt hvem som ville. »Skrifva, det kan hvilken tölp som helst lära sig», sade han, »det är bara att ta på sig en viktig min och sudda ner sina fingrar. Det skulle jag också ha kunnat, om jag gått i skola. Men att få de ben att räcka till, som Gud har gett en, när man skall bära kring, hvad folk plitar ihop, det fordras snille till, och att lämna fram det, där det finns hundar, det fordras filosofi till.» Han fick emellertid många realer af sin herre och använde dem till att om kvällarna dricka vin med olika personer och för hvar och en berätta en särskild historia om hvad han hade för ärende i staden.

Don Juan själf, som ett par gånger mötte sin vän Don Manuel, förklarade för denne, att han bestämt sig för att dröja kvar tills den stora festen skulle firas. Det var en relik, som med alla öfliga

högtidligheter skulle installeras i San-Jago-kyrkan, en mycket dyrbar relik, en af huggtänderna på den orm som lockade Eva ur paradiset. Alla stadens förnämligare familjer skulle närvara vid akten, och Don Juan ville, som hans värderade vän mycket väl kunde förstå, ej för någon del gå miste om det uppbyggliga skådespelet, som nu i hans förändrade sinnesförfattning för honom hade förstärkt lockelse.

Under tiden lät Don Juan sy sig en ny, praktfull dräkt, att använda vid detta tillfälle, och köpte till och med en dyrbar diamantagraff att ha i hatten, i hvilket syfte han besökte Israel Perez, stadens bästa guldsmed.

Israel hade icke »limpieza», det vill säga obefläckadt kristet blod, men själf var han kristen; det var att göra honom svår och farlig orätt att påstå något annat. Hvar fredag åt han fisk så långt framme i butiken, att hvem som helst kunde se det, och någon annan dag i veckan köpte han, också så öppet, att alla kunde se det, ett stycke fläsk, som han om natten gräfde ned i sin bakgård. Han var en klok man, som förträffligt förstod sig på ädelstenar.

När Don Juan hade valt sin agraff, begärde han att få se på andra slags smycken. »Jag ville ha några mer ovanliga stenar», sade han, »några solitärer af ett eller annat slag. De må gärna vara dyra.»

»Då har min nådige välgörare endast att välja», svarade Israel bugande och aflägsnade sig

på en stund för att taga fram det begärda ur sina gömmor.

»Se här, min beskyddare», sade han, när han återkom, hållande en stor och praktfull rubin som ett glöd mellan sina mörka och krokiga fingrar, »se här Ceylons under, Taprobanes skatt, som den helige konung Alesandro eröfrade från morerna där. Dess färg är som min höga herres eget blod, se nu, när jag håller den i half dager, den är munter och kvick som eld, men den spelar i blått! Den stenen är alldeles unik, i hela världen finns icke dess make, den satt också en gång på afguden Venus panna.»

»Jag är mycket nöjd med den», svarade Don Juan, »men det var tråkigt att den är unik, ty jag skulle vilja ha flera.»

»Då har min nådige välgörare endast att befalla, ty jag har två till, precis likadana», sade Israel med lätt förlägenhet.

»Och hvar och en af dem är kanske lika unik som den här?»

»Ers högborenhet behagar skämta med en fattig man, det är alltför vänligt af ers nåd. Men jag svär, att flera än de tre har jag icke; de ha suttit fästade i pannorna på trenne afgudar, Mino, Eaco och Radamanto.»

»Jag tyckte, du sade något annat om den här.»

»Det var bara ett annat namn på samma Radamanto, herre.»

Och för att komma ifrån tvetydigheterna skyn-

dade Israel Perez efter äfven de andra stenarna och talade sedan ifrigt med vida gester, som läto de röda punkterna mellan hans fingrar ila af och an på den svarta rocken liksom gnistor i brändt papper.

»Herre, herre, dessa tre stenar, hvad kan man icke köpa för dem? Heder, herre — ifall det finns så många hederliga — här räcker det till för tre hjärtan! Oskuld, herre — ifall det finns så många oskyldiga — de här kunna blända tre par ögon! Håll upp en af dem i mörkret, och den lyser af sig själft, och för dem kan ni få tre klingor, färdiga till hvad som helst. Skänk dem till heligt bruk, och den första köper er lös från helvetet, den andra från skärselden och den tredje från paradiset — ack, min fördömda tunga! Jag menar, att för den tredje får ni stanna där!»

Don Juan satt och öfvervägde något i sitt inre, rörde fingrarna af och an på knäet och hörde blott halft på hans ord. »Det är således din själs välfärd du är färdig att sälja, Israel», sade han. »Säg ditt pris, och om det finns så många guldstycken i min pung, så tar jag stenarna, ty jag tror, att de komma att passa mig.» Och som de snart blefvo öfverens, öfvertog han klenoderna och beställde en särskild infattning till hvar och en, att vara färdig en om dagen.

På kvällen stod Don Juan i magnoliasnåret och sjöng, mycket sakta, långa och eldiga redondillas, medan Marcela, som på en kort tid utvecklat sin naturliga talang, till svar improviserade

hela poem, hvilka gjorde henne själf stolt och lycklig. Sedan de sagt ungefär allt, hvad som kunde sägas om Amor, solen, svartsjukan och det halfva lif, eller egentligen död, hvaraf de båda ledo i frånvaro af hvarandra, gjorde Don Juan en lång förklaring.

»Den lycka, som fängslar mig här, är den afgörande för mitt lif», sade han. »Jag har irrat förr, jag har många gånger tagit miste, men nu står jag inför min kärleks norr, den fasta och orubbliga polstjärnan. Jag har anat det jämnt, och min verkliga kärlek har jag sparat, ren och obesmittad i mitt inre. Se, jag har en klenod här, denna röda sten, flammande i mörkret, som ett hjärta i lågor. Den är ensam och utan make i världen, den är skönare än hvarje annan rubin. Den klenoden har jag jämnt burit på mig, jag har blott velat ge den, där mitt hjärta funnit en värdig sig själft och värdig den. Nu ger jag den utan tvekan, nu bönfaller jag att ett ögonblick få ligga vid edra fötter och räcka er den. Med den ger jag allt.» Och mycket mera sade han, bland annat, att han omedelbart efter den stora kyrkofesten, då han hoppades få göra bekantskap med hennes släkt, skulle framträda öppet som friare.

Doña Marcela blef helt naturligt mycket nyfiken på att se den klenoden och äfven rörd öfver hans ord. De voro vältaliga, de gjorde henne mycken ära och äfven honom, ty något vackrare än ett helt lifs sträfvan efter fullkomlighet som myn-

nade ut hos henne själf, hade hon svårt att tänka sig. Hon hade äfven vid dagsljus funnit behag i Don Juans yttre, ansåg hans ögon vara vackra och uttrycksfulla, hans figur ungdomlig ännu, och hans dräkt rik. Hon fann det också på sin plats, att han själf var så rik. Men hon visste, att det var en långt allvarligare sak att släppa sin tillbedjare in i rummet än att ge honom en blick vid kyrkporten eller sjunga redondillas öfver hans hufvud ut mot mörkret; hon kände sig gripas af en behaglig darrning och en behaglig lockelse mot det okända. Det var också blott halft afvisande och med verklig saknad, som hon svarade:

»Men, Don Juan, det låter sig icke göra, ty ingen ingång till min kammare är tillgänglig. Bredvid mig sofver Porcia, jag hör det genom väggen. Hon är obesticklig, hon är hedern själf, och när man väcker henne blir hon ond och svarar nej, hvad det än må gälla, ty hon har respekt för det passande och ett svårt humör just som hon vaknar.»

Men Don Juan svarade nästan muntert:

»Det behöfs icke heller att gå den vägen. Denna lilla stege här är lätt att hala upp på en tråd och lätt att fästa. Sök bara en tråd, eller också kastar jag en dit upp!»

Detta med repstegen afgjorde henne. Denna lockelse till var för stark, ty repstegar hade hon alltid drömt om, men aldrig sett. En tråd fann hon mycket lätt, och det var som en förälskad kvinna hon släppte ned den genom fönstret. Ett

ögonblick kom hon därvid, när hon såg nystanets hvirflande rörelse, att tänka på, hur hon som barn brukat leka med kattungar på detta viset, och det var med ett leende hon såg Don Juan ifrigt famla efter nystanet. Ögonblicket efter halade hon upp repstegen och fäste den med ängslig omsorg för att den skulle hålla.

Samma kväll satt Graceo med röda och vilda ögon på en vinstuga och berättade för en tillfällig bekantskap, en alguacil, att han uppehöll sig i staden i syfte att erhålla anställning i dennes välaktade och ansedda kår, medan äfven hans herre ämnade bosätta sig här för att blifva alguacil mayor, till hvilken post han väntade en utnämning, tack vare höga förbindelser vid hofvet.

IV.

I och för den stora kyrkofesten voro staden Baezas herrskaper församlade i en sal vid torget, i ett af de förnämsta husen. Man skulle därifrån följa processionen, men använde den föregående tiden till värdsliga och glada tankar, så mycket naturligare, som det endast var vid dylika sällsynta tillfällen de ogifta fröknarna fingo visa, att de funnos till, annat än med en bönbok i handen och en duenna bakom sig. Hvar och en var klädd så

praktfullt han hade råd till, och man hade sålunda mycket intresse af att ögna hvarandra.

Vackrast bland alla flickorna voro Doña Marcela, Doña Angela och Doña Silvia och väckte allmänt uppseende. Ur deras mullbärsfärgade sammetsklädningar, som höllos ut i rät vinkel från höfterna af krinolinen, stego deras snörda smala lif smidigt upp liksom blombuketter ur mörkt glaserade moriska vaser. Deras hufvud och halsar, hvilkas gula och varma hy ännu icke skymts af den blanka målning med bladguld i som i de finaste kretsarna började blifva modern, öfverraskade och tjusade genom sin friskhet — de voro verkligen som blommor, som bleka och ljusa tulpaner. De hade en viss likhet med hvarandra, man kunde icke säga hvad det var, icke dräkten endast, som flera hade i samma moderna och hållbara färg, men uttrycket och minen. En glimmande förtjust stolthet lyste från dem alla, och allas ögon riktades mot dörren efter hvar gång, de i en blick samlat in sin triumf. Man skulle kunna säga, att de alla liksom blommor vände sig och drogos mot den sol, som gett dem prakt. Ikring dem trängdes unga herrar så tätt, att de af deras värjor, hvilka höllos ut från sidan i samma vinkel, hade metallstaket framför sig liksom helgonbilder, och för alla skymmande hufvud kunde de icke se hvarandra. De äldre herrarna lyckönskade deras fäder till dylika underverk och fenixar af skönhet och dygd, men don Manuel för sin del var så upptagen af ett nytt fynd han

gjort, den allra bästa pärlan i hans samling, ett grekiskt mynt från Sagunto, att han icke gaf mycket akt på något annat.

Med ens blef där dock en rörelse i salen, som gjorde det glesare ikring de tre väninnorna och tillät dem att sakta, så fort som ett passande beteende och deras stela dräkter tillåto det, närma sig hvarandra. Det var Don Juan de Maraña y Tenorio, den beryktade främlingen, som trädde in och med ledigt behag hälsade på dem han redan kände och af dessa gjordes bekant med de öfriga.

Hur vacker och imponerande han såg ut, det kan ingen föreställa sig som icke haft den förmånen att vara samtida med honom och träffa honom. Hans något glesa hår låg doldt under baretten, och den gnistrande diamantagraffen afledde hvarje tanke därpå. Hans tillbakasluttande panna låg klar och jämn och nästan vördnadsbjudande, isynnerhet genom att han bar hufvudet så högt. Hans utstående bruna ögon täflade endast med hvarandra i glans och stolt säkerhet, hans läppar logo vårdadt och förtrollande. Sina händer och armbågar förde han som ingen annan, och de spetsar, som prydde hans hals och bröst, voro mer bländande hvita och fina än några som voro att se. Det enda, som kunde invändas mot honom, var att hans vador, trots de mycket strama och mörka sidenstrumporna, voro något för kraftiga för en man med hans börd och pretentioner.

Lysande och segrande gled han mellan grup-

perna, stannade vid hvar och en ett ögonblick och vände sig så till nästa; hans rörelser antogo härigenom banan för en himlakropp som, roterande kring sin egen härlighet, skrider fram bland de mindre ljusen. De trenne unga damerna iakttogo honom med ännu mer glädje än alla andra; de andades i korta drag som darrade af förväntan. Så vände de sig med ett triumferande leende mot hvarann och kommo ihåg, att de icke träffats sedan den kväll, då de just talat allsköns dåraktigheter om honom.

Hvad var det, som kom deras leenden att stelna, och den naturliga ljusa stoltheten inför en afhållen väninna och medtäflarinna att bli hård och kall? Öfver hvar och ens öra, inbäddad i det mörka håret, så att den blott halft lyste fram, satt en stor och praktfull rubin — den var det första som mötte deras blickar. Där stodo de stumma, öfverfyllda af tankar, och i och med detsamma kom en pedantisk gammal narr, Don Eugenio de Figueroa och märkte, äfven han, de trenne rubinerna och fick från dem idéen till en fadd och samfälld artighet.

»Sköna gratier, hvad är det jag ser», utropade han, »hvad betyder detta syskonmärke? Är det ett bi som tagit er för blommor och stuckit er — lyckliga bi! — eller är det trenne eldkol från Vestas heliga altare? Betyda de, att all suckan och jämmer studsa mot edra hårda bröst?»

Lyckligtvis, om man i denna situation kan tala

om lycka, drog Marcelas moder henne härvid i armen för att föreställa henne för Don Juan. Denne förstod smidigt att under sin hänförda komplimang föra henne något afsides, så att de kunde växla ett par ord.

»Ni har bedragit mig, Don Juan», sade hon mörkt. Det var allt hvad hon tordes säga, ehuru hon skulle velat stöta ner honom för att hämna sin så grymt sårade fåfänga. Och på hans oskyldiga blick, antydde hon: »Rubinen, klenoden utan make.»

»Ah», Don Juans blickar lyste och smekte, »jag har inte bedragit er, som ni tror, Doña Marcela. Jag ville endast straffa er litet för ert förakt, innan ni sett mig, för de ord ni sade i trädgården. Men kärleken bröt udden af min hämnd. Er rubin, Marcela, ni hör hur jag svär det, är äkta. De andra äro eftergjorda.»

Och som han märkte, hur denna upplysning förändrade hela förhållandet för henne och till och med gaf klenoden ökadt värde, lämnade han henne leende och kom omsider till Doña Angela. Där upprepade han på ungefär samma utfordran ordagrant samma ord med samma verkan.

Ännu en tredje gång upprepas samma scen; därefter stannade Don Juan och brydde sig ej om flera presentationer. Han såg de tre väninnorna lyckliga igen, han kände sig litet trött; och processionen efter den heliga reliken stod i begrepp att ordnas.

Själf tog han plats i den vid sidan af en mycket from gammal dam, hvilken blef fullkomligt tillfredsställd af hans andäktiga min och hans vackra figur.

När festen var slut gick han direkt till sitt härberge och fick efter något bestyr fatt på Graceo hvilken, ifrig troende, som han var, i anledning af dagens betydelse, efter processionens slut gått att kasta sten på de borgares fönster, hvilka visat sig ljumma och misstänkta, bland annat på Israel Perez', ehuru denna gjort allt hvad han kunnat för att få vara med på festen.

»Graceo», sade Don Juan, »du gör i kväll i ordning packningen och ser till att våra gångare få foder. I morgon bittida lämna vi Baeza.»

Graceo stirrade häpen.

»Herre», sade han, »jag trodde, att ni var bunden här med tredubbla band. Efter allt spring jag har haft! Nog är det hårdt att inte få sitta på en trappa och hvila sig!»

Men Don Juans allvarliga min tvang honom till tystnad och lydnad, under mycket kväfdt knot.

V.

Det var alltså på en vacker morgon i slutet af Oktober, som Don Juan de Maraña y Tenorio lämnade Baeza, den fortfarande medelstora staden i riket Granada. Han var äfven fortfarande på väg till sin hemort, Sevilla, för att börja ett nytt

lif där. Han lyssnade till trampet af Graceos mula bakom sig, och tänkte, medan den kyliga morgonluften hven in i hans halfstöflar, på Don Manuels myntsamling och lugna, lyckliga hedersmannablick, på Doña Marcela, Doña Angela och Doña Silvia hvilka för hans ögon redan nu ville smälta samman till endast en figur med trenne rubiner. »Detta är icke till att härda ut längre», mumlade han, »det är, som jag sade, det är ett armt fält, jag har gett mig in på. Om bara en af dem hade tviflat på det sista, jag sade dem! Men de slöko det så ifrigt, som karpar en bit bröd, man kastar åt dem, och döko ned i djupet med det. Om bara en hade tviflat, så skulle jag ha ansträngt mig att vinna henne, hon skulle ha blifvit min konung Achila, och jag skulle varit lycklig, ända tills hon blifvit min igen.»

Han fann luften grå och otreflig, trots det vackra vädret, han stannade länge och såg på en blind tiggare som med en gosse vid fötterna åt lök och bröd och tycktes njuta mycket däraf.

»Graceo», frågade han, »kan du gissa, hvarför den tiggaren är så lycklig.»

»Det är väl så hans fördömda vana, ers nåd», svarade denna förhärdade skämtare.

»Visst icke. Det är för att han inte ser, hur mögligt hans bröd är. Pojken ser det, och väljer bitarna och kommer aldrig att bli så fet som han. Han får också tårar i ögonen af löken.»

Efter att ha kastat till dem en slant, fort-

satte han sin färd och mellan herre och tjänare utspann sig följande samtal, utan att Don Juan vände sig om, eller att Graceo ett ögonblick drog sin mun från dess stelnade kvickhet.

»Tycks det dig icke, Graceo», sade Don Juan, »att den tillvaro vi haft under de — fem år, du följt mig, varit rätt tråkig?»

»Det kan omöjligen ha berott på mig, ers nåd, att ni tänker så, ty nog har jag brukat mitt pund för att roa er och det så, att jag skaft det, som växlare göra med guldmynten, och snart bara har själfva blyet kvar.»

»Men du själf, Graceo?»

»Åh somliga fordra ett, och andra ett annat. Hvad mig beträffar klagar jag bara öfver de skor jag nött och de drickspengar jag icke fått. 'Det blir en svan, sade hönan, när hon värpte sitt ägg i vattnet', så mumlade alltid en farbroder till mig, när han hörde folk klaga, att de icke blifvit, hvad de väntat sig. Nog trodde jag, att jag med mitt yttre skulle fått göra annat än bara bära bud för andra. Men jag trotsar någon som icke kan läsa adresser att bära fram biljetter så väl som jag.»

»Nå väl, Graceo, du skall få annat att göra. Du skall bli min hofmästare, ty jag tänker bli bofast i mitt hus och börja ett alldeles nytt lif. Jag väntar också det samma af dig.»

»Det skall ers nåd icke behöfva vänta på. Jag tänker då börja tt som är fem tum vidare än det jag nu har. I stället för att stjäla andras ära,

skall jag hålla mig till min husbondes ägodelar med en trofast tjänares nit. Men när ni har några biljetter att skicka i mörkningen, ber jag att få göra den tjänsten, bara för att inte komma af mig, och emedan en annan kunde förväxla dem.»

På detta svarade Don Juan ingenting, och de redo vidare tysta.

Trots allt hvad Graceo tviflade, blef emellertid Don Juan en annan människa. De historier som ännu berättas om honom, intyga det, om än med poetisk öfverdrift.

En af dem förmäler, att han skulle ha blifvit munk och fanatiker, hvilket ju af sig själft visar sin haltlöshet. Ty fanatiker blir ingen, som gifvit bort sig i små tiggarslantar. Det blir spelaren som mister sitt lifs insats på e t t bräde eller girigbuken som vill ha sitt goda att räcka äfven för en annan värld.

Detta rykte torde böra tydas så, att den åldrande herrn, med någon tanke på sina synder och någon på paradisets fördelar, styrde sin bana så, att han städse hade ett öga på båda hållen. En annan saga, en tydlig s a g a, påstår att han blifvit bortförd, ännu i sin dålighets flod, af guvernörens bildstod, hvilken han bjudit på supé. Detta är ju för den som förstår att tyda myter en rätt säker uppgift, att respektabiliteten tog honom i famn och öfverhopade honom med värdigheter, när han förtjänade detta, och att han såg guvernörer hos sig på fester.

Till denna Don Juans glädjande förbättring bidrog utan tvifvel det skede af hans lif, den oktobermånad, han tillbragte i staden Baeza, hvarom historien icke förr än nu upptecknats.

Albert Bonniers förlag.

PER HALLSTRÖMS Berättelser

för 1 Krona volymen.

Den stora tanke, som på senaste tid eröfrat den svenska bokhandeln, att i billighetsupplagor till hela folket söka sprida den bästa litteraturen, har redan varit utsatt för många förfuskningsförsök, ty jämte de ypperliga billighetsupplagor af våra bästa författare, som under det gångna året sett dagen, har ett otal billighetstryck af underhaltig och dålig litteratur slungats ut i bokmarknaden.

För att kraftigt kunna konkurrera mot denna dåliga billighetslitteratur och för att söka motverka att idén om »den goda litteraturen åt folket» förfuskas, har jag beslutat att fortsätta den serie 1-kronas-böcker af vårt lands yppersta författare, som jag förra året började med ***August Strindbergs Mästerverk***. Ett led i denna serie bildar **Per Hallströms Berättelser à 1 kr. volymen.**

Per Hallström har redan länge och från flera håll erkänts som en af vårt lands yppersta författare, och som novellist torde han stå oöfverträffad icke endast i vår utan måhända i hela den samtida europeiska litteraturen. Hans senaste böcker ha också trots det höga boklådspriset rönt en för våra förhållanden betydande spridning, medan han för den stora massan af Sveriges folk dock ännu i hufvudsak torde vara rätt obekant.

Serien kommer att omfatta de 6 nedanstående volymerna.

Vilsna Fåglar.	*Reseboken.*
Purpur.	*Thanatos.*
Briljantsmycket.	*De fyra elementerna.*

This book
take

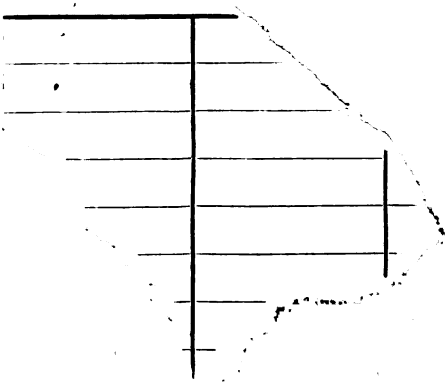

NOV 2 4 1924